

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Psychosociální kontext užívání ICT: technologická redukce reality

Daniel Bezányi

Vedoucí práce: PhDr. Martin Kuška, PhD.

Praha 2015

Prague college of psychosocial studies

Psychosocial context of ICT use: technological reduction of the real world

Daniel Bezányi

The diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Martin Kuška, PhD.

Prague 2015

Anotace

Autor pracuje již patnáctým rokem v oboru informačních a komunikačních technologií (ICT) a v průběhu své praxe pozoroval významné změny osobností svých kolegů i své vlastní. To jej motivovalo zabývat se příčinami těchto změn, které se rozhodl zkoumat společně s možnostmi návratu od technologiemi ovlivňované reality do plnohodnotného lidského bytí v reálném světě.

Bakalářská práce se věnuje užívání ICT a technologické redukci reality. Ve své teoretické části se zabývá artikulací změn kulturního a sociálního kontextu vlivem ICT, fragmentizací a redukcionismem, vlivem ICT na komunikaci a socializaci, popisuje princip fungování počítače, zabývá se pojmy realita a virtualita. V poslední části zkoumá možný vliv ICT na zdraví a identitu jedince.

Praktická část představuje kvalitativní výzkum vedený formou osobní případové studie, která je zpracována do dílčích okruhů odpovídajících vybraným tématům teoretické části.

Klíčová slova

ICT, PC, komunikace, redukcionismus, digitalizace, psychosociální stres, technostres, psychosomatická onemocnění, virtualita, identita.

Abstract

The author has worked for fifteen years in the field of information and communication technologies (ICT) and during this time observed significant changes in his own personality as well of the personalities of his colleagues'. This fact motivated him to write about the causes of these changes, and he decided to examine them together with the possibility of the return from technology influenced reality into a full-fledged human existence in the real world.

Bachelor's thesis focuses on the use of ICT and technological reality reduction. The theoretical part deals with the articulation changes in cultural and social context influenced by ICT, further observes fragmentation and reductionism influenced by ICT and shows changes on communication and socialization, describes basic functionalities of PC, deals with terms reality and virtuality. The last part examines the possible impact of ICT on the human health and identity.

The practical part introduces a qualitative research conducted in the form of a personal case study and is corresponding with the topics of theoretical part.

Key words

ICT, PC, communications, reductionism, digitization, psychosocial stress, technostress, psychosomatic illness, virtuality, identity.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma:

Psychosociální kontext užívání ICT: technologická redukce reality

jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Klecanech dne 27.7.2015

.....

Obsah

Úvod	- 6 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 7 -
Vymezení klíčových pojmů	- 7 -
1 Změny sociálního a kulturního kontextu s rozvojem ICT	- 8 -
1.1 Reflexe a artikulace doby	- 8 -
1.2 Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu	- 10 -
1.3 Zrychlení a trávení času	- 11 -
1.4 Mizení dětství	- 12 -
1.5 Big Data - změna v množství informací	- 13 -
2 Komunikace	- 14 -
2.1 Řeč	- 14 -
2.2 Dialog - rozhovor	- 15 -
2.3 Psané slovo	- 15 -
2.4 Vynález knihtisku	- 16 -
2.5 Digitalizace a virtuální komunikace	- 16 -
2.6 Zraková, vizuální komunikace	- 18 -
2.7 Analogová a digitální komunikace	- 18 -
2.8 Virtualizace informací	- 19 -
2.9 Komunikace mezi stroji	- 19 -
2.10 Ztráta slovesnosti, uměleckého prožívání řeči a odcizení lidí	- 20 -
3 ICT jako nástroje redukce reality	- 21 -
3.1 Redukce do binárního systému	- 21 -
4 Socializace ve světě ICT	- 23 -
4.1 Generace sítě, kulturní odcizení a masovost	- 24 -
4.2 Vzpoura deprivantů	- 25 -
5 Vliv ICT na zdraví	- 27 -
5.1 Prokázané fyzické a zdravotní problémy	- 27 -
5.2 Pracovní stres	- 28 -
5.3 Technostres	- 29 -
5.4 Nespavost, deprese	- 30 -
5.5 Závislosti na ICT	- 30 -
5.5.1 Gamblerství	- 32 -
5.6 Degenerativní onemocnění	- 33 -
6 Identita a smysl života	- 34 -
6.1 Virtuální identita a virtuální já	- 36 -
6.2 Smysl života	- 36 -
6.3 Rozhodování v praktických životních situacích, cesta od „Já“ k „Já jsem“	- 37 -

PRAKTICKÁ ČÁST	- 40 -
7 Kvalitativní výzkum.....	- 40 -
7.1 Výzkumné otázky	- 40 -
7.2 Plán výzkumu	- 40 -
7.3 Výběr účastníků výzkumu	- 41 -
7.4 Etické otázky.....	- 41 -
7.5 Emoční bezpečí a reciprocita.....	- 42 -
7.6 Předporozumění zkoumané problematice	- 42 -
7.7 Metoda a proces sběru dat.....	- 43 -
8 Analýza dat	- 44 -
8.1 Doslovná transkripce	- 44 -
8.2 Škálování, kategoriální systém, kódování analyzovaného textu	- 44 -
8.3 Kontext životního příběhu účastníka výzkumu.....	- 45 -
8.4 Organizace dat.....	- 45 -
8.5 Téma Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu v kontextu ICT.....	- 46 -
8.6 Téma Virtualita a realita	- 48 -
8.7 Téma Reflexe a artikulace doby.....	- 49 -
8.8 Téma Zrychlení a trávení času.....	- 50 -
8.9 Téma Komunikace	- 51 -
8.10 Téma Socializace ve světě ICT	- 52 -
8.11 Téma Rodinné sociální vztahy.....	- 53 -
8.12 Téma Firemní sociální vztahy	- 54 -
8.13 Téma Zdravotní problémy	- 55 -
8.14 Téma Identita a smysl života.....	- 56 -
9 Výsledky výzkumné sondy	- 57 -
9.1 Validita a reliabilita výzkumné sondy	- 57 -
9.2 Diskuse.....	- 57 -
10 Závěr bakalářské práce	- 59 -
11 Použitá literatura	- 64 -
PŘÍLOHY	- 1 -
Seznam příloh	- 1 -

Úvod

Důvodem pro mapování vlivu informačních a komunikačních technologií (ICT) na redukci a vnímání reality, mezilidskou komunikaci, socializaci a identitu, byla skutečnost, že autor práce od konce devadesátých let pracuje v oboru ICT a pozoruje změny na mnoha úrovních mezilidských vztahů a následné psychosociální a poté psychosomatické zdravotní důsledky u lidí, kteří s informačními technologiemi profesionálně pracují. Změny pozoroval na svých spolupracovnících a konečně i sám na sobě. Proto se začal problematikou technologické redukce reality hlouběji zabývat a své poznatky se rozhodl zpracovat v bakalářské práci.

Autor práce se v teoretické části zaměřuje především na aspekty vymezené tématem práce, na rostoucí fragmentizaci a redukcionismus vlivem technologického zrychlení a stále rostoucího množství informací, které se projevuje ve změně vnímání temporality času, trávení volného času a mizením dětství jako vývojového období.

Kapitola komunikace vymezuje vývoj komunikačních prostředků od řeči a rozhovoru k psanému slovu, které umožnilo plošnou gramotnost díky knihtisku, až po digitalizaci informace a nové formy virtuální, vizuální digitální komunikace a vliv těchto nových forem komunikace, které přináší kvalitativní změny do mezilidských vztahů.

V následující kapitole autor popisuje funkci binárního počítače a jeho možnosti, kapitolu Socializace tvoří popis náhledu procesu socializace, který je ovlivněn používáním ICT, které vytváří nový kyberprostor sloužící pro komunikaci, práci, navazování a budování vztahů. Rovněž se zabývá dopady kyberkultury na unifikovanost a standardizaci.

V dalších dvou kapitolách autor syntetizuje poznatky z předchozích kapitol, snahou je poukázat na vliv změn v socializaci, které se promítají do psychosociálního stresu, na vliv technologií, které se projevují technostresem, závislostním chováním a dále poukazuje na vybraná psychosomatická onemocnění. V poslední části se autor zamýšlí, jak ICT prostřednictvím virtuálního sebeprožívání ovlivňují vlastní identitu, smysl života a jak se tento vliv může projevovat při rozhodování v praktických životních situacích.

Praktická výzkumná část se zabývá exkluzivní osobní případovou studií, v rámci které empiricky ověřuje a doplňuje vybraná témata, zpracovaná v teoretické části.

Závěr bakalářské práce nastiňuje praktické využití poznatků v oblasti sociální práce, komunikace a terapie a tím uvádí do problematiky, které by se autor práce rád věnoval v rámci své další výzkumné i profesní praxe.

TEORETICKÁ ČÁST

Vymezení klíčových pojmů

Pojem **ICT** je zkratkou anglického *Information and Communication Technologies* čímž se rozumí informační a komunikační technologie (IKT), technologie využívané ke komunikaci lidí s cílem předávání informací, k dorozumívání se bez fyzického kontaktu specifickou formou telekomunikace, při které využíváme zařízení pro přenos, šíření a uchování informace (Haviger, 2010).

Do tohoto pojmu autor práce řadí rovněž informační technologie (IT) obecně, tedy technologie postavené na výpočetní technice, ať již se jedná například o běžně užívané GPS (Global Positioning System, česky Globální polohovací systém) navigace, nebo třeba aplikaci IT do předmětů denní potřeby jako jsou dopravní prostředky, technologická zařízení budov nebo domácí spotřebiče.

1 Změny sociálního a kulturního kontextu s rozvojem ICT

1.1 Reflexe a artikulace doby

ICT (Information and Communication Technologies), v českém překladu informační a komunikační technologie (IKT) jsou technologie využívané ke komunikaci lidí s cílem předávání informací, k dorozumívání se bez fyzického kontaktu, a to specifickou formou telekomunikace, při které využíváme zařízení pro přenos, šíření a uchování informace.

Současnost charakterizují změny, které zasahují všechny oblasti života a zrcadlí se v sociální i kulturní sféře. Počátek těchto změn lze datovat do období první průmyslové revoluce (18.-19. stol.), kdy se od základů měnila odvětví zemědělství, těžby, výroby a dopravy (parní stroj, lokomotiva, loď). Využitím nových zdrojů energie došlo ke změně tempa a organizace života, „*až do 18. století byla přes všechna zdokonalení známa jen jediná chemická energie - oheň, a užívala se stále jen jediná mechanická energie - energie lidských a zvířecích svalů, znásobovaná stroji*“ (Teilhard de Chardin, 1991, s. 179).

Následovaly změny sociální a kulturní, způsobené nastupující tovární a strojní velkovýrobou (tkalcovský stav) a dělbu práce. Dělbou práce sebou přináší nárůst rychlosti a efektivity výroby, **člověk přestává být samozásobitelem a pracuje pro druhé, zatímco nutně druzí pracují na uspokojování jeho vlastních potřeb**. Jinak to nejde, protože ve chvíli, kdy jedinec pracuje pro druhé, nemůže si v témže čase sám obstarávat celé domácí hospodářství a začíná úplně nový druh ekonomiky. Slovo *oikonomia* je v řečtině složeno ze slov *oikos* – dům a *nomos* – zákon a znamenalo něco ve smyslu vedení domácnosti, která byla po dlouhá léta spravována rodinnými příslušníky. Změnou v organizaci práce a zavedením mechanizací (parní stroj) a specializací došlo k opuštění modelu rodiny jako soběstačné jednotky, lidé přestávají pracovat převážně v zemědělství, vyvazují se z nutnosti pobývání na jednom místě, ale i z rodové predispozice určující profesi a třídní postavení. **Jedinec se vymaňuje z předurčenosti a přebírá osud do vlastních rukou**. Zatímco ještě před necelými dvěma sty lety pracovala v zemědělství většina obyvatel, dnes je poměr opačný, avšak za cenu využití umělých hnojiv, genové manipulace, devastace půdy i přirozeného života. Zemědělci začali pěstovat také technické plodiny - rostliny poskytující gumy, pryskyřice, třísloviny, barviva a vosky. Změnou životních podmínek docházelo ke zvýšení porodnosti a prodlužování délky života. Změnila se skladba obyvatel, lidé z venkova se začali stěhovat za prací do měst, ve městě se změnilo složení společnosti, vznikly početné skupiny dělníků.

Letité studium autora práce ukazuje, že s dělbu práce a příchodem strojů se objevuje v historickém vývoji **možnost vzájemnosti a osvobození člověka od těžké každodenní práce** při dobývání „chleba vezdejšího“. Vzájemnost ve smyslu bratrství je velkou výzvou, která může být naplněním křesťanského

ideálu. Osvobození člověka od práce přineslo možnost uvolnění tvůrčích uměleckých schopností, které mohly být uplatněny v oblasti vědy, výzkumu a kultury. Ve skutečnosti narůstaly sociální problémy, dělníci dostávali nízké mzdy za neúměrně dlouhou pracovní dobu, zaměstnány byly i děti. **Místo vzájemnosti nastoupil konkurenční boj a místo svobodné tvůrčí individuality a rozkvětu kultury nastoupilo novodobé dobrovolné otroctví.** Nastaly změny v sociálních strukturách, v interakcích lidí i ve způsobech komunikování.

Objevem elektrického proudu se rozběhla druhá průmyslová revoluce (19. - 20. století), která se stala klíčovou v rozvoji techniky a vědy, je proto také nazývána technicko-vědecká, založená na využití nových energií - spalovacích motorů (automobily, letadla) a elektrické energie, „ *elektrina zdokonalila výrobu tím, že dokázala pohánět jednotlivé stroje, navíc zajistila osvětlení ... klimatizaci, která dělníkům zpříjemnila práci v dříve nesnesitelném prostředí*“ (Brynjolfsson, McAfee, 2015, s. 78). V tuto chvíli se svět začal ještě více urychlovat a zmenšovat. Masivní růst obchodu a městských aglomerací způsoboval novou restratifikaci společnosti, dělníci se dožadovali svého podílu na moci.

Již několik desetiletí žijeme v období další revoluce, **nastupuje komputerizace, nové technologie, digitalizace** (převod analogového signálu do posloupnosti číselných údajů), neboli převod spojitého signálu do nespojitě posloupnosti. Komputerizace bude pronikat do všech oblastí lidského života, ovlivní opět zásadním způsobem (a již se tak začalo dít) komunikaci lidí, socializaci i kulturu.

Je mnoho návrhů jak nazývat svět 19. a 20. století, „*průmyslový věk, věk nafty, elektřiny a atomu, věk strojů, věk velkých kolektivit a věk vědy...*“ (Teilhard de Chardin, 1991, s. 179), ale teprve v budoucnu se rozhodne, jaké jméno bude nejvýstižnější pro svět 21. století. Energie páry a elektřiny jsou nazývány univerzálními technologiemi (general purpose technologies, GPT), charakterizují se podle třech hlavních znaků: musí být velmi rozšířené, v čase se neustále zdokonalovat a musí z nich vycházet další inovace, digitální technologie by měly být v budoucnosti rovněž zařazeny mezi GPT (Brynjolfsson, McAfee, 2015).

Hodnota informace měla vždy přímý vliv na život, od vynálezu telegrafu se její hlavní hodnotou stala samotná rychlost, již telegraf přinesl zjednodušení a zploštění zprávy. Forma komunikace prostřednictvím rozhlasu a televizního zpravodajství pokračovala v klasifikaci a strukturování reality, relativizaci významu a hodnot informací a způsobu mezilidské komunikace. Masivní rozvoj poznatků ve vědních oborech vede k jejich neustálému detailnějšímu členění a stále užší specializaci, ale chybí celkový náhled a začlenění informací do celkového smyslu, podle Giddense (2000, s. 137) „*jedním z nejcharakterističtějších rysů modernity je zjištění, že vývoj empirického vědění nám ve své podstatě a sám o sobě neulehčuje rozhodování mezi rozdílnými hodnotovými postoji.*“, **množství rozdílných informací čeká na člověka, na kterém záleží, jak s nimi naloží a jak je vyloží, jak je využije a jaký jim dá smysl.**

Technizace mění způsob života i komunikace, „*zavrhuje se rozvláčnost slov a vyžaduje se konstrukce myšlenky, nežádají se řeči, nýbrž strohost*“ (Jaspers, 2008, s. 58), vyžaduje se heslovitost, krátké výstižné slogany, holé konstatování faktů, pravidla a hlavně věcnost.

1.2 Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu

Slovo redukcionismus pochází z latinského *reductio*, což znamená přivedení nazpět. Složitě skutečnosti jsou převáděny na jednoduché, rozkladem na části, představou je, že celek je jen složením částí a tedy jeho podstatu lze vyzkoumat prostřednictvím probádání základních stavebních prvků.

V dnešní době postmoderny nebo hypermoderny dochází ke změně pohledu na koncept života, život již není podle Baumana (2002) projektem, ale sestává z mnoha projektů, vše podléhá fragmentarizaci, „*jsme stejně jako dříve zaměstnání řešením problémů a obstaráváním, ale ani tyto naše činnosti...se neskládají v celek ...*“ (Bauman, 2002, s. 13) dochází k nekonsekventnosti, nespojitosti a epizodičnosti života.

Prudký růst mobility a anonymity v městských aglomeracích poskytuje prostor pro možnost se skrýt i ztratit. Setkávání lidí jsou krátkodobá, prchavá, je snadné měnit svou identitu.

Plán na celý život (projekt), který předpokládá, že cíl žádoucí dnes bude žádoucí i zítra, jako investice do daleké budoucnosti, to v postmoderním světě neplatí, cíle podléhají rychle devalvaci, absenci pevných sociálních struktur, životní rámec již není konstantní, místo biografické přímky jde o soubor epizod nezanechávajících následky (Bauman, 2002). **Jednotlivé emočně nabitě epizody jsou vnímány bez vzájemných souvislostí v celku životního příběhu.**

Znovu se vrací nebývalá konformita a jednotnost, ve stylu diktátu trhu: „*rovnost dnes znamená spíše „stejnost“ než „jednost“ . Je to stejnost abstrakcí, lidí, kteří mají ...stejně pocity a stejné myšlenky*“ (Fromm, 1967, s. 18). **Roste panství „typismu“, bez respektování schopnosti vidět člověka jako jedinečnou osobnost.**

Všechny uvedené změny proměňují vnímání, poznávání, myšlení i cítění člověka, „*pod změnou věku - změna myšlení. Kde však hledat, kam umístit tuto jemnou a obnovenou změnu, která nijak nezměnila naše těla, a přece z nás učinila nové bytosti?*“ (Teilhard de Chardin, 1991, s. 179).

Mění se pracovní metody, výrobní postupy, celá povolání, nastává doba nové kultury, ve které se vše neustále inovuje, doba kyberkultury (činnost, která využívá informačních a komunikačních technologií), ve které „*...právě rychlost transformací je paradoxní konstantou...*“ (Lévy, 2000, s. 25).

V nespojitém (fragmentarizovaném) čase měnících se hodnot nelze plánovat, nastává zánik konečného cíle - cílů životní pouti člověka, tím stoupá lidská nejistota a ztráta smyslu. Převládá povrchnost, anonymita, epizodičnost forem spolubytí, která umožňuje vnímat svět jako divadlo a život

jako hru, ve které pouze sbíráme dojmy, nikde se dlouho nezdržujeme. Nemáme už potřeby, ale tužby, „**vnější tlak se jeví jako vnitřní puzení, závislost vypadá jako svoboda**“ (Bauman, 2002, str. 44). Zážitky a dojmy jsou dostupné z obrazovky, kde se jeví počítačově vytvořené 3D obrazy skutečnější než skutečnost.

Setkání s lidmi jsou krátkodobá, nemusíme vynakládat úsilí na budování vztahů a sympatií, nemusíme přináležet, svět je stále otevřená množina šancí. **Postmoderní člověk žije ve věčné nejistotě**, jak se zachovat, proto je rozervaný a neklidný, bohatství možností, rozpor neustálé volby spojený se ztrátou ostatních možností, **mnohoznačnost a zdánlivá svoboda způsobují pocit nenaplněnosti a ztráty smyslu**.

Bauman zavedl v roce 1990 pojem „adiaforizace“, který v církevním diskursu znamená vše, co bylo neutrální z hlediska církevního kánonu, pro etiku znamená, že určité kategorie jednání jsou oproštěné od mravního hodnocení, tedy nedochází zde k rozlišování mezi dobrem a zlem. Nástrojem adiaforizace je byrokracie, kde je morálka nahrazena disciplínou, ve vztazích to znamená, že vztah nemá morální význam, je nezávazný, bez morálního hodnocení (Bauman, 2002).

V závislosti na explozivním technologickém rozvoji a ekonomice, pro kterou je zisk kritériem všeho dochází v lidském společenství k erozi morálního systému a spirituality.

Nastává doba komputelizace všech lidí, dochází k vytvoření technologické infrastruktury, digitalizuje se sociální i životní pole člověka (veřejnosprávní agenda do počítačových databází, nákupy, kontakty s úřady on-line, nakupování apod.), tím „*se mění temporalita života člověka, jeho rytmus. Vstupem do kyberprostoru jedinec opouští své časové souřadnice*“ (Sak, 2007, s. 30). Počítače a sítě „*vytvářejí spolu s jejich uživateli fenomén planetárního rozsahu, který v návaznosti na biosféru a atmosféru nazýváme infosférou.*“ (tamtéž, s. 28). Digitální éra začala s rozvojem počítačové sítě a od té doby tempo inovací nepolevuje.

1.3 Zrychlení a trávení času

Technicko-vědeckou revolucí a následnou globalizací zmenšujícího se světa započala změna ve vnímání času i prostoru. Vyčleněním se ze závislosti na zemědělské práci ztratil člověk smysl pro rytmus roku, ve kterém dříve přirozeně žil, byl na něm existenčně závislý a měl ho provázán svátky a tradičními slavnostmi. Do té doby byl čas vnímán cyklicky v rytmu střídání dne a noci, ročního období, bez přílišného rozlišování minulosti, přítomnosti a budoucnosti, dnes lze budoucnost ovlivňovat, lze ovlivnit životní dráhu a vlastní osud.

Zrychlené tempo, množství paralelně prováděných činností na mnoha současně realizovaných projektech a pocit časové tísně je dnes běžným jevem. Získali jsme díky práci, kterou za člověka vykonávají stroje, skutečně více volného času? A jakým způsobem ho využíváme?

V každém případě dochází ke změně trávení volného času přidáním aktivit souvisejících s ICT, přibývají aktivity jako je grafická tvorba, skupinová komunikace, animování, skládání hudby, sledování filmů a videí, „*přechod od jedné aktivity na počítači ke stále se rozšiřujícímu a sofistikovanějšímu komplexu činností realizovaných prostřednictvím počítače je zárodkem nové kyberkultury*“ (Sak, 2007, s. 259). **V USA tráví s médii a věnují jim čas mladí lidé alespoň sedm a půl hodiny každý den, tím tráví s digitálními médii více času než spánkem** (Spitzer, 2014).

Podle Neidera (2013) se dále očekává, že budeme pracovat i o víkendech, přesčas, hranice mezi soukromým životem a prací - volným a pracovním časem zmizely, což má za následek enormní nárůst onemocnění vyvolaných stresovými činiteli, například syndromem burn-out (vyhořením).

1.4 Mizení dětství

Technologiemi způsobené zrychlení ovlivňuje dospívání dětí, které se stávají velmi brzy dospělými, obdobně jako dospělí mají GSM telefony, tablety, počítače; podílí se na kriminalitě, roste počet mladistvých, kteří spáchají trestný čin, spolu s brutalitou těchto činů (Eichler, 2012), stávají se látkově i nelátkově závislí. Ubývá klasických dětských her venku v přírodě, **tím ubývá možností sycení smyslů vjemy a dochází ke smyslové deprivaci**.

„*Mizení specificky dětské formy vědomí a života má na svědomí překotný technický vývoj médií (televize)*“ (Zdražil, 2012, s. 72).

Zatímco jedním z nepřehlédnutelných důsledků průmyslové revoluce bylo zvýšení počtu obyvatelstva, dnes má revoluce způsobená rozvojem ICT za následek menší porodnost a s ní **mizí dětství spolu s dítětem**. Ještě v generaci dnešních babiček nebylo výjimkou pocházet z deseti i více sourozenců. Dnes, v době největšího materiálního blahobytu, je běžným argumentem rodičů jedináčků, že druhé dítě nemají z důvodu nepříznivé ekonomické situace.

Podle Lorenze (1997) se dospívající mládež stává velmi uniformní, zevnějškem dnes již nelze rozeznat národnost jako dříve, dnes udává tón jediná kultura. Dnešní způsob myšlení je **ontologický redukcionismus, který nastoupil jako epidemické onemocnění ducha**. Ve scientismu dochází duch na své scestí, neboť „*měření a počítání jsou pak považovány za jediné vědecky legitimní způsoby lidského poznání*“ (Lorenz, 1997, s. 59).

Vkus žáků je standardizován, konzumace sluchových a zrakových zážitků může vést k odcizení sebe sama, způsobovat osamělost. Bavit se, nakupovat, být dobře živen, oblečen, pohlavně spokojen, povrchní kontakt s druhými, konzumovat vše, co se dá konzumovat, to je cílem většiny lidí.

1.5 Big Data - změna v množství informací

Dnešní svět je zaplaven informacemi, objem dat a uložených informací roste čtyřikrát rychleji než světová ekonomika, data se stávají veledaty, revoluce probíhá ve způsobu práce s daty, „... *veledata znamenají, že ve velkém měřítku lze provádět některé operace, které se v malém měřítku dělat nedají*“ (Schonberger, Cukier, 2014, s. 14). Z veledat lze extrahovat novou hodnotu, používat je stále dokola, je však nutno omezit důraz na kauzalitu a spokojit se s jednoduchými korelacemi, kdy **nevíme „proč“, ale pouze „co“**. Tento způsob myšlení narušuje naši standardní představu o tom, jak přijímat rozhodnutí a chápat realitu. Veledata zároveň transformují základní aspekty života, dávají mu kvantitativní dimenzi, na kvalitě informací mnoho nezáleží, upřednostňuje se přibližnost nad přesností, a to se musí odrazit v naší interakci se světem, neboť to znamená obejít se napříště bez hypotéz. Analýzy se neptají proč, ale co, přitom „ *my lidé se přeci snažíme najít smysl dění díky kauzálním vztahům.*“ (Schonberger, Cukier, 2014, s. 72). Naše myšlení naopak předpokládá příčiny i tam, kde neexistují, je to dáno fungováním lidského poznávání, neexistuje matematický postup k dokázání kauzality, ta se dokazuje pomocí experimentů, které jsou drahé a vyžadují čas, *oproti tomu nekauzální analýzy, jako například korelace, lze často provést rychle a levně. Na rozdíl od kauzálních vazeb máme matematické a statistické metody na analýzu vztahů a potřebné digitální nástroje...*“ (tamtéž, s. 75). Zdá se, že tato vlastnost veledat koreluje s reflexí postmoderní doby, ve které dochází ke zrychlení, zvyšování efektivnosti, kde se **lidé netáží, „proč“ něco dělat, ale „co“ za to dostanou.**

2 Komunikace

Komunikace je podle filosofického slovníku každý proces výměny informace mezi vysílajícím a přijímajícím, „... což mohou být stejně dobře živočichové jako lidské bytosti nebo dokonce stroje.“ (Filosofický slovník, 1994, s. 148). V malém encyklopedickém slovníku z roku 1972 ještě není zmínka o komunikaci strojů, komunikace je definována pouze jako dorozumívání mezi lidmi, a to písemnou, mluvenou řečí a mimořečovými prostředky, jako jsou gesta a mimika a „je nezbytným předpokladem spolupráce, soupeření a výchovy, vytváření a trvání společenských skupin a osobních citových vztahů“ (Malý encyklopedický slovník A-Ž, 1972, s. 539). Komunikaci v dnešní době chápeme v první řadě ve smyslu latinského slova *communicare* - sdílet, společně se radit.

Nejobecněji lze chápat pojem komunikace jako sdělování a výměnu sdělovaného obsahu od zdroje k příjemci neboli sdílení něčeho společně.

Komunikace se uskutečňuje prostřednictvím řeči a nonverbálních prostředků, kromě sdělení probíhá i vzájemné sdílení, které je nezbytným základem sociálních interakcí (tváří v tvář), jakmile vstoupí do jiného (například virtuálního) prostoru, nemůže již tento smysl plnit.

Funkcí komunikace je například domluvit se, zjistit, co si myslíme, informovat se, přesvědčit, pobavit, seznámit se, poučit, přesvědčit, získat, aktivizovat k činnosti nebo zastavit činnost.

Komunikace slouží k sociální interakci, k poznávání sebe sama i druhých, k reagování na sdělení, přičemž v reakcích je vždy obsaženo také něco ze sdělování. Dochází k setkání mezi lidmi (jedinci) a vzájemnému ovlivňování, komunikace je tedy rovněž sociálním procesem. Sociální interakce mohou být přímé (tváří v tvář), záměrné, nezáměrné, prostředkované další osobou nebo médii.

Prostředky komunikace se dělí podle vztahu mezi účastníky komunikace, můžeme rozlišit tři základní kategorie: jeden-všichni, jeden-jeden, a všichni-všichni. Tisk a televize obsahuje kategorii jeden-všichni, pošta a telefon jeden-jeden a **všichni-všichni komunikují v kyberprostoru, který vytváří prostředí i pro systémy kooperativního učení účastníků.**

2.1 Řeč

Řeč slouží ke komunikaci, pomocí řeči vyjadřujeme obsah našeho vědomí, slovní forma řeči (mluva) je jazyk. Řeč může být mluvená, psaná nebo vnitřní, její nedílnou součástí jsou mimoslovní výrazové prostředky. Vývoj řeči (a vnitřní řeč) umožňuje myšlení, například myšlení logické, myšlení v souvislostech nebo abstrahující od konkrétních, názorných situací. Rozvoj jazyka postupoval vzájemně se zvětšováním složitosti sociálních vztahů (Vygotskij, 1976).

Řeč má hlavní význam při tvoření sociálních vazeb, přičemž jazyk je orgánem duchovní činnosti a řeč je jejím nástrojem. Pomocí řeči popisujeme skutečnost, přitom se dotýkáme problému subjektivnosti nahlížení věcí a pravdivosti, „ *pojem nemůže být nikdy pravdivý, symbol nemůže být nikdy pravdivý. To platí až o lidské řeči a snad také o řeči včel*“ (Popper, 1999, s. 28).

Na rozdíl od technického, digitalizovaného signálu, o kterém bude podrobněji pojednáno dále, člověk nejenom něco sděluje obsahem svých slov, ale také to nějak říká. Způsob, jak to říká, je sám obsahově velice bohatým sdělením. Člověk něco říká i tím, když nic neříká — jako žák, který na otázku učitele mlčí, nebo učitel, který se na dotaz žáka tváří, že neslyší. K tomu přistupuje celý soubor tzv. neverbálních projevů, mimoslovně sdělujeme velmi mnoho; například pohledem očí, výrazem tváře, pohyby rukou, hlavy, postojem, mrkáním, tím, jak mluvíme (melodie, zvuk, intonace atp.), tím vším něco posluchači sdělujeme — a on mnohé z toho chápe rychleji a přesněji než naše slova.

Mimika lidského obličeje má kolem tisíce různých výrazů, které se dokáží i velmi rychle střídat a proměňovat, přičemž pro mnohé z nich nemáme ani adekvátní pojmenování v lidské řeči. Vyjadřujeme jimi svůj emocionální vztah a soulad či nesoulad se sdělovaným obsahem. **Jde tedy o přenos zpráv, do kterého je zapojeno množství smyslů.**

2.2 Dialog - rozhovor

Slovo dialog (*dia* = skrze, *logos* = slovo) se odvozuje od řeckého slova *dialegomai*, které znamená rozvažovat nebo rozmlouvat, dialog je rozhovor vedoucí k nalezení společného stanoviska dvou nebo více osob, někdy se dá použít i ve smyslu hledání pravdy skrze řeč. **Pouze v přímém dialogu - rozhovoru s někým může probíhat nejhlubší možný způsob zpracování a předávání sdělení pomocí řeči.** Rozhovor umožňuje sdílení myšlenek, pocitů a jeho nedílnou součástí je aktivní naslouchání druhému v procesu sociální komunikace. Aktivní naslouchání je charakterizováno vcítěním se, soucítěním, vytušením, rozuměním, pochopením a zaměřeností, kdy je mluvčímu poskytována zpětná vazba, zrakový kontakt a manifestován otevřený postoj.

Podle Rogerse (1998) je jedním z hlavních cílů psychoterapie zkoumání neúspěšné komunikace. Cestou je naslouchat bez hodnocení, vstoupit do světa druhého bez předsudků, odložit vlastní názor, v takovém případě se eliminuje možnost odcizení, nedorozumění; prožívat stav empatie lze jen v přímém kontaktu s pozorováním všech neverbálních prostředků a významů.

2.3 Psané slovo

Převrat ve sdělování způsobila psaná řeč. Napsaná slova ztrácejí svou dynamiku, citový podtext a důraz, své kouzlo, zabarvení, mnohoznačnost, mnohovrstevnost. **Psanou řeč můžeme opět přivést ke své**

živosti pouze zesíleným vnitřním úsilím. Psanou řečí začíná změna forem zkušenosti, starých modelů vnímání, myšlení i vyjadřování a tím začíná revoluce ve společenské organizaci.

Fonetická abeceda utváří karteziánské i euklidovské vnímání světa, „ *vynález abecedy byl stejně jako vynález kola převodem či redukcí komplexní, organické souhry prostorů do prostoru jediného*“ (McLuhan, 2000, s. 149), dochází k redukcí smyslového vnímání mluveného slova a dochází k redukcí na jediný vizuální kód, „ *... takový přerod může dnes být obousměrně prováděn množstvím prostorových forem, kterým říkáme „komunikační média“*“ (tamtéž). Fonetickou abecedou došlo k oddělení obrazu a zvuku, byly odděleny „ *... obrazy i zvuky od jejich sémantického a dramatického významu...vizuální funkce byla vydělena ze souhry s dalšími smysly, což otupilo smysl pro životně důležité oblasti naší sensorické zkušenosti a následně vedlo k atrofii vědomí*“ (tamtéž, s. 221).

2.4 Vynález knihtisku

Slovo se vynálezem knihtisku přeměnilo v masovém měřítku na tištěné a knihy následně zajistily plošnou gramotnost lidí. Tiskařský stroj a vynález knihtisku zrušil rukopisnou kulturu, která trvala dva tisíce let. „ *Jestliže rukopisná tradice podnítila encyklopedismus, směřovala knižní kultura přirozeně ke specializaci*“ (McLuhan, 2000, s. 69). Tisk znásobil učenou obec, vytvořil lidové publikum, informace i myšlenky se začaly balit do tištěných slov, které již neumožňují doplnění významu způsobem vyřčení. Knih tisk vedl k poklesu pozornosti k psanému slovu, protože „ *nové médium lineární, jednotné, opakovatelné sazby rozmnožovalo informace v nekonečných množstvích a do té doby v nemožných rychlostech...*“ (tamtéž, s. 223). Guttenbergův vynález vedl k hojnosti knih, které se dnes staly součástí nabídky spotřebního zboží v supermarketu. Tím došlo k přesycení poptávky a **množství diferencovaného obsahu roztříštilo celistvost a postavilo čtenáře před možnost výběru.** Přičemž trhem je kupujícím podsouváno pravidlo, že nikoli obsah, ale obal prodává.

2.5 Digitalizace a virtuální komunikace

Ke kvantitě knih se připojil objev elektřiny, který umožnil rozvoj technologií, jako byl telegraf, telefon, dálnopis, poté film, rozhlas, televize. S nástupem digitalizace, počítačů a internetu se spojují předchozí média, slovo se zvukem a obrazem, vzniká hypertext a multimediální produkt, který předčí stávající média. Každé nové médium působí na více smyslů a mnohem intenzivněji. „ *Změny v oblasti informačních technologií realizované v posledních dvaceti letech jsou zásadnější a objemnější než změny v oblasti informačních médií za celou historii lidstva.*“ (Sak, 2007, s. 22).

Komunikace přes počítač znamená v první řadě možnost skrýt svou pravou tvář, identitu, je velmi anonymní, neosobní, nezodpovědná, svádí k falešnosti a nepravdivosti, „ *...kromě anonymity za to může i narůstající sociální nezpůsobilost mladých uživatelů*“ (Spitzer, 2014, s. 103). Nikdo neví, co se smí

ještě říct, co už ne, není žádný korektiv, v rodinách ani školách se tato gramotnost ani potřebná netiketa (etika chování na internetu) většinou neučí. Šmahel (2003) uvádí, že „...*nižší míra sociální blízkosti vede například k nižší pozornosti účastníků komunikace a k odosobnění komunikace*“ (Šmahel, 2003, s. 16), přestáváme se soustředit, na výsledku tolik nezáleží .

Do virtuální textové komunikace promítáme, projikujeme především své vlastní pocity, fantazie i obavy. Komunikace je na počítači masivnější, ale názorově vyhraněnější, volí se extrémnější slova, než v realitě, nelze podle reakcí druhého, v průběhu věty, uzpůsobit význam, protože nás dělí bariéra technologického nástroje, „*textová komunikace restrukturalizuje způsob, jakým lidé přemýšlejí o vztazích a o sobě*“ (Šmahel, 2003, s. 103). Komunikace se podle Šmahela (2003) dělí na synchronní, probíhající ve stejnou dobu a asynchronní, probíhající ve chvíli připojení na síť, simultánní komunikaci nazývá multiplicitní, v běžné přímé komunikaci nemá paralelu, komunikovat s více lidmi najednou o různých tématech nejde, ani jednomu rozhovoru pak není věnována celá pozornost, **komunikace se stává fragmentovanou, roztržštěnou, dochází ke štěpení pozornosti, identity, zploštění a povrchnosti.**

Virtuální komunikace je rovněž komunikací specifickou, používají se při ní často zkratky místo slovních spojení. Tím trpí slovesnost a schopnost vyjadřování.

Vybíral (2009) uvádí, že virtuální komunikace má negativní vliv na kvalitu řeči a myšlení, zužuje se slovní zásoba, používají se hojně anglikanismy, vede ke změně komunikačních návyků, důsledkem je pokles komunikace v reálném světě, odložení zábran, plachosti, obcházení tabu, nevázanost na normy, anonymita. **Vzniká solipsismus** (vytváření fantazií o druhém a vytváření fantazijního a nereálného světa), **komunikujeme především se svou představou**, můžeme si vymyšlet, dát přednost představám při utváření obrazu o reálném světě, nemusíme převzít odpovědnost za své chování (disociační stavy), projevovat se jako více osobností, což může vést ke zmatení.

Kontext komunikace tvoří podle Vybírala (2009): časový rámeček, prostor a prostorové uspořádání, modalita významu, přítomnost emocí, vztahové proměnné, systémový rámeček, existence kontinuity rozhovoru a změní-li se kontext situace, musí se změnit i komunikace. Při přímé komunikaci tváří v tvář reagujeme na druhého, mimikou tváře, „*to, co dělá reálnou komunikaci krásnou a hlubokou, jsou právě skryté vrstvy a „spodní proudy*“ (Šmahel, 2003, s. 135), tam virtuální svět nedosáhne, zatímco „*...v průměru se ve virtuálním prostředí toleruje výrazně delší latence mezi sdělením a odpovědí než v prostředí reálném*“ (tamtéž, s. 107), virtuální rozhovor trvá čtyřikrát déle, může být přerušován, fragmentován, nedokončen, bez kontinuity, je typickým používáním kratších vět bez souvětí, jasných formulací, častým jevem je ukončení komunikace náhle a bez vysvětlení.

Ve virtuálním prostředí je snaha nahradit neverbální prostředky znaky - smajlíky neboli emotikony, které mají znázorňovat prožívanou emoci, důležitější se stává, CO se říká, ne JAK se to říká.

Virtuální komunikace je dnes základní potřebou a součástí poznávání světa, „ *virtuální realita překoná jazykové a kulturní bariéry vytvořením modelu, kterému může rozumět každý*“ (Aukstakalnis, Blatner, 1994, s. 16).

Specifické rysy komunikace v prostředí internetu jsou: multiplicita, komunikace s více lidmi najednou (synchronní), okamžitost komunikování i výhoda času na rozmyšlenou, povrchnost, jazykové zjednodušení, deformované vyjadřování, deformace pravopisu, analogový žargon, převrácení lineární posloupnosti, fenomén falešné blízkosti a porozumění, rozšíření zábavní funkce komunikace a mnoho dalších.

2.6 Zraková, vizuální komunikace

Západní, na kapitálu a materialismu stojící civilizace, je zrakově založená, tento smysl upřednostňuje před ostatními; jeden výstižný obrázek zprostředkuje rychlejší a přesnější pochopení než psané slovo. Prostředky vizuální komunikace jsou například obrazy, symboly, kresby, psané písmo, fotografie, film, kino, televize, video, počítače, obrazovky elektronických zařízení - tyto technologie zprostředkují vizuální komunikaci, neboli k přenosu informace využívají specifické znaky a symboly.

Dnes svět poznáváme především zrakem, „ *činnosti jako pozorování televize, čtení knihy, sledování stínítka monitoru počítače, mají jedno společné: jsou to metody přenosu informace prostřednictvím očí do mozku*“ (Aukstakalnis, Blatner, 1994, s. 38), virtuální svět tvoříme právě vizuální komunikací. Zrak umožňuje předvědomé zpracování informací, rozeznává světlo, barvu, hloubku a „ *i když předvědomé zpracování vizuální informace si neuvědomujeme, poskytuje našemu vědomí obrovské množství informací* “ (tamtéž), nevyžaduje účast vědomí, a musí jí projít každá vizuální informace, i v případě, že nebude poté vědomě zpracovaná.

Důrazem na zrak jako hlavní smyslový orgán dochází k redukci ostatních smyslových vjemů a tím k podpoře procesu fragmentizace.

2.7 Analogová a digitální komunikace

Analogová je komunikace obrazná, intuitivní a imaginativní, při které postačí předložit dílčí obraz, příměr, metafor, ze které si člověk vytvoří obraz celkový.

Digitální komunikace se opírá o rozum a logiku, užívá se věcná argumentace a logické zákony.

Autoři se odvolávají na neuropsychologické výzkumy a spojují digitální (logika, argumentace) komunikaci s funkcí dominantní levé mozkové hemisféry, analogovou (obraz, umění, intuice) potom s pravou hemisférou.

„Lidské bytosti komunikují jak digitálně, tak analogově. Digitální jazyk je velmi složitý a má výrazně logickou skladbu. Postrádá však přiměřené významy týkající se vztahové stránky, zatímco analogový jazyk obsahuje významosloví, ale nemá odpovídající skladbu, která by jednoznačně definovala povahu vztahů“ (Watzlawick, 1998, str. 89).

Digitalizací tedy dochází k odklonu od umělecky prožívané komunikace, která využívá vyjadřování prostřednictvím obrazů, směrem k akcentaci logické skladby komunikace. Tím pokračuje proces redukce a fragmentizace lidské komunikace.

2.8 Virtualizace informací

Veškerá ekonomická aktivita je převáděna do virtuálního prostoru, dochází k virtualizaci informací, *„ pohyb informací zhruba rychlostí světla se stává nejrozšířenějším světovým průmyslem a spotřeba informací se adekvátně stává nejrozšířenější spotřební funkcí“ (McLuhan, 2000, s. 159),* tím dochází i k virtualizaci komunikace. Přenos informace se děje po síti, on-line, k modulaci a demodulaci komunikace mezi počítači slouží modem, který dnes již umí zprávy i zjednodušovat, zmenšovat jejich objem - dekompresi a kompresi. Počítačové rozhraní - interface, je označení hmotných zařízení, která umožňují interakci mezi vesmírem digitalizovaných informací a člověkem (SW, monitor, myš, dotyková obrazovka, sampler, scanner apod.).

Informace jsou přenášeny pouze v číselné podobě, to lze v dvojkovém jazyce, ve formě 0 +1 a jsou zpracovány velmi rychle a ve velkém množství, *„ digitálně zakódované informace se mohou dále téměř donekonečna přenášet a kopírovat bez ztráty informace, neboť původní soubor může být skoro vždycky celý obnoven...“ (Lévy, 2000, s. 48).*

Procesem virtualizace pokračuje abstrakce mluveného slova až do binární číselné podoby, která je bez použití technologií pro smysly člověka již zcela nesrozumitelná.

2.9 Komunikace mezi stroji

Komunikace již není pojem, který je vyhrazen pouze lidem, stroje komunikují mezi sebou tím, že odesílají informace prostřednictvím datových sítí a internetu bez zásahu lidí (např. účty v bankách, digitální teploměry o podmínkách v přepravních boxech nebo snímače v továrnách). Počítače nepotřebují spánek, komunikují bez přestání a s růstem počtu počítačů a technologických inovací, roste také množství M2M (machine to machine) komunikace: *„ podle článku otištěného v New York Times v roce 2012 „celková úroveň robotického povídání na bezdrátových sítích po celém světě... pravděpodobně brzy převyší komunikaci tvořenou všemi lidskými hlasy na bezdrátových sítích“ (Brynjolfsson, McAfee, 2015, s. 71).*

V roce 2012 bylo na světě 2,7 triliard bytů digitálních dat (triliarda je jednička následována 21 nulami neboli bilion miliard), vypadá to, že „... *budeme muset opustit metrický systém. V roce 1991 byl na devatenácté Generální konferenci pro váhy a míry rozšířen o nové předpony. Největší z nich byla yotta, která označuje jeden kvadrilión, ... právě se nacházíme v „zettabytové éře“, tedy u předposlední předpony“* (Brynjolfsson, McAffe, 2015, s. 71).

Dalším krokem ve vývoji komunikace je vytvoření nového, kvantitativně významného a již zcela odlidštěného způsobu komunikace mezi stroji samotnými.

2.10 Ztráta slovesnosti, uměleckého prožívání řeči a odcizení lidí

S nastupujícím věkem strojů a elektronické komunikace se postupně vytrácí z lidské společnosti ona slovesnost, která byla sycena uměleckou aktivitou a uměleckým prožíváním písně, slova a řeči. Ještě nedávno se lidé věnovali zpěvu a slovesnému umění při nejrůznějších slavnostech, udržujících vědomí člověka v rytmu roku, běžně se hrávaly lidové divadelní hry v období Velikonoc, pašijí, v období sklizně - dočesná, vinobraní, loutková divadla na tržištích, vyprávěly se dětem pohádky při zimních domácích pracích. Děti, usínající za pecí, poslouchaly vyprávění životních příběhů, hrály divadlo a recitovaly. Umění je dnes především doménou „profesionálních“ tvůrců a ostatní se proměnili v pouhé pasivní a platící konzumenty, kteří rozhodují o kvalitě uměleckého díla podle toho, jak je pobavilo či šokovalo.

Lidé ještě nikdy neměli takové potíže se vzájemným dorozuměním jako v posledních desetiletích. Není divu, neboť **slovo-znak pro pojem není schopen místo slova lidí spojovat, probudit v nich empatii, vyjádřit lásku. To dokáže teprve slovo, které nejen informuje, ale je i projevem citu srdce** (Dostal, 2003, s. 8).

Co je vlastně ono „živé slovo“ používané v umění, které dokáže hovořit k srdci člověka, které tká obrazy, jež promlouvají svou vlastní obraznou řečí, která má schopnost posílit člověka na jeho cestě životem i schopnost uzdravovat duši. **Moc skrytá v „živém slovu“ je dnes tak málo vědomá, jak málo se moderní člověk věnuje aktivní umělecké tvorbě.** Proto není divu, že *„ztráta slovesného umění souvisí zákonitě s neschopností dnešního člověka sdělit, co se děje v duši druhého. Ztráta poezie přivedla nutně vzájemné odcizení lidí“* (tamtéž, s. 8), kteří se nevyznají ve svých citech, natož v duši druhého, mají strach zaujmout rozhodný postoj.

Uměleckými aktivitami, například divadelní nebo básnickou tvorbou, zařazenými do metod sociální práce, komunikace a terapie je tedy možné napravovat vzájemné odcizení lidí a znovu pěstovat smysl pro empatii a vzájemné porozumění.

3 ICT jako nástroje redukce reality

Mechanické stroje se objevují již 150 let před naším letopočtem, sloužily například k určování pozice nebeských těles. Tkalcovský stroj zkonstruovaný v Mezopotámii (kde m.j. ve 4.tisíciletí př.n.l. vzniká ucelené obrázkové písmo) dokázal dle zadaného programu automaticky utkat vzor. Následuje celá řada technických vynálezů až po Turingův stroj, který byl sestaven za druhé světové války za účelem rozluštění německé šifry, vytvářené šifrovacím mechanickým strojem nazvaným Enigma. V historii se tak pravděpodobně poprvé postavil v souboji stroj proti stroji. A tento Turingův mechanický stroj, postavený na formalizovaném matematickém modelu, se po válce stal základem prvních analogových počítačů.

Po nich následuje ještě kratší období hybridních počítačů (částečně analogových, částečně číslicových) a pak již přichází éra čistě číslicových – binárních počítačů.

Rovněž matematika prodělala svůj velice zajímavý vývoj. V Egyptě byla využívána v astronomii k popisu hvězdných zákonů a v geometrii k měření země při vytyčování polí po pravidelných Nilských záplavách. Celostní Pythagorejská matematika skrze čísla dokázala popisovat zákony universa a dnešní algebra již cele postavená na formálním kalkulu (kalkul=kámen) se objevuje se zánikem řecké vzdělanosti v arabském světě přibližně v 8. století. **Tato formalizovaná a na kalkulu postavená matematika, která ztratila svůj filosofický, nebo můžeme také říci duchovní obsah, se stala základem dnešních strojů nazývaných počítače.**

3.1 Redukce do binárního systému

Slovo binární pochází z latiny a znamená dvojitý, dvojčlenný, složený ze dvou, ve světě počítačů to znamená, že **počítač zná jen dva stavy a to 1 nebo 0**. Tyto dva stavy mají v počítači různé názvy, pro 1 to je HIGH, TRUE, YES, ON, pro 0 je to analogicky LOW, FALSE, NO, OFF. Důležitou premisou je, že **v počítači se nikdy nesmí vyskytnou nic mezitím**, vše je buď 1 nebo 0, True nebo False.

Neexistuje, že by počítač byl nerozhodný nebo vymyslel třetí variantu. Výskyt hodnot mezi 0 a 1 se považuje za závažnou závadu počítače a teoreticky nemůže nastat. **Počítač je tedy ve své podstatě a možnostech velice omezený**.

Vzhledem ke vnímané složitosti dnešních počítačů a počítačově řízených automatizovaných procesů se zdá až neuvěřitelné, že v základu je výhradně a beze zbytku pouze tento princip. Zvolit jedna nebo nula, ano nebo ne, takto formalizovaně jdou částečně uchopit děje v neživé přírodě, ve světě nerostů a dnešní fyziky. Zkusme si popsat třeba jen nejvšednější citové hnutí pouze prostřednictvím ano a ne, jakýkoli živý proces v přírodě, nebo s odpověďmi ano a ne vystačit v nějakém sociologickém anebo ještě lépe

psychologickém dotazníku. Vždy zjistíme, že pomocí ano a ne jsme schopni popsat pouze malou část z nezměrně široké škály možností, které život obsahuje. **Zde je již možné si představit k jak nesmírné redukci reality musí nutně docházet, aby se něco dalo formalizovaně popsat,** protože jedině s formalizovaným popisem umí počítač pracovat.

Dnešní binární počítač (a ani v budoucnu neočekávejme nějakou změnu) je ve své podstatě velice hloupý - omezený, zná pouze stavy ano a ne, k tomu všemu s těmito stavy umí provádět jen několik základních věcí:

Takzvaný logický blok má vždy pouze:

- dva a více vstupů (lze si představit jako množství kolejí na jednotlivých nástupištích na nádraží) a do těchto vstupů přijde různá kombinace ANO a NE (jedoucí vždy samostatně po jednotlivých kolejích na nástupišti).
- jen jeden výstup (lze si představit jako jednu kolej, do které se při výjezdu vlaku z nádraží všechny ostatní spojují), kterým vypadne výsledné ANO nebo NE, podle toho o jaký druh bloku (nádraží) jde.

Aby nevznikl mylný dojem o množství a možnostech jednotlivých bloků, vyčerpáme nyní tento výčet beze zbytku:

Blok „a zároveň“ (AND) – má 2 a více vstupů, jen když do všech vstupů „vjede“ (použijme opět naši analogii s vlakem vyjíždějícím z nádraží) ANO, tak i na výstupu „vyjede“ ANO.

Blok „nebo“ (OR) – má 2 a více vstupů, když alespoň do jednoho z nich vjede ANO, vyjede na výstupu také ANO.

Blok „exkluzivní součet“ (XOR) – má dva vstupy (koleje) a je již tak „komplikovaný“, že když přijedou dvě ANO, vyjede na výstupu NE. Když přijedou dvě NE, vyjede na výstupu NE, ale když přijede jedno ANO a jedno NE, vyjede na výstupní kolej ANO.

Blok „negace“ (NOT/NOR) – jedna vstupní kolej a opět jedna výstupní. Na výstupní kolej vyjede vždy opak toho, co přijede na vstupní

Ještě je tu pár pomocných bloků, jako je **časování**, které zajišťuje zdržení v rozhodování mezi jednotlivými bloky, nebo smyčku, která umožní některé operace provádět opakovaně.

A nyní již máme před sebou podstatu a princip celého počítače, který tyto jednoduché úkony dokáže provádět ohromnou a neustále se zvyšující rychlostí. **A tato rychlost a urychlování se stává taktovkou doby.**

4 Socializace ve světě ICT

Jedním z nejdůležitějších vývojových úkolů člověka, jak ho vnímá autor práce, je začlenit se do společnosti - socializovat se, osvojit si jazyk, stát se družnou lidskou bytostí, pochopit normy a tradice, identifikovat se se svou sociální rolí a kulturou, ve které sociální zrání probíhá a v dospělosti se stát sám sebou. Stát se vědomým člověkem, který bere osud do vlastních rukou a může pak zpětně do kulturní, politicko-právní i hospodářské oblasti vnášet nové ideje, morální hodnoty a výsledky své činnosti, které v rámci dělby práce mohou sloužit blahu druhých.

Nejvýznamnější sociální procesy probíhají v rodině, ve škole, ve vrstevnických skupinách a krátce jsou významným socializačním faktorem také média. Interakční proces vrůstání do sociálních skupin trvá celý život, probíhá živelně i záměrně a díky tomuto procesu se **člověk může v zrcadle společenství setkávat sám se sebou, poznávat se a stále vyvíjet.**

Psychologickým mechanismem socializace je sociální učení (Helus, 2009), které probíhá nejčastěji formou sociálního ztotožňování, nápodoby a přímého posilování, další možností je dnes i aktivní sociální učení například formou vzdělávání se na specializovaných soukromých školách, které často stojí mimo státem akreditovaný systém vzdělávání, nebo třeba formou sebezkušenostního výcviku.

Jako nový fenomén vstoupil do procesu socializace v historickém vývoji lidstva i svět ICT, který ho ovlivňuje a mění. „*Kyberprostor a virtuální realita však přinášejí zcela nový typ reality, ve které se jedinci pohybují od útlého dětského věku*“ (Sak, 2007, s. 255). Sociální zrání jedince tak částečně probíhá i ve virtuálním, tedy neskutečném světě sestaveném z jedniček a nul, který se reálného světa dotýká nejčastěji prostřednictvím bodů svítících na monitorech a displejích. **Jak se má rodící se osobnost člověka setkávat sama se sebou v zrcadle kyberprostoru a virtuální reality?** Kolik smyslů se může do tohoto poznávání zapojit? Jiné je nacházet sebe sama ve světě, tvář v tvář skutečným lidem a jiné je hledat sebe sama ve virtuálním světě „tvář v monitor“ mezi svítícími obrazovými body.

Vygotský uvádí (1976, s. 251), že „*...jakákoli vyšší psychická funkce, vznikající v procesu historického vývoje člověka, se objevuje na scéně dvakrát: nejprve jako funkce sociálně psychologického přizpůsobení, jako forma interakce a kooperace mezi lidmi, tedy kategorie interpsychologická; později jako forma individuálního přizpůsobení, jako funkce psychologie osobnosti, tedy kategorie intrapsychologická.*“ Je-li interakce a kooperace mezi lidmi nahrazována interakcí a kooperací mezi člověkem a strojem, stává se zvnitřnělou součástí psychologie osobnosti něco virtuálního, tedy zdánlivého, neskutečného a neexistujícího. Může se stát toto nic interiorizovanou součástí lidské bytosti? A jakým způsobem tato nicota v duši působí? Nemůže být jednou z příčin duševní prázdnoty, ztráty hodnot a smyslu lidské existence, která může vést až ke konci existence samotné? **Svět ICT může**

sloužit člověku a přispívat k blahu lidstva, ale kdo v tomto vztahu bude sluhou a kdo pánem se rozhoduje v každém okamžiku, kdy dochází k vzájemné interakci. Dnes to není jen člověk, kdo vstupuje do interakce s počítačem, ale stále častěji je člověk počítačem aktivně oslovován a vybízen reagovat. Například zatelefonojeme na nějakou infolinku velké společnosti, komunikujeme s robotem, který předurčuje možná témata. Dnes běžně e-mailují a telefonují počítače člověku, například průzkumy spokojenosti poté, co provedeme nákup na internetu nebo navštívíme banku. S počítačem nemůžeme komunikovat jako s člověkem, vždy nás vede svým formalizovaným schématem a my můžeme buď nereagovat, nebo dle instrukcí tisknout čísla na naši klávesnici a tím přiřazovat znaky ano/ne předpřipraveným otázkám. Naše volby (nedá se říci odpovědi) jsou poté uloženy do databáze a automaticky statisticky vyhodnocované, protože takto formalizovanou podobu lze automaticky nejnepříjemněji zpracovat. V této formě dialogu s počítačem nemůžeme sdělit naše dojmy z právě proběhlého živého setkání. **Strojem nabízené možnosti jsou pro nás pouze stínovým obrazem prožité skutečnosti, před kterými stojíme bezmocně, rozzlobeně anebo frustrovaně.** Anebo ne. To záleží na tom, jak mnoho vjemů ze setkání člověka s člověkem naše smysly zaznamenaly, jak jsme naše smysly vycvičili ve vnímání skutečného a ne jen virtuálního světa. Jak moc ještě dokážeme své duševní zážitky ze setkání převést do slov.

„ Mladí lidé vyrůstají ve dvou světech současně, v reálném i virtuálním, ale ani jeden z nich je ve skutečnosti nenutí dospět“ (McLuhan, 2000, s. 202). Skutečně dospělý a celistvý člověk se schopností samostatně myslet a poznávat je odolný vlivu ICT a tedy i skrze ně přicházející manipulaci ze strany politických režimů (které jsou mj. vždy tvůrcem institucionalizovaného systému vzdělávání) a velkých korporací (které jsou hlavními zadavateli reklamy, mediálních témat i sociologických průzkumů). **Takovýto člověk je vlastně pro svou potenciální nemanipulovatelnost pro politickou i ekonomickou moc nežádoucí.**

4.1 Generace sítě, kulturní odcizení a masovost

Mezi takzvanou „generací sítě“ (Sak, 2007) a těmi ostatními se otevírá stále hlubší propast, která není dána pouze věkovým rozdílem, ale rozdílem kultur, hodnot, myšlení, prožívání a způsobu jednání.

Hodnota individuality se rozplývá v masovosti sítě, která zboří hranice jednotlivých států a ničí jejich jedinečné kultury a specifika „ducha místa“. Dle zkušeností autora práce **vzniká nová kyberkultura, která do sebe globálně nasává milióny a milióny lidí, kteří používají shodné a standardizované softwarové nástroje, aniž by si uvědomovali, do jaké míry je to, s čím zacházejí, nutně formuje.**

Opravdu každý softwarový produkt, který používáme, i ten, ve kterém je psaná tato práce, je postaven výhradně na binárním základě. Zkusme si ještě jednou představit tento binární svět, tentokrát jako stavebnici, která má pouze jeden rozměr kostičky (jedna kostička = 1, žádná kostička = 0). A z tohoto

jednoho typu kostičky replikované do libovolného množství se dají postavit různé stavby od nejjednodušších až po velice rozsáhlé a komplikované. A nyní na té nejkomplicovanější stavbě, kterou jsme schopni si představit, pozorujeme tu jednotvárnost, standardizovanost a omezenost kreativity oproti možnostem, které má tvořící umělec nebo architekt v reálném světě.

Unifikovanost a standardizace je princip, který spoluutváří a formuje i uživatele ICT, kteří společně hrají oblíbenou síťovou hru, uživatele Facebooku nebo jen uživatele textového editoru a obecně uživatele informačních a komunikačních technologií propojených globální internetovou sítí.

Existuje studie (Spitzer, 2014), která prokazuje, že ten, kdo měl mnoho přátel ve chvíli vzniku Facebooku, měl je i poté, ale dnes ten, kdo má mnoho přátel on-line, má většinou málo těch reálných, méně se sociálně angažuje v realitě a vzniká u něj sociální frustrace. A dále, **kdo si pořídil počítač na střední škole, měl lepší výsledky ve škole, kdo dostal dnes počítač jako malé dítě, vykazuje ve škole horší výkony**. Takže ve svém výsledku „*intenzivní využívání sociálních online sítí nejenže zmenšuje počet reálných přátelství, nýbrž omezuje takto sociální kompetence, oblasti mozku, které jsou za to zodpovědné, pak zakrňují. To má za následek větší stres a narůstající ztrátu sebeovládání. Vzniká sestupná sociální spirála, která brání naplněnému životu ve společenství.*“ (Spitzer, 2014, s. 116). Německý psychiatr, psycholog a neurovědec Manfred Spitzer na základě svých výzkumů dále konstatuje, že „*ve skutečnosti digitální sociální sítě dělají naše děti a mladistvé osamělými a nešťastnými!*“ (tamtéž, 2014, s. 106).

Dnes z přemíry virtuálních, neskutečných zážitků vznikají pro „hladovějící“ duši, která hledá „pravdivé obrazy“, nejruznější deprivace.

4.2 Vzpouora deprivantů

Tento titulek byl vypůjčen z názvu knihy autorů Františka Koukolíka a Jany Drtilové (Koukolík, Drtilová, 2006) pro jeho příznačnost, kniha popisuje příčiny, které udělají z člověka psychopata sociálně přizpůsobeného, sociálně úspěšného, subkriminálního, neúplného nebo i kriminálního psychopata, jemuž říkáme deprivant.

Základním životním cílem deprivantů je MOC. K získání se používají nástroje jako propaganda, indoktrinace, kontrola vědomí, iracionalita, absurdita, antivěda apod. Existuje i deprivantské využití jakéhokoli ušlechtilého citu, myšlenky, přesvědčení, deprivanti „...*považují slušnost za slabost. Co je láska, niterně nevědí, neumějí ji prožívat, někdy ji umějí v druhém člověku poznat a manipulovat jí. Co je to svědomí, také nevědí, ale poznají člověka, který ho má, a rovněž jeho svědomím manipulují. Svědomí je pro ně také druh slabosti*“ (Koukolík, Drtilová, 2006, s. 105).

Autor této práce se domnívá, že **na síti a ve světě strojů je složité, ne-li nemožné, prožít kvalitu lásky, úcty, pokory, prožívat a poznávat sám sebe v zrcadle druhých, uplatnit při poznávání světa všechny své smysly, nacházet morální principy a pěstovat cit pro vnímání hlasu svědomí. V šedi miliónů, spojen se všemi, ale vlastně s nikým, ani sám se sebou, jen se svou představou, se člověk stává nutně deprivovanou bytostí. Bytostí, která trpí nedostatečným uspokojením svých fyzických, duševních i duchovních potřeb.**

Zdánlivé spolubytí na globalizované počítačové síti sebou přináší odklon od starých norem a kultury, která v sobě obsahovala po generace předávanou zkušenost předků; tím nedochází k osvobození člověka a jeho duševnímu a duchovnímu růstu, nýbrž k fyzické slabosti, smyslové otupělosti a celkové deprivaci. Můžeme zde hledat jeden z kořenů psychických i somatických obtíží, neboť *„máme množství klinických poznatků o vztahu řady onemocnění životně důležitých orgánů (které byly diagnostikovány jako ryze a typicky somatické) k existenciálně odcizenému způsobu života“* (Růžička, 2006, s. 137).

5 Vliv ICT na zdraví

5.1 Prokázané fyzické a zdravotní problémy

Poměrně známé zdravotní potíže (již nastíněné v předešlých kapitolách), vyplývající z nadměrného užívání ICT, jsou podle Nešpora (2011) tyto:

Bolesti hlavy - k příčinám patří napětí šíjových svalů, které dráždí kostěné úpony na lebce. Napětí svalů souvisí s přetěžováním nebo s psychickými vlivy. Další příčinou bolesti jsou oční problémy způsobené nadměrným vysedáváním u počítače.

Zatížení páteře - dlouhé sezení u PC zatěžuje páteř, problémy jedné oblasti se přenášejí do druhé a dochází k dráždění vnitřních orgánů. Problémy páteře mohou být způsobeny rovněž psychickým vypětím a nesprávným dýcháním.

Syndrom karpálního tunelu - na přední straně zápěstí probíhají cévy a nervy mezi kostí a vazem, když se šlachy v důsledku jednostranné zátěže při psaní na klávesnici a používání myši zduří, začnou nervy bolet, dochází k otoku a brnění.

Stres - vede k napětí v oblasti břicha, břišní svaly, které jsou důležité při výdechu tak blokují bránici a dolní žebra a dochází k nedostatku vzduchu díky nedostatečnému dýchání.

Pánevní svaly a varlata - v oblasti pánve dochází k městnání krve v žilních pletencích a v hlubokých žilách. V této partii se nacházejí rovněž varlata, kterým svědčí nižší teplota, nežli je ta tělesná, proto jsou ohrožena při používání notebooku na klíně.

Trávicí systém - nejdůležitějším jídlem dne je snídaně, kdo jí z důvodu práce s ICT až večer tloustne a dochází u něj k poruchám trávení. Navíc velký objem potravy v žaludku zablokuje dýchání a obtížně se usíná. V kombinaci se stresem vede k dalším závažným onemocněním.

Hypokineze (nedostatek pohybu) - rizika spojená s hypokinezí jsou například vysoký **krevní tlak**, **srdeční nemoci a cukrovka**.

Hladký a Glivický (1995) uvádějí dále také **vliv na zrak**. Činnost u obrazovky je náročná na zrak - tlak, pálení, slzení, zamlžení, ztrácí se ostrost a „ *při velkém odstupu obrazovky je nutno silně zaostřovat, neboť znaky na obrazovce se jeví malé, a to znamená zvýšené napětí jak vnitroočních, tak vnějších svalů*“ (Hladký, Glivický, 1995, s. 9).

Syndrom nezdravých budov (SBS - sick building syndrome) - v dnešních stavbách se používá tolik stavební chemie, syntetické izolace a plastových prvků, že se doporučuje dokonce i u novostavby rodinného domu instalovat rekuperaci, zajišťující výměnu vzduchu v místnostech, aby se snížil vliv

odpařovaných toxických látek. Stavby jsou často neprodyšně uzavřeny plastovými okny a difúzně uzavřeným systémem izolace pláště. Proto dochází dále k vysychání sliznic v nose, ústech, krku, podráždění očí, malátnosti, bolesti hlavy, poruchám soustředění a ospalosti.

V článku časopisu Informationweek jsou popisovány rovněž obvyklé problémy, které počítač způsobuje, jako jsou bolesti zad, špatná cirkulace v končetinách, bolesti hlavy, syndrom karpálního tunelu, nespavost. University of Maryland Medical Center zkoumala nespavost a výsledné doporučení v souvislosti s užíváním ICT je ráno si radši přivstat a udělat věci na počítači spíše než v noci, jinak dochází k narušování biologických hodin. Nejzávažnější je to u těch, kteří jsou stále připojení na internet, stále on-line (Is Your Computer Killing You?, 2006).

V časopisu Sestra v článku o **kyberchondrii** od Žídkové se popisuje nová forma hypochondrie na „síti“. Je způsobena velkým množstvím lékařských informací o zdraví nacházejících se na internetu. Lidé si v okamžiku zdravotního problému nebo prvních bolestí vyhledají podle svých příznaků „odpovídající“ nemoc, vyberou si tu nejhorší variantu a s tou se ztotožní, na ní se naladí. Následují úzkostné pocity (Žídková, 2010, s. 33).

5.2 Pracovní stres

Pracovní stres je zdrojem psychosociálních problémů a jde o druhý nejčastější zdravotní problém související s prací (Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 2015). Stres i přes únavu a nedostatek spánku často ignorujeme, toto dlouhodobé zatížení pak přechází v psychosomatické onemocnění, kdy se psychické problémy, neklid a napětí projevují tělesnou nemocí, většinou poruchami spánku, bolestmi, únavovým syndromem, chronickými chorobami zažívacího traktu, kožními onemocněními, onemocněními oběhového systému atp.

Negativní toxické emoce jako strach, hněv a deprese zvyšují obsah cholesterolu v krvi, poškozují cévní stěny, způsobují zvyšování hladiny cukru v krvi.

„K revolučním zjištěním patří rozkrývání úzké provázanosti imunitního, nervového a hormonálního systému člověka. Tím se ukázala silná závislost zdravotních fyziologických regulačních procesů na psychických stavech a psychosociálních faktorech“ (Zdražil, 2012, s. 81).

Psychosomatická onemocnění nahlížíme pouze celostním pohledem na člověka, který je jednotou těla, duše a ducha, **„závažnou podmínkou šíření psychosomatické bolesti a únavy je ovšem i narušování vyrovnávacích fenoménů, jako je mezilidská vztahovost, domov, tradice apod.“** (Čálek in Růžička, 2006, s. 103), narušením nebo poškozením některého z těchto fenoménů dochází k narušení rovnováhy v oblasti mikro, mezo nebo makroprostředí člověka a k demonstraci sociálních problémů do podoby psychické nebo fyzické nemoci. Daseinsalanlyza za příčinu onemocnění považuje nemocné vztahy ke

světu, „Za klíč k diagnostikování a léčbě psychosomatického onemocnění proto daseinsanalýza (Condrau, 1998) pokládá trojjedinou otázku: „Která vztahová možnost, vůči čemu a jakým způsobem je u nemocného člověka narušena?“ (Čálek in Růžička, 2006, s. 96).

Nezvládnutelné pracovní zatížení vyvolává únavové a negativní emoční stavy, které ovlivňují psychiku a vedou k přechodnému oslabení funkcí imunitního systému a ke zvýšené vnímavosti organismu na škodlivé činitele z prostředí“ (Hladký, Glivický, 1995, s. 77), „ podle jiných výzkumů může nadměrné věnování se Internetu souviset i s nezvladatelným manželským konfliktem nebo syndromem vyhoření (tedy chronickým pracovním stresem)“ (Nešpor, 2000, s. 35).

V článku ICT manažer z roku 2013 (Ryba, 2013) byl zveřejněn průzkum zdravotních potíží IT pracovníků, které jsou způsobené stresem a ukázalo se, že 57 % zvažuje odchod z práce kvůli stresu. Jako důvody stresu uvedly ve 29 % jednání s nadřízenými, 20 % agresivně načasované termíny k dokončení práce, 20 % nedostatek ICT personálu. Velmi závažným zjištěním bylo, že 21 % IT administrátorů trpí zdravotními potížemi způsobenými stresem, 20% se necítí dobře kvůli stresu, 34 % má problémy se spánkem, 16% narušila práce vztahy s jinými lidmi (Ryba, 2013).

Práce pod tlakem, vnucené tempo, tlak na výkon v krátkém čase, nedostatek spánku, práce po večerech a o dovolené, potřeba být neustále on-line, to vše sebou přináší stres, který je jedním z původců psychosociálních i psychosomatických problémů.

5.3 Technostres

„ ... Jako s určitým protikladem psychosociálního stresu se lze setkat s termínem „technostres“, který označuje obavy a strach z technických prostředků, vyvěrající ať již ze složitého ovládání techniky anebo z možných nepříznivých vlivů na lidský organismus“ (Hladký, Glivický, 1995, s. 70).

V článku pro časopis Hygiena práce doktorka Žídková (2004) ze zdravotního ústavu v Brně popisuje stres související s prací (Work Related Stress), který se týká psychosociálních vlivů. Pracovním stresem je technostres poprvé definován v osmdesátých letech minulého století Craigem Brodem (Brod, 1984) jako nemoc z nezvládnutí používání ICT zdravým způsobem, která má vliv na komunikaci lidí a jejich chování. Do definice se vchází celá škála fyzických důsledků (bolesti zad, zraková únava), ale také množství psychosomatických potíží (bolest hlavy, netrpělivost, poruchy paměti, problémy se spánkem). Žídková (2004) uvádí rovněž projevy „**over-identifikace**“ - nadměrné ztotožnění se s technologií, psychologové tento jev nazývají „**technosis**“ - lidé musí být nepřetržitě připojeni, další diagnostický termín je „**IT stress**“ - je dán užitím techniky k přenosu a zpracování informací. Uvádí rovněž výzkumy stresu z informačních systémů, který se nazývá **technologicko-obsedantní porucha** (TOP) - kdy lidé nedůvěřují technologiím a nutkavě stále překontrolovávají, jestli dobře pracují.

Důsledky technostresu jsou: neschopnost koncentrace a paměti (multitasking zkrátí dobu soustředění na 9 sekund), komprese času, informační úzkost (nadměrné množství, které nelze obsáhnout), odlidštění, omezování přímých kontaktů s druhými a uzavření se ve virtuální realitě.

5.4 Nespavost, deprese

Postupnou digitalizací a přesunem agendy do on-line prostředí jsme nuceni trávit stále více času s ICT, což ve svém důsledku vede k nepravdělnému a nedostatečnému spánku. Nemožnost relaxace spánkem v nočních hodinách má negativní účinky pro tělo, projevuje se sníženou imunitou, **vzrůstá výskyt infekčních i rakovinových onemocnění, riziko srdečních onemocnění, nadváhy a diabetu** (Spitzer, 2014, s. 235). Při narušeném vylučování inzulínu dochází ke zvýšení hladiny cukru v krvi, změnám metabolismu a cukrovce.

Děle Spitzer (2014) uvádí souvislost **mezi užíváním digitálních médií a výskytem chronického stresu a depresí u mladých žen, snížené imunity, hormonálních defektů, poruch trávení, muskulatury, srdce a krevního oběhu, odumírání nervových buněk v mozku**. Nervové buňky sice trvale dorůstají, ale stres způsobí, že v hipokampu dorůstá méně neuronů a tím dochází k narušování koncentrace a paměti. Nedostatečný spánek vede k depresím a deprese zpětně narušují spánek, je to začarovaný kruh, který ústí v pocit vyčerpanosti nebo únavový syndrom. Je prokázána souvislost mezi užíváním internetu a tendencí k internetové závislosti na jedné straně a existencí depresivních symptomů na straně druhé, přičemž muži jsou postiženi více a je „...*dokázána také souvislost mezi nadměrným užíváním internetu a depresivní psychopatií*“ (Spitzer, 2014, s. 237).

5.5 Závislosti na ICT

Počítač se stal běžnou výbavou domácností, Český statistický úřad zjišťoval, kolik domácností je připojených na internet a kolik má doma počítač, oba údaje raketově stoupají; zatímco v roce 2001 bylo připojeno pouze 5,8% domácností, v roce 2014 už 72 %.

Dle Českého statistického úřadu mělo pevnou linku v roce 2001 76 % domácností, zatímco v roce 2012 pouhých 22 %. Mobilní telefon mělo již v roce 2012 98 % domácností.

Český telekomunikační úřad zveřejnil v roce 2013 výsledky výzkumu na téma využívání počítače a internetu u obyvatel ČR starších 15 let. Uživatelé tráví v průměru týdně 20 hodin u počítače a 17 hodin na internetu, přičemž dvě třetiny lidí s denní frekvencí. Dále výzkum potvrzuje, že dopisy byly vytlačeny SMS zprávami a informace lidé vyhledávají na internetu místo ve slovnících nebo encyklopediích. Rychlost internetového připojení je nejdůležitější pro nejmladší uživatele (Malina, 2013).

Ve výroční zprávě Mechthild Dyckmansové, pověřenkyně německé spolkové vlády pro problematiku závislostí z 22.května 2012 se uvádí: „*Asi čtvrt miliónu osob mezi čtrnácti a čtyřicetiletými lety můžeme považovat za závislé na internetu a zhruba 1,4 milionu za problematické uživatele internetu*“ (Spitzer, 2014, s. 9). „*Zatímco spotřeba alkoholu, nikotinu i měkkých a tvrdých ilegálních drog je na ústupu, závislost na počítači a internetu dramaticky narůstá.*“ (tamtéž).

Proč digitální média způsobují závislost? Při patologickém užívání ICT lidé tráví v průměru 29,2 hodiny týdně (Spitzer, 2014), z toho vyplývá, že musí nutně redukovat aktivity v reálném světě, zanedbávají některé povinnosti, nemají dostatek reálných sociálních vazeb, nemají čas pro jejich realizaci. Závislý trpí chronickou únavou, obezitou, sociálním regresem, úzkostmi, depresemi, sociální izolací, nedostatečným prokrvováním pohybového aparátu z hypokineze. ICT okrádá o čas, spánek, poškozuje paměť, na internetu se více lže a podvádí než v reálném světě (Spitzer, 2014).

Užívání internetu narušuje volní vlastnosti osobnosti - sebekontrolu, méně trénujeme paměť, jsou narušeny kognitivní funkce, „*nedostatečné formování mozku, především v jeho předních oblastech, odpovídajících za pozornost a sociální funkce, vede k poruchám pozornosti a narůstající depresivnosti*“ (Spitzer, 2014, s. 246), místo digitálních kompetencí narůstá „digitální demence“, neschopnost plně a zodpovědně myslet, cítit a jednat a řídit autonomně sociální chování. Sociální kompetence zcela zakrňují.

Závislostní chování se rozšiřuje, vzrůstá počet látek, na kterých lze být závislý, snižuje se věk užití drogy, mladí vstupují do světa dospělých velmi brzy, i tím vznikají nové závislosti. „ *Jestliže se dnes mladí lidé odvracejí od všeho rozumového, užívají-li někteří drogy ovlivňující psychiku nebo se z nich dokonce stávají narkomani, je to třeba hodnotit jako symptom touhy po úniku, takzvaného escapismu*“ (Lorenz, 1997, s. 162).

Psychiatr Shapira již v roce 1998 „ *...řadí patologický vztah k počítačům mezi návykové a impulzivní poruchy*“, tedy do stejné skupiny jako patologické hráčství, kleptomanií nebo patologické nakupování (cit. dle Nešpora, 2000, s. 35). Upozorňuje na okolnost, že ve skupině výzkumných osob, které sledoval, byly často zjištěny i duševní problémy, bipolární afektivní poruchy, úzkostné poruchy, sociální fobie, bulimie, sklon k nezvladatelnému hněvu, patologické nakupování a další. Nadměrné věnování se Internetu může souviset i s nezvladatelným manželským konfliktem nebo syndromem vyhoření, tedy chronickým pracovním stresem (tamtéž).

Práce na PC jako dominující činnost každého dne přerostlá v závislost přináší změny nálady; když ji nemůžeme realizovat, dochází k abstinčním příznakům, frustraci a problémům ve vztazích a v komunikaci. Nadměrné věnování se počítači jako pracovnímu prostředku může souviset také s workoholismem. **Řada lidí tuto svou závislost považuje za přednost, dává jim pocit nadřazenosti a umožňuje jim odkládat řešení narušeného vztahování k sobě i okolí** (Nešpor, 2000).

Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje pojem závislost jako stav, při kterém absence látky nebo jiného podnětu vyvolává v organismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, ale i při určité činnosti, která přináší nadměrné uspokojení. Pro závislost na ICT neexistují oficiální diagnostická kritéria, řadíme je mezi návykové a impulzivní poruchy nebo do blízkosti závislosti na návykových látkách. S některými látkovými závislostmi je zde paralela v tom, že **závislý na ICT si není této závislosti vědom nebo i přes vědomí škodlivosti je velice těžké přivést ho k náhledu vlastní situace.**

Elektronické prostředí se specifickým způsobem podobá vnitřnímu tripu, technologie otupují smysly, nebo je uměle rozšiřují (3D kino) a deformují stejně jako drogy, „*užívání drog je stimulováno dnešním vše zachvacujícím prostředím okamžitých informací a jeho mechanismem zpětné vazby vnitřního tripu*“ (McLuhan, 2000, s. 234), uspokojení není nutné oddalovat, zážitky jsou rychle přístupné.

5.5.1 Gamblerství

MKN a americká DSM-IV vytvořily v roce 2005 novou diagnostickou kategorii **excesivní hraní počítačových her a videoher**, v rámci které dochází k postižení komunikačních vzorců, zhoršení soustředění a snížené schopnosti zvládat negativní emoce.

„Například podle studie prováděné v Norsku měli dospívající, kteří se nadměrně věnovali videohrám, často duševní problémy. Nejčastěji to byly poruchy spánku, deprese, temné myšlenky, úzkost, nutkavé jednání a zneužívání alkoholu nebo drog“ (Nešpor, 2011, s. 21).

Gamblerství, především v sociálně vyloučených lokalitách nebo oblastech s vysokou nezaměstnaností, se stává zdrojem disociálních a asociálních projevů, lidé se dostávají do neřešitelné finanční situace, která často končí osobním bankrotem a rozpadem rodiny, „*gamblerství se stává sociálním problémem. ... Zjednodušeně se dá říci, že si tito závislí jedinci „nabuzují“ pocit blaha opakovanou hrou. Běžné podněcování jim nestačí, jejich systém odměny je utlumený, potřebuje „silnější dávku“. Právě tím se hráčství podobá závislosti na alkoholu a drogách*“ (Koukolík, Drtilová, 2006, s. 231). Herny se dají označit za místa, kam si konzument nenosí sice svou vlastní drogu, ale je mu umožněno legálně se věnovat své závislosti.

Nadměrné používání ICT se tak řadí k nelátkovému závislostnímu chování, protože vyvolává psychické bažení a fyzické nutkání.

Při psychickém bažení se aktivují určité části mozku (dorzolaterální kortex, limbický systém, amygdala, mozeček), nastává oslabení paměti, prodlužuje se reakční čas (zhoršuje se postřeh), což je provázeno abnormálním nálezem na elektroretinogramu (elektrická aktivita sítnice). Dochází ke zvýšení tepové frekvence systolického krevního tlaku, snížení kožního galvanického odporu, k vyšší aktivitě potních žláz a snížení kožní teploty. Bažení „*...je příznakem spíše subjektivním, kdežto zhoršené sebeovládání*

se jasně týká chování“ (Nešpor, 2000, s. 18), **vůli neovladatelná touha po manipulaci a koexistenci s ICT, která se projevuje fyzickým neklidem, třesem a nervozitou je shodná s projevy látkové závislosti.**

5.6 Degenerativní onemocnění

Obraz mizejícího dětství v souvislosti s ICT (viz kapitola [Mizení dětství](#)), se projevuje nejen mizením dětských nemocí, ale děti čím dál častěji trpí chronickými a degenerativními chorobami dospělých a dospělí v produktivním věku degenerativními onemocněními.

Právě nápadně častý výskyt degenerativních onemocnění, které autor práce pozoroval v rámci své profese u mladých pracovníků v oblasti informačních technologií, kteří nadměrně používali ICT, bylo impulsem pro zpracování tohoto tématu. Zdražil (2012) uvádí, že takto probíhající degenerativní onemocnění *„jsou následkem narušených tělesných, duševních nebo ekologických výměnných procesů, které přetěžují kapacity lidského organismu. Reakce na toto přetížení souhrnně nazýváme stres. Klíčová je přitom oblast psychosociálních činitelů a zátěží, tedy oblast mezilidských vztahů. V psychosociální oblasti spočívají kořeny pro mnohá chronická onemocnění (rakovina, kardiovaskulární choroby)“* (Zdražil, 2012, s. 74).

Podle ročenky, vydávané Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR, neustále roste od roku 1991 počet hlášených novotvarů s meziročním nárůstem přibližně jeden až dva tisíce případů a mezi lety 2006 až 2007 s nárůstem dokonce o více jak 4.500 hlášených případů až k číslu 83 581 případů v roce 2011 (Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 2014).

6 Identita a smysl života

V této kapitole se budeme zabývat identitou a smyslem života v kontextu užívání ICT.

„ *Osobnost skutečně postmoderní se vyznačuje absencí identity. Její následná vtělování se proměňují stejně rychle a stejně podstatně jako obrázky v kaleidoskopickém kukátku*“ (Bauman, 2002, s. 35), dochází k rozpadu „životního projektu“ na nespojitě epizody, vše rychle pomíjí a stále se proměňuje, jasná identita je přítěží.

Ve virtuálním prostoru na globální internetové síti platí jiná pravidla, než na která jsme zvyklí z reálného světa. Objevuje se **nový fenomén jakéhosi rozprostření se člověka do kyberprostoru, přičemž nejvíce ohroženi jsou v tomto smyslu právě děti a mladiství**, u kterých dochází k zrání osobnosti, jsou v procesu nalézání vlastní identity a hledání otevřené budoucnosti, které může vyústit v plnou „dospělou“ dospělost, ve smyslu dospění k poznání sebe sama, ke zrodu osobnosti a jáství, které se ujme zodpovědného a mravně vyzrálého řízení individuálního osudu. Právě pro zdravý vývoj osobnosti, sebepoznání a vztahování se k sobě samému (sebeuvědomění) a svému okolí jsou nezbytné reálné mezilidské vztahy a prožívané korektivní zkušenosti při komunikaci a sociální interakci. **Je zapotřebí reálné poznání světa jako krásného, dobrého a pravdivého místa pro život.** Tyto zkušenosti a sociální kompetence se ze všeho nejméně dají nalézt při trávení času on-line, tedy u televize, mobilního telefonu, tabletu či PC.

Nenalzá-li v průběhu svého vývoje dítě tyto hodnoty, stávají se pro něj sociální vztahy nepodstatné a uzavírá se do jisté formy autismu či svých virtuálních identit a rolí, které mohou být stejně tak nepravdivé, jako jsou falešné představy o sobě samém, „*vstupem do kyberprostoru je utlumena naše přirozená identita, virtuální jedinec tvoří svou identitu volně podle svých zájmů a kritérií*“ (Sak, 2007, s. 32).

Jak má duše člověka získat „na síti“ vztah ke kráse a umění? I ty nejkrásnější obsahy procesem digitalizace umrtvují slovo, které přivedeme opět k životu a mnohovrstevnatému smyslu jen zesílenou vnitřní aktivitou, přičemž tato schopnost se na internetu získat nedá a vyhledáme-li si ty nejkrásnější obrázky a videa o dílech velkých mistrů, je třeba vzít v úvahu, že tyto svítící body na monitoru mají s reálnou skutečností ještě méně společného než obrázek dobrého jídla se zkušeností s jeho přípravou a konzumací. To platí i o umělecké tvorbě realizované prostřednictvím počítače a zážitku z tvoření akvarelového obrázku krajiny, při kterém je tvůrce obklopen živou přírodou, pozoruje hru světla a stínu, oblohy v procesu neustálých změn, zapojuje veškeré své smysly a na plátně míchá barvy, které se proměňují vzájemným prostupováním a vysycháním. Internet má tu vlastnost, že se vedle sebe, jakoby zdánlivě na jednom místě, které je reprezentováno jedním zobrazovacím zařízením, nachází téměř úplně

vše. **Nezralá osobnost ve stádiu konvenční úrovně morálky má problém rozlišit krásu od ošklivosti**, neumí ještě zvážit co je dobré a co zlé, pravé a nepravé, kalé a nekalé, pravdivé a lživé, **toto rozlišování se učí rozpoznáváním dobra a zla v pohádkách a příbězích nebo při reálných interakcích v přirozeném světě.**

Opravdovost a pravdivost je to, co virtuální svět poskytnout nemůže. Proto se také jmenuje virtuální (zdánlivý, neskutečný, neexistující). Pro člověka moderní doby to může být již složitá představa, že úplně vše, co prošlo digitalizací a formalizací, se nachází ve světě strojů pouze v podobě stavů nazývaných nula a jednička, tedy teče a neteče, zapnuto a vypnuto, svítí a nesvítí. Představme si večerní vysedávání u televize nebo počítače analogicky tak, že si po celodenní namáhavé práci (často prováděné u počítače) sedneme do obývacího pokoje a budeme celý večer blikat žárovkou tak, že jí budeme střídavě rozsvěcet a zhasínat. Přitom proces zapínání a vypínání vypínače je tentýž, který probíhá uvnitř počítače a zrakem pozorované blikání žárovky je též proces jako sledování televize, monitoru, nebo displeje mobilního telefonu, na kterém se postupně rozsvěcují a zhasínají jednotlivé obrazové body.

Předpokladem využití informačních a komunikačních technologií ve svůj prospěch je používání technologie jako nástroje, částečná extenze paměti, která je vedena životní moudrostí a zkušeností zralé a harmonické osobnosti. **Individualita, která je schopná v zrcadle společnosti nalézat svou identitu a rozpoznávat své životní úkoly se stává aktivním tvůrcem vlastního osudu, je schopna přistoupit s nadhledem a odstupem ke světu ICT s jasným vědomím toho kdo opravdu je, proč tu je, s čím a proč zachází.** Je schopna opět oživit obsahy zdigitalizovaných slov a v záplavě informací pomocí myšlení v souvislostech rozpoznat záměr toho, kdo je vytvořil. Tam, kde v průběhu dospívání informační a komunikační technologie předčasně zasahují do vývojového procesu dětí a mladistvých, se objevuje „... *tendence zaměřovat informace za poznatky a za poznání a vyspělou počítačovou gramotnost za moudrost*“ (Sak, 2007, s. 32).

K tomu přistupuje trend srůstání člověka a techniky, který začíná tím, že si podstatu techniky i její přítomnost přestáváme uvědomovat. Počítače nás obklopují všude v běžném životě a to i v případě, kdy svůj laptop nebo mobilní telefon vůbec nezapneme, nacházejí se v hodinkách, chladničkách, pračkách, kuchyňských spotřebičích, dopravních prostředcích, v semaforech, v eskalátorech, na úřadech, v obchodech a tak dále. Na technice či on-line připojení si vytváříme závislost a nejsme schopni si představit naše životy bez telefonů, SMS, chatů, mailů nebo navigací. Trend pokračuje u různých zdravotních a kompenzačních pomůcek, které se stávají součástí našich fyzických těl, příkladem jsou inzulinové pumpy (od cukrovky způsobené technikou nás zachraňuje technika), přes protézy a kochleární implantáty, po kardiostimulátory (od srdečních onemocnění možná způsobených technikou nás zachraňuje technika). Snahy propojení vědy a nejmodernějších technologií směřují ke stále těsnějšímu fyzickému propojení člověka a strojů, a tím **pomalou vzniká nový živočišný druh, jakýsi**

kyborg, který je kombinací živého organismu a techniky; kyborgem se stává každý, kdo využívá elektronickou součást jako část svého těla (Sak, 2007).

6.1 Virtuální identita a virtuální já

Virtuální identita nemůže nikdy být totožná s identitou reálnou. Ve virtuálním světě nás při sebe prezentaci nijak nelimitují hranice reality a pravdivosti, což nám umožňuje stvořit si své virtuální já, a to třeba v několika různých podobách. Můžeme si stvořit libovolnou fyzickou konstituci, pohlaví, vlastnosti i charakter, vyfabulovat celý příběh v mnoha „sociálních sítích“ a tím si utvářet různé sociální virtuální identity, žít jejich životem, který se pro své tvůrce může stát subjektivně opravdovější než reálné já - skutečnější než skutečnost.

Při rozdělení nebo roztržení sebe prezentace osobnosti člověka do podob, do kterých vkládá své uvědomované i vědomě nezpracované tužby, přání a tendence, dochází k fragmentizaci a oddělení vědomí, které brání dozrání pravé celistvé osobnosti. Naopak, jednotlivá virtuální já mají tendenci se osamostatňovat a zpětně ovlivňovat reálné životy svých tvůrců, „... *virtuální reprezentace se tak stává jakousi samostatnou osobností, která může mít v některých případech tendenci „vystupovat“ do určité míry autonomně - nezávisle na naší vůli a vědomí“* (Šmahel, 2003, s. 40).

Dle Šmahela (2003) **lze tento stav srovnat s poruchou „disociace osobnosti“**, která se se vyznačuje přítomností více různých osobností, které člověk není schopen integrovat a které se střídavě ujímají svých rolí „*obvykle zcela nezávisle na ostatních dílčích osobnostech*“ (tamtéž, s. 48).

Například jeden z kolegů autora práce v IT firmě vystupoval ve virtuálním světě na internetu mimo jiné také jako žena. Říkal o tomto svém profilu „To je moje alter ego“. Jeho životní příběh s tragickým koncem byl o hledání identity a společenství, ke kterému by mohl náležet - o hledání smyslu života. Jeho život mu od mládí téměř bezvýznamně vyplňovaly média a počítače, na kterých trávil svůj profesní i volný čas. Absence přátelských vztahů podpory a možnosti přináležit k nějaké skupině ho dovedla až k úplné ztrátě smyslu existence a k řešení životní situace sebevraždou.

Nejen poruchy identity nebo duševní onemocnění způsobují narušení smyslu života, „*máme množství klinických poznatků o vztahu řady onemocnění životně důležitých orgánů (které byly diagnostikovány jako ryze a typicky somatické) k existenciálně odcizenému způsobu života.*“ (Růžička, 2006, s. 137), které mohou být vyléčeny opětovným nalezením vztahu k životu, k jeho smyslu.

6.2 Smysl života

Viktor Emanuel Frankl (2013) definuje tři druhy smyslu: smysl okamžiku, který nacházíme v přítomné situaci, smysl života a nadmysl, který je dosažitelný pouze vírou. Na smysl života se vlastně

nemůžeme ptát, neboť jsme to my sami, kdo je tázán: my jsme ti, kdo mají odpovědět na otázky, které nám klade život. A tyto životní otázky můžeme zodpovědět jen tím, že odpovídáme za své vezdejší bytí.

Jaké otázky nám klade život realizovaný ve virtuálním prostoru na síti, kým je vytvářen a za jakým účelem? Jednou ze základních funkcí webových stránek jsou tzv. hypertextové odkazy. Tedy odkazy, které na jedno kliknutí myši odvádějí z jednotně strukturovaného textu na další stránky. V dnešní síti toto vzájemné provázání způsobuje jakési nekonečné spletné provázání obsahu celého internetu, které každým dnem narůstá a dávno přesáhlo míru, kterou může člověk do svého vědomí pojmout. A díky této vlastnosti se nikdy nedá najít ani začátek, ani dospět k nějakému konci a je možné se do nekonečna zaplétat více a hlouběji do sítě. Logoterapie tvrdí, že neexistuje situace, která by v sobě nezahrnovala nějaký smysl. Jaký je tedy možný smysl ICT? Snad přinutit člověka v konfrontaci s nimi stát se sám sebou.

Právě hledání smyslu i v té nejtěžší životní situaci a orientace na budoucnost pomohla V. E. Franklovi přežít hrůzy koncentračních táborů a vytvořit logoterapii.

Terapie slovem se dotýkáme při výkladu smyslu a významu pohádek, které nás učí nenechat se ochromit strachem a velikostí úkolu, který před námi stojí a čelit statečně nebezpečnému draku v souboji, sloužit ježibabě, rozeznat muže „v šedém“, uchránit své já dokonce před nicotou a dalšími příšerami. Pohádka je cestou vývoje naší duše, zrcadlí naše kladné i záporné vlastnosti, ukazuje nám cestu jak zachránit princeznu (naši Duši) a stát se z hloupého Honzy, ležícího na peci králem a pánem vlastního života a zdraví a současně tím, kdo je odpovědný nejen za sebe, ale i za budoucnost celého království.

Postmoderní on-line generace bude bohužel ještě obtížněji hledat smysl života a světa. Přirozený vztah člověka ke světu, přírodě, společnosti, kráse a harmonii může být nadměrným používáním ICT narušován, nahrazován prázdnotou nebo může zůstat skrytý, . . . ***když se transcendence skryje, může k ní člověk dojít jen skrze sebe***“ (Jaspers, 2008, s. 137). Na cestě hledání smyslu si často člověk musí pomoci sám, není nic nemožné, dokážeme i ekvilibristický kousek po vzoru barona Prášila, který topící se v bažině volal o pomoc, a když nikdo nešel, dostal geniální nápad - vytáhnout se z bažiny za vlastní cop sám. A tam kde je to nad aktuální síly jedince, nastupuje úloha rodiny, přátel a společnosti, zkrátka těch, kteří slyší onu otázku manifestovanou v utrpení druhých.

6.3 Rozhodování v praktických životních situacích, cesta od „Já“ k „Já jsem“

Prošli jsme virtuální identitu a virtuální já a nyní se dostáváme k tématu Já reálného. Víme docela přesně, nebo si to alespoň myslíme, kdo jsem Já. Dokážeme se dokonce prožívat jako samostatná, jedinečná a neopakovatelná bytost. Dokážeme odlišit, co jsem Já, co je ty a co je okolní svět.

Já je v řeči většiny národů světa velmi zvláštní slovo, které nemůžeme nikdy říci o druhém, které vyjadřuje nekonečné množství individuálních kvalit a přesto je jen jedno. Dokážeme-li tuto skutečnost promyslet, či v meditaci niterně prožít, můžeme poodhalit velké tajemství lidského bytí.

Jáství je neopakovatelným jménem každého jednotlivce, k jehož chápání dnes dospívá dítě již ve věku kolem dvou let, kdy poprvé samo sobě řekne „já“. Autorova dcera o sobě řekla Já již v 18 měsících, toto označení podle vývojové psychologie ještě nedávno začínaly děti používat až kolem třetího roku života. Tento obecně sledovatelný fenomén naznačuje, jak se proces individuace zrychluje. V Já můžeme najít svou osobní jedinečnou identitu, která neparticipuje pouze na osudech rodové linie, ale která spěje k sebeuskutečnění na vlastní osudové cestě. Na časové ose jednotlivého životního příběhu můžeme vysledovat okamžiky, kdy síla individuálního jáství působila, kdy zeslábla nebo zcela zmizela, nelze však s určitostí stanovit, kdy přesně se jáství narodilo ani kdy zemřelo.

Já (latinsky *ego*) **nepodléhá často pouze naší vůli, ale může být ve vleku diktátu doby a technologií,** vlastních emocí a vášní, nevědomých procesů, které se rozžehují na základě našich traumat z dětství a naší vědomím nezpracované touhy po moci, penězích a sexu. Tyto nevědomé touhy se vyskytují v různých kombinacích a variantách a jejich viditelné projevy se mohou v čase proměňovat. Převládne-li v našem egu pouze tendence k uspokojování vlastních potřeb, zaměřená na rozkošnické pocity a požitky života, vyhýbající se nepříjemnostem a nelibostem, pak můžeme ostatní Já se strachem vnímat jako ty, kteří nás v uspokojování vlastních potřeb pouze ohrožují a můžeme s nimi začít bojovat, nebo je využívat pro své egoistické záměry.

Odvaha k sebeuskutečnění a k uchopení osudu do vlastních rukou vyžaduje postavit se těmto silám, se kterými je možné začít vědomě pracovat. Je to odvaha pustit se společně s Goetheovým Faustem na cestu vlastního osudu s vědomím toho, že je nám na této cestě průvodcem Mefistofeles, který se ze všech sil snaží vyhrát svou sázku a přivést nás k různým pošetilostem, sloužícím pouze k uspokojení našeho ega. Každým takovým činem, slovem či myšlenkou a dnes rovněž nevhodným vztahem k ICT vždy znovu stvrzujeme naši smlouvu s ním.

Ale jak nás na to již od dětství připravují obrazy v pohádkách, máme většinou před sebou při každém našem rozhodování dvě cesty. Jednu přímou a jednu příkrou, vyžadující odvahu a sílu. Vydat se na tu první od nás moc nevyžaduje, stačí jeden podpis. Stačí, aby promluvila naše lenost, ješitnost, pýcha, závist, naše touhy a vášně, náš strach. Druhá cesta vyžaduje odvahu a naslouchání moudrosti srdce. I v dnešní době můžeme v těchto situacích uplatnit samurajské pravidlo rozhodnutí se do tří vteřin, udělat čin do pěti úderů srdce. Neučiníme-li tak, přijde ke slovu náš intelekt a ten si již najde dostatek důvodů, proč to nepůjde a co všechno by se mohlo stát. Nejen pohádky, ale i životní zkušenost nám ukazuje, že to, co se jeví na první pohled jako jistota, je pouze dočasné a falešné.

Při každém našem rozhodování máme možnost prohlédnout síly, které ovlivňují naše rozhodování a snaží se skrze nás nevědomě působit. Uvědomíme-li si je, můžeme začít jednat z vlastní vůle, ze sebe samých. Můžeme se rozhodnout pro vznešenost a síla vznešenosti nám bude silou k sebeuskutečnění překonávající strach, ze kterého podléháme vůli Mefistofela. Český filosof Ladislav Klíma (1995) ve svém traktátu Rozhodnutí se k vznešenosti píše:

Před otázkou: „Chceš být vznešený, nebo nízký?“ nemůže ni nejubožejší z lidí stanout, s odpovědí otáleje. Nejde o její zodpovězení, jen o dozrání k tomu, aby byla vůbec slyšena.

Osvojíme-li si odvahu každodenního pohledu na sebe sama, začneme-li vědomě uchopovat síly, kterými se snaží v nás a skrze nás působit Mefistofeles, začneme nutně hledat sílu, která nám umožní rozhodnout se pro vznešenost a vykonávat tak každodenní heroické činy. Sílu, se kterou se lze povznést od „já sám!“, „já chci!“, „já mám právo!“, „já mám nárok!“, k vědomí „Já jsem“.

Ve vědomí "Já jsem" lze i bez přítomnosti na internetové síti prožít sounáležitost se všemi lidskými bytostmi při zachování si individuality vlastního jáství. Nejde zde o nějaké konečné rozplynutí se v kyberprostoru či nirváně, o které je třeba usilovat, ale o vědomé spojení se s lidstvím a vertikálou smyslu, která nás přesahuje a která skrze nás může do světa působit uzdravujícími silami, které nám umožňují rozhodnout se pro vznešenost a v souladu s potřebami doby být tvůrcem vlastního osudu.

Žijeme v jedinečném čase, kdy je možné se vlastním poznáním vymanit z předurčeností daných rodovými souvislostmi a předsudky, vymanit se z moci autorit a těch sil, které chtějí člověka strhnout k egoismu, ochromit strachem a vehnat do materiálního boje všech proti všem ve jménu svobody volného trhu. Každý den je možné rozhodnout se pro vznešenost a nastoupit tak cestu vědomého lidství, spočívajícího v Já jsem.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Kvalitativní výzkum

7.1 Výzkumné otázky

Práce se zabývá fenoménem specifické technologické redukce, mající svůj původ ve způsobu fungování počítačů. Teoretickým i výzkumným těžištěm práce je mapování psychosociálních aspektů tohoto typu redukce reality a jeho ilustrace na exkluzivní případové studii, demonstrující vliv tohoto původně ryze technického nakládání s realitou na život člověka v následujících tematických okruzích:

... od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu v kontextu ICT

... virtualita a realita

... reflexe a artikulace doby

... zrychlení a trávení času

... komunikace

... socializace ve světě ICT

... rodinné a firemní sociální vztahy

... zdravotní problémy

... identita a smysl života

K naplnění výzkumné části se předpokládá zkoumání problematiky u profesionálů, kteří se v rámci své profese dlouhodobě zabývají vývojem ICT a jsou u nich prokazatelně přítomné sociální a/či fyzické a/či psychické a/či psychosociální a/či sociálně patologické a/či zdravotní problémy.

7.2 Plán výzkumu

Na základě výše formulovaných výzkumných otázek byl zvolen výzkumný plán opírající se o kazuistiky a data získaná polostrukturovaným narativním rozhovorem s účastníky výzkumu. Jak je podrobněji rozvedeno níže v kapitole *Výběr účastníků výzkumu*, musel být v průběhu výzkumu plán upraven na **osobní případovou studii**, ve které „jde o podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby“ (Hendl, 2005, s. 104).

Vzhledem k účelu výzkumu byla tedy nakonec volena metoda umožňující provést **podrobnou výzkumnou sondu**, vztahující se k období přibližně třiceti let profesního života v kontextu s celým životním příběhem.

Jedná se o případovou studii hodnotové orientace experta v oblasti ICT v hraniční situaci života a smrti.

7.3 Výběr účastníků výzkumu

Zvolená kritéria pro výběr účastníků výzkumu jsou: profesionál/ka zabývající se vývojem ICT, praxe minimálně 20 let nepřerušovaného působení v oboru, prokazatelně přítomné sociální a/či fyzické a/či psychické a/či psychosociální a/či sociálně patologické a/či zdravotní problémy.

V rámci předvýzkumu byli kontaktováni a osloveni lékaři s prosbou o zkontaktování klienta, který by odpovídal kritériím výběru. Ukázalo se však, že pro oslovené pracovníky není otázka používání ICT tématem, kterému by věnovali v rámci své profese pozornost, tedy že tato otázka není ani součástí diagnostických kritérií.

Výběr tedy nakonec proběhl metodou osobního oslovení potenciálních respondentů odpovídajících kritériím výběru. Vzhledem k dlouhodobému působení autora výzkumu v oblasti ICT byli osloveni kandidáti, se kterými byl v rámci jejich profese historicky již nějaký profesní kontakt navázán.

Postupným dotazováním došlo v rámci předvýzkumu k osobnímu jednání celkem se třemi potenciálními účastníky, kteří vyhovovali kritériím. Oslovení účastníci byli seznámeni s tématem práce (nikoli s výzkumnou otázkou ani podrobnými kritérii pro výběr účastníků výzkumu), se způsobem a formou realizace výzkumu a očekávanými nároky na jejich participaci ve výzkumu. Oslovení účastníci byli předem seznámeni s etickými aspekty výzkumu.

Jeden svou účast odmítl a nabídl pouze odborné konzultace pro technologické otázky. S dalším nebylo možné ve výzkumu pokračovat vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a probíhající léčbě. Třetí oslovený se svou participací na výzkumu souhlasil. Termíny, čas, délka a místo setkávání za účelem provádění výzkumu bylo podřízeno jeho časovým a zdravotním možnostem.

7.4 Etické otázky

V rámci etického rámce výzkumné práce byly akcentovány tato otázky:

- Účastníkům výzkumu byla nabídnuta možnost vystupovat anonymně (zvoleno pro uváděnou případovou studii)

- Účastníci byli informováni o možnosti z jejich strany kdykoli participaci ukončit, či odmítnout publikaci citlivé části jejich výpovědí (v průběhu výzkumu bylo této možnosti využito)
  - Účastníci byli ujištěni o zachování důvěrnosti ze strany výzkumníka
- Účastníci byli požádáni o informovaný souhlas s použitím audio nahrávacího zařízení
  - Účastníkům byla nabídnuta možnost kdykoli hovořit o zvolených tématech bez použití nahrávacího zařízení (v průběhu výzkumu bylo této možnosti využito)

7.5 Emoční bezpečí a reciprocita

V rámci realizovaných kvalitativních rozhovorů byl účastník velice otevřený a věnoval se i náročným životním situacím z vlastní biografie.

V průběhu rozhovorů se postupně rozvíjel hluboký vnitřní vztah výzkumníka k účastníkovi výzkumu a rozhovory se odehrávaly v přátelské atmosféře. Výzkumník byl velice osloven probíraným životním příběhem, přesto se podařilo zachovat jednotlivé role.

Otázka reciprocity je pro autora výzkumu základním životním nastavením, i když by ho takto nikdy nepojmenoval. Tedy i v rámci prováděného výzkumu bylo využito možností výzkumníka k podpoře účastníka výzkumu.

7.6 Předporozumění zkoumané problematice

Jelikož je výzkumník hlavním prostředkem, pro získávání dat je třeba uvést, že výzkumník s v oboru ICT a vývoje SW pro internetové aplikace pohybuje profesionálně již více než 15 let a jako manažer a majitel v několika vzájemně se prolínajících rolích, v rámci kterých je zodpovědný za: personál, obchod, řízení projektů, marketing, obchodní strategie, inovace, výzkum a vývoj. V rámci této své praxe se bezmála před deseti lety začal věnovat také kontextu užívání ICT ve vztahu k různým sociálním procesům, probíhajících v rámci pracovních týmů a ve vztahu k osobnostnímu rozvoji a zdraví.

Nápadné negativní projevy v kognitivních funkcích, útlumu kreativity, v psychosociální oblasti, či ukončení života sebevraždou a množstvím úmrtí mladých členů týmu na různé novotvary a jiné neléčitelné choroby jsou součástí předporozumění, se kterým autor k této práci a výzkumu přistupuje a je si tedy vědom možného přímého i nepřímého ovlivnění průběhu a výsledků výzkumu touto okolností. Součástí základního předporozumění autora je předpoklad, že osoby dlouhodobě používající ICT ztrácí schopnost reflexe, jak tyto technologie ovlivňují jejich osobnost, sociální vztahy a zdraví.

7.7 Metoda a proces sběru dat

Jako metoda sběru dat byl zvolen v průběhu výzkumu **epizodický rozhovor**, který se jevil jako nejvhodnější vzhledem k nastavení a možnostem účastníka výzkumu a současně umožnil získat **množství zobecněných subjektivních názorů** ke zkoumané problematice, avšak vyslovených v kontextu zkušeností plynoucích z profesního zaměření **na pozadí životního příběhu účastníka**. K tématu výzkumu tak bylo získáno rozsáhlé množství dat, která byla získána na základě přiblížení se výzkumným otázkám z mnoha různých úhlů pohledu i z různé časové perspektivy. To umožňuje v rámci analýzy a porovnání dat zvýšit validitu výpovědí prostřednictvím sledování jejich konzistence. Zpracovávány byly v prvním kroku obsahové struktury, které se k tématu samy vynořovaly v rámci volného vyprávění.

Stimulace tématu byla dána pouze názvem práce a stručným popisem studijního oboru výzkumníka. Vyprávění probíhalo spontánně a bylo v průběhu **doplňováno vyjasňovacími nebo doplňujícími otázkami**.

Jednotlivé rozhovory byly **na základě informovaného souhlasu nahrávány** na nahrávací zařízení, současně byly pořizovány i **písemné poznámky**, které mj. zohledňovaly významné neverbální části rozhovoru.

Rozhovory probíhaly v čase a místě dle volby účastníka výzkumu. Předvýzkum probíhal v průběhu roku 2014 a výzkum samotný v červnu 2015. Celkem došlo ke čtyřem setkáním s účastníkem výzkumu, jednotlivá setkání trvala 2,5 až cca 4 hodiny. První setkání nebylo nahráváno, trvalo 2 hodiny a bylo zaznamenáno pouze formou písemných poznámek. Druhé setkání se uskutečnilo v kavárně, která je sociálním podnikem zaměstnávajícím lidi s lehkým mentálním postižením, z tohoto rozhovoru vznikla nahrávka v celkové délce 2 hodiny a 4 minuty. Následně rozhovor ještě pokračoval přibližně jednu hodinu s již vypnutým nahrávacím zařízením. Třetí setkání se uskutečnilo v domácím prostředí účastníka, rozhovor byl zaznamenán a ukončen po 2 hodinách a 24 minutách příchodem zbytku rodiny. Čtvrtý rozhovor se odehrál opět v domácím prostředí účastníka s délkou záznamu 1 hodina a 48 minut. Pátý rozhovor následoval tentýž den, ale tentokrát v restauraci a vznikl z něj záznam v celkové délce 38 minut. Téma na začátku rozhovoru vždy spontánně, ale promyšleně otevíral účastník sám v návaznosti na to, jak v něm uzrálo z rozhovoru předcházejícího.

8 Analýza dat

8.1 Doslovná transkripce

Prvním krokem k analýze dat byla **doslovná transkripce** pořízených záznamů. Pro transkripci byla použita metoda doslovného přepisu včetně dialektu, nedokončených vět a dalších specifík mluveného projevu. Přesto, že jde v tomto výzkumu o obsahově-tematickou rovinu, rozhodl se autor práce pro doslovný autentický přepis. Vzhledem k množství získaných dat tak přepis umožňuje i další budoucí analýzu souvisejících témat i biografie účastníka. Textem v závorkách jsou doplněny poznámky výzkumníka. Tři tečky značí pauzu v projevu.

Vytvoření doslovné transkripce bylo velice náročné vzhledem k délce záznamů, občasným ruchům z okolí, které rušily mluvené slovo a vzhledem k tomu, že rozhovor probíhal v češtině a slovenštině, transkripce je autorův doslovný překlad.

8.2 Škálování, kategoriální systém, kódování analyzovaného textu

Transkripce všech rozhovorů byla pro přehlednost a snadné odkazování opatřena jednotnou nepřerušovanou vzestupnou číselnou řadou. Roztřídění a výběr dat probíhal metodou postupného opakovaného pročitání tištěné verze transkripce, při kterém bylo v rámci prvního čtení vytvořeno základní škálování, vycházející z textu v posloupnosti, v jaké se v jednotlivých rozhovorech témata vyskytovala. Tím vznikl základní přehled o tom, v jaké části textu se jednotlivá témata zpracovávaná v teoretické části nacházejí a zda se opakují. **V rámci tohoto otevřeného kódování textu tedy vznikly tematické celky** a definice jejich vlastností, na základě kterých se výpovědi do jednotlivých témat přiřazovaly. Tyto se při opakovaných čteních zpřesňovaly.

Současně byly ke vznikajícím kategoriím přiřazovány čísla relevantních řádků a do textu barevně a graficky vkládané poznámky výzkumníka. Tento proces probíhal v několika iteracích s následným vrácením se k širšímu kontextu nejednoznačných citací, aby byla ověřena kritéria a tedy správnost přiřazení.

V dalším kroku **abstrahování dat** byly v rámci kódování analyzovaného textu **definovány kategorie témat relevantní cílům výzkumu**. Při zpracování textu proběhlo také základní axiální kódování, jehož výstupy však nebyly v této práci dále rozpracovány a budou sloužit pro další výzkumnou práci autora.

8.3 Kontext životního příběhu účastníka výzkumu

Rozhovory pro výzkumnou část poskytl muž, který si ve svých 13 letech vybral informatiku jako svůj profesní obor, který vystudoval, a kterému se věnuje přibližně čtyři desetiletí. V době rozhovorů trpěl neustálými bolestmi, které mu způsobuje neoperovatelný zhoubný nádor na játrech.

Mezi oslovením v rámci předvýzkumu a rozhovory realizovanými v rámci výzkumu začal navštěvovat psychologa. Rozhovory tedy probíhaly v čase přibližně dvouměsíční zkušenosti s terapií.

V čase rozhovorů prožíval „kultivovaný rozchod“ se svojí druhou manželkou, se kterou má dvě děti a optimisticky si plánoval svou další budoucnost.

8.4 Organizace dat

Do vzniklých kategorií témat byla následně provedena **syntéza jednotlivých citátů** a v rámci dalšího iteračního procesu sestaveny dále uvedené tabulky. Tyto jsou pouze stručným přehledem vybraných a zkrácených citátů. **Jejich plné znění v kontextu s dalšími výpověďmi jsou pro každé téma k dispozici v příloze této práce.**

8.5 Téma Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu v kontextu ICT

Definice kategorie: Na čem staví, jak funguje a působí svět ICT dle subjektivní reflexe.

Tématická tabulka, syntéza dat:

422-425	...počítače myslet nemůžou...metoda usuzování je strašně omezená..na základě normální výrokové logiky... anebo ...statisticky
440-444	...žádná umělá inteligence vůbec neprobíhá.
263-265	V tom, že jsou (počítače), jak se říká, deterministické... některé problémy se nedají vypočítat...
268-269	... stále z toho neumíme dostat nedeterminismus...
272	Ten vesmír počítačového světa je stále strašně omezený. Je konečný.
280-282	...A co se nedá zformalizovat, to už vůbec neumím spočítat.
220	Ale určitě ta technika poskytuje obrovské množství možností.
321-323	... jsou naprosto přesné...
106-107	... počítače nemůžou ničemu uškodit, když my vědomě s nimi budeme pracovat jako s nástrojem.
764-765	... pozitivní věc počítačů je, že můžeš pracovat z domova...práce bude součástí života...
568-571	Ale my nutkavě používáme počítač... když masově populace sedí u počítače...
621-626	Takže ty počítače způsobily zrychlení ve všech oblastech ... otázka je, jestli jsme na to zrychlení připravení...
1689-1690	...čísla, jsou abstrakcí reality. Prostě je to formalismus.
1739-1740	Třeba Němci (NSDAP), když udělali zjednodušený model reality ...potom ti vyjdou šílené věci.
1748-1754	To znamená, když vezmeš špatné axiomy...to matematika neřeší...tak potom ti nádherně všechno vychází. Gebls prostě aplikoval všechny teorie.
1766-1770	Matematika je obrovský abstraktní nástroj...
1779-1790	A když sociolog prostě vybere z reality pár axiomů a na tom postaví svoji sociologickou nebo ekonomickou teorii, tak.... působí nesmírně konzistentně... Protože přece ta teorie je neprůstředná...
1799-1802	Ale matematika se nemýlí. Celý ten nástroj je křišťálově průzračný. V rámci naší logiky. ...
1805-1808	Matematika uchopí systém axiomů a vytvoří nějaký model, který můžeš potom experimentálně ověřovat, do jaké míry se přibližuje realitě. ...
2051-20268	... Matematika dává výbavu na to, aby člověk vnímal ty modely na pozadí reality. ... Umíme vnímat model, ale jakoby mimo nás, jsme naučení myslet abstraktně. Virtuální svět je nám blízký. Je to mimo nás. My to vnímáme, ale není to tu. Není to v duši. Neumíme s těmi modely pracovat. Takže to je jeden z těch darů matematiků a zároveň to může být nebezpečné...
2089-2092	Ano, je v tom rigidita. Proto lezeme Pavle (manželce) na nervy (matematici a ajťáci). Protože Pavla řekne: Ale to není svět, to co ty vnímáš. To je omezené. Ty jsi omezený. Ten model je omezený. My jsme naučení vybrat model. ...
2125-2128	I v těch počítačích můžeš nahlédnout do toho, že to vůbec neumíš. ...
2155-2157	... v informatice se žádné revoluce nekonají. Principy jsou stále stejné.
2161-2165	... to je strašně omezené... Zkušený informatik ti na všechno nové dá hned odpověď.
2133-2139	Reálný svět je nekonečně komplikovaný. ...
2188	Informatika je velice omezená. Ale samozřejmě je to taková šifra. Ten, kdo o tom nic neví...
492-496	... A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. ...
1004-1005	...Otupeň je také velice žádané.

Tabulka 1 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Tématická tabulka, syntéza dat:

715-716	...když jsem se ve třinácti letech rozhodl, že chci pracovat s počítači, tak jsem to tenkrát viděl jako něco nesmírně pokrokového
727-730	Dneska už si myslím, že IT je již mimo. ...
1257-1258	... mě stále zajímá, jak s těmi počítači správně pracovat a já jsem z těch pionýrů v této oblasti...
44-45	... přemýšlím nad tím, jak správně používat počítač. To je takové moje hobby. ...
191-195	Ale nesouhlasím ani s tím přístupem odmítat pokrok. ... prostě já se snažím jít s dobou...
46-49	Možná už mi hráblo z toho, já nevím. To musí posoudit někdo zvenku, jestli už nejsem robot. Pro moji ženu jsem robot, ale ne tak zas jednoznačně, ale to chápu. Tam ještě nejsem.
678-680	...to co mě uspokojuje, je ten pocit, že to umím dělat.
2309-2310	Ve výkonu já mám dobré tempo. Umím načasovat správně, instinktivně se rozhodnout, jak se zúží ta realita, v zúžené realitě to jde dobře.
651-655	... protože je to otupující, zejména my málokdy produkujeme něco smysluplného. ...
165-167	...sedí stále u počítače (syn)... stojí mě strašně moc sil dosáhnout, aby dělal něco jiného ...
791-793	Takže když nad tím tak přemýšlím, tak nebezpečné je to nevědomé používání počítačů ...
531-532	(Otázka výzkumníka) To je to, co už jsi říkal několikrát, jinými slovy: dobrý sluha, špatný pán. (Odpověď) To je ale stále dokola, to není nic nového. Tak je to i s alkoholem, s drogami.

Tabulka 2 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Počítače by škodit nemusely, kdybychom je uměli používat a pracovat s nimi jako s nástrojem.

Nebezpečné je vytvořit si matematický model. Když člověk zvolí špatné axiomy, může dobrý model vytvořit, všechno mu matematicky dobře vychází, ale celá práce je „mimo“. Tak člověk začíná být ovlivňován počítačovým myšlením a stává se z něho „robot“.

Nejnebezpečnější je nevědomé používání počítačů, podobně jako s alkoholem a drogami.

8.6 Téma Virtualita a realita

Definice kategorie: Jak je subjektivně reflektována účastníkem výzkumu realita vs. virtualita.

Tématická tabulka, syntéza dat:

115-117	...méně času..na ...schůzky. Protože lidi pracují ve virtuálních týmech.
228-231	...zůžeme tu realitu na virtuální, tak mistři virtuální reality budou vedoucí. ...
254-256	... Otázka tedy je, zda ten opravdový zážitek je skutečně jiný, než virtuální. Protože přece i zážitek Boha je vlastně virtuální.
258	Nedá se třeba meditace nahradit nějakou virtuální aktivitou?
476-479	...podle mě tím, že ztrácíme kontakt s realitou, se stromy, se zemí...
529-530	...náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.
484-485	...dostat se do styku s realitou ... Dostat se do skutečného styku s vlastními dětmi.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. ...
509-510	... on (počítač) ti umožní odcházet z reality, ale nenaplní tě. ...
676-677	...mluvíme o vztahu k realitě a k reálným věcem, to znamená mít i uspokojení z práce. ...
779-782	... nevědomé používání (ICT) ... vytváření takových prací, které jsou úplně odpojené od reality. Analyzuješ toky dat...
975-998	... virtuální svět je velice ekologický. ...co potřebuješ, máš na jednom disku. ... svobozuje od hmotné potřeby. Ale samozřejmě to je protimluv k tomu, co jsme říkali minule. To je paradox... Ano, mně osobně přijde virtuální galerie jako úlet, v životě bych se nepodíval na takovou galerii...
1023-1024	...fyzická komunita je silnější než ta virtuální, ta virtuální nemá žádnou sílu ve skutečnosti....
2064-2068	To je vlastně to riziko matematiků podle mě. Umíme vnímat model, ale jakoby mimo nás, jsme naučení myslet abstraktně. Virtuální svět je nám blízký. Je to mimo nás. My to vnímáme, ale není to tu. Není to v duši. Neumíme s těmi modely pracovat. Takže to je jeden z těch darů matematiků a zároveň to může být nebezpečné. Že umíme ten model vyrobit.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje.
1015-1016	Protože když zažíváš krizi a obavy a podobné, tak jsi stále na zemi.
587-590	To se tam nenaučíš (pomocí PC a stroje), protože chybí ten styk s realitou. ... narazit na otevřenou mysl je velmi těžké. Většinou tam každý prezentuje nějaký svůj zúžený názor, není vůbec schopen debatovat tak, že nechá problém otevřený. Každý má vždycky názor.

Tabulka 3 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Jak rozlišit realitu a virtualitu? Jsme naučení myslet abstraktně a proto je nám virtuální svět blízký. Ale virtualita není v duši, jen když prožíváme krizi a obavy, jsme stále na zemi v reálném světě.

8.7 Téma Reflexe a artikulace doby

Definice kategorie: Charakteristika rámce doby tak je subjektivně reflektována účastníkem výzkumu.

Tématická tabulka, syntéza dat:

22-23	Problémem určitě nejsou počítače, které myslí jako lidé, ale lidé, kteří myslí jako počítače. To je problémem této doby.
457-472	... prostě když se z tebe stane něco v tom smyslu, že jednáš tak: když A tak B. IF Málo kávy THEN jít ven koupit kávu. To moje žena mi kvůli tomu hrozně nadává, že se jí zdá, že nějaké věci dělám úplně automaticky. ... stejně to pak máš i s dětmi. IF dítě nemocné THEN ven k doktorovi. ... A to je ta robotizace našeho myšlení. A takto lidé fungují.
27	Počítače klidně ať jsou úplně nejvýkonnější. Jen kéž nám z toho nepřeskočí.
806-807	Změna způsobu konzumace umění ...
188-189	... v zajetí těch počítačů... nemají ... tu možnost o tom přemýšlet
325-327	... tady narážíme na robotiku... oni opravdu připravují lidi o práci. A to bude pokračovat i v budoucnu.
568-571	... my nutkavě používáme počítač...
113-114	Ve všeobecnosti vzniká strašný tlak.
340-342	... žijeme v tržním hospodářství, které neustále potřebuje růst...
334-335	... jedině, co každého napadne, je, udělat na tom ještě nějaký větší zisk.
355-357	... že se vytváří tlak jen na malé výrobce... Na korporace je malý tlak. Protože oni si diktují. ...
511-520	... lidé jsou stále jakoby slabší ... mají stále menší schopnost zvládat problémy a těžkosti...
859-861	ono se to lidstvo tak fragmentuje. ... mentální vzdálenost od mých rodičů je obrovská...
387-389	To je otázka toho, jak silné je to lidství v nás. ... planeta s nejistou budoucností.
1969-1970	A ve společnosti lidé také radši přijmou tu zjednodušenou pravdu, protože když je svět moc komplikovaný...
856-866	... všeobecně prostě, jako kdybychom žili každý na jiné bázi, jedině že dýcháme společný vzduch, ale jíme i jiné věci
401	... moje otázka je, zda nás spotřební svět nezlikviduje.
598-600	... poskytování informací ztratilo hodnotu...
416-418	... korporace zabíjí tu tvořivost...

Tabulka 4 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Komunikace se na základě počítačů zploštila a stala se podmíněnou: Když ... – Tak ...

Iluze stálého růstu v tržním hospodářství a práce kvůli zisku vyvolává velký tlak na osobnost. Lidé nechtějí svět komplikovaný, přijímají zjednodušené pravdy, protože jsme stále slabší, abychom zvládali problémy a těžkosti. Spotřební svět a korporace zabíjejí tvořivost, společný máme již jen vzduch, který dýcháme.

8.8 Téma Zrychlení a trávení času

Definice kategorie: Všeobecné zrychlení a změna trávení času, jak je subjektivně reflektována účastníkem výzkumu.

Tématická tabulka, syntéza dat:

614-615	... všeobecné zrychlení s sebou přinesly počítače. Ale to zrychlení nepřineslo novou kvalitu...
621-626	...počítače způsobily zrychlení ve všech oblastech,...kdyby se třeba na deset let zastavil vývoj veškeré výpočetní techniky,...kvalita života by se vůbec nijak nezhoršila.
563-564	... problém je přesun toho obrovského kvanta času směrem ke strojům u té množiny lidí, kteří tam vlastně nemají co dělat.
529-530	.. můžeme být vybavení , všemi těmito komunikátory (PC a mobil), ale nemělo by to být to, co vyplňuje náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.

Tabulka 5 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Došlo k narušení vnímání času a prostoru, základní kategorií bytí člověka na zemi. Iluze zrychlení času nepřinesla žádnou novou kvalitu a posunula bytí člověka mimo realitu.

8.9 Téma Komunikace

Definice kategorie: lidská komunikace a ICT, jak je subjektivně reflektována účastníkem výzkumu.

Tématická tabulka, syntéza dat:

85	Vzniká taková netiketa.
63-65	... jsem psal maily jako náhradu nepříjemné komunikace...
68-73	... dochází k přehlcení komunikací. ...problém s filtrováním informací...
53-54	Už tehdy (90-tá léta) jsem byl přesvědčený, že by bylo třeba napsat psychologickou studii o vlivu mailů, mailování na komunikaci.
70-72	... potřebuješ někomu něco důležitého sdělit a... opět jediná cesta je mu zavolat. Nebo se sejít.
91-93	...můžeš sám sebe degradovat, když neumíš správně mailovat. ... Vznikla elektronická etiketa.
96-100	Když jsi vyšší sorta, tak se to projevuje tak, že umíš komunikovat. A ta nižší sorta, ta prostě neumí komunikovat. To už z prvního mailu zjistíš, že ten člověk neumí komunikovat. Nebo z prvního Skypu to zjistíš. Nemluví k věci, obhazuje se stále, vyvolává zbytečné konflikty nebo nevyvolá konflikt tam, kde je to třeba. To znamená, že to lidské zůstalo.
115-117	... Je strašný tlak na to psaní. .... Protože je méně, stále méně času, jakoby na ty schůzky.
122-123	Já ještě tu potřebu takovou nemám, mě to ještě otravuje jako být stále tváří v tvář.
202-207	možná znám jednoho (člověka nové doby)...Který prostě umí komunikovat ..., je asi jediný...
76-77	... synchronní (komunikaci) musíš plánovat....
600-601	... ztratila vážnost té informace, je to vlastně spotřební zboží ...vztah k pravdě se ...relativizoval.
602-610	... jakoby se osobní odpovědnost s počítači vytrácela...
814-816	... Komunita (on-line) ... pro tebe zabezpečí to filtrování a ty dostáváš takový výběr z té komunity.
817-819	... mnoho lidí... stále sdílí všechno....
892-894	... nejsi nijak omezený. Nemusíš jít ani do obchodu.
576-578	...opravdu potřebujeme takové množství komunikace... takové množství informací, které nám ten stroj poskytuje? Opravdu máme díky tomu lepší poznání světa?

Tabulka 6 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Komunikace prostřednictvím e-mailů pouze zdánlivě nahrazuje komunikaci telefonickou nebo osobní. ICT odnaučují člověka rozlišovat podstatné od nepodstatného; rychlost, která je rovněž zdánlivá, narušuje schopnost precizního promyšlení problému a jeho formulaci. Pocit sdílení se rozrostl do „sdílení“ všeho, aniž by o skutečné sdílení, které má hodnotu, šlo. Vzniká počítačová „netiketa“ místo rozhovoru s člověkem, se kterým chci něco sdílet.

8.10 Téma Socializace ve světě ICT

Definice kategorie: Subjektivní vyjádření ke společnosti, kultuře, vztahům, sociálním skupinám.

Tématická tabulka, syntéza dat:

122-123	Já ještě tu potřebu takovou nemám, mě to ještě otravuje jako být stále tvář v tvář....
138-141	... Já nemám tablet, moje děti nemají tablet a už jsem zjistil, že jsem za takového jako exota. ...
196-204	Ještě jsem se nesetkal, u koho bych měl ten pocit, jakože wow, to je ten člověk nové doby. ...
245-247	... jeden náš vedoucí pracovník vyrostl na horské chatě s lyžemi na nohách a potom byl reprezentant v triatlonu ... s touto výbavou přišel a je zdaleka nejtvořivější.
379-389	Evropa má stále velký smysl pro svět. ... To je otázka toho, jak silné je to lidství v nás. Jakmile je tak slabé, že ho i jiné kultury převálcují, zřejmě jsme ... s nejistou budoucností...
494-496	... kteří neustále googlují ohromné množství informací. Mají všechny, ty informace, o všem vědí, na všechno ti umí dát odpověď, ale nemají to zažité. Není to ta věc, která by prošla tvým tělem.
720-721	... když se ve všeobecnosti někde pracuje s matematikou a s počítači, když se to dělá tak trochu matematicky, tak tam byly vždy zdravé vztahy.
786-789	Že stále více lidí dělá práce, které jsou nesmyslné. Ale to je celospolečenský problém....
796-800	...technologický pokrok způsobuje nižší potřebu pracovních sil, ale my s tím společensky neumíme pracovat. My nevíme, co s nimi. ...
821-823	...prostě máš kamaráda (na sociální síti)... už nechceš být kamarád. To je jeden klik. A jak na jeden klik ho můžeš získat, tak na jeden klik se ho můžeš i zbavit. ...
833-834	Potom máš druhý koncept a to je že máš lidi kolem sebe, aby tě inspirovali, aby ti pomohli hledat. I partnerství můžeš tak postavit, ale ono to trochu bolí. Ta jistota je menší.
856-859	...druhá skupina lidí ...prostě sedí u telky... oni to konzumují. ...ono se to lidstvo tak fragmentuje.
416-418	Ale ta korporace zabíjí tu tvořivost....
482-486	... snaha dostat se do styku s realitou ... do skutečného styku s vlastními dětmi. ...
680-684	... A že řeším i mezilidské problémy...pro mě je asi důležitější ten proces, než výsledek.
971-974	.. já jsem byl od dětství docela sociálně zdatný, uměl jsem ty fenomény poměrně rychle vyhmátnout...
1023-1024	... fyzická komunita je silnější než ta virtuální, ta virtuální nemá žádnou sílu ve skutečnosti....
1866-1868	To je stárnutí. To je to, čemu se musíš vyhnout v životě. To musíš dělat co nejpozději. ...
1880-1883	... jsou lidé... nositelé konzervativní stability, kteří ty hodnoty připomínají. Nemůžou stále všichni jít dopředu, potom to také není dobré....

Tabulka 7 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Na Googlu můžeme najít všechny informace, ale k čemu nám jsou, když chybí proces vlastní empirie, vlastního hledání a zažití.

Kliknutím můžeme získat kamaráda a kliknutím se ho můžeme zbavit. Je třeba kolem sebe hledat skutečné lidi a usilovat o živá skutečná přátelství. Fyzická komunita je silnější než ta virtuální.

8.11 Téma Rodinné sociální vztahy

Definice kategorie: Vztahy s nejbližšími, jak je subjektivně reflektoval účastník výzkumu.

Tématická tabulka, syntéza dat:

971-973	... já jsem byl od dětství docela sociálně zdatný...
46-49	... Pro moji ženu jsem robot, ale ne tak zas jednoznačně, ale to chápu. Tam ještě nejsem.
2230-2233	Nejen slabosti, ale třeba neschopnost vytvořit otevřený vztah. Já jsem byl donucený tu cestu absolvovat, protože moje žena po mně chtěla...
2243-2245	... Když je co následovat, tak žena tě může následovat. Ale musí být co následovat.
2254-2255	Ona vycítila tu slabost a musela to začít řešit ona. ...
2259	U nás všechny rozhodnutí doma musela udělat moje žena.
2273	...toto ji zničilo. Že ona by potřebovala iniciativního muže.
2303-2306	Tohle jsou ty věci (nerozhodnost apod.), co Pavle lezou na nervy. ...
461-462	To moje žena mi kvůli tomu hrozně nadává, že se jí zdá, že nějaké věci dělám úplně automaticky.
2089-2090	... (manželka) řekne: Ale to není svět, to co ty vnímáš. To je omezené. Ty jsi omezený. Ten model je omezený.
1428-1431	... lidé, místo aby se navzájem obohatili, tak to začnou brát osobně. ... prostě všechny ty osobní bolesti a viny a to všechno tomu brání. Postaví tomu bariéru, potom ten vztah se nedá ani vybudovat, aby ses obohatil. Potom spadneš do takové tiché dohody
833-834	Potom máš druhý koncept a to je že máš lidi kolem sebe, aby tě inspirovali, aby ti pomohli hledat. I partnerství můžeš tak postavit, ale ono to trošku bolí. Ta jistota je menší.
2368-2370	Takže vlastně něco mu můžu dát (synovi). Svůj postoj k životu, to, že se z toho celý neposeru, když se něco děje, může vidět, že se lidé mohou kultivovaně rozejít, to je obrovský dar.

Tabulka 8 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Osobní vztahy jsou virtuální realitou narušeny, zvláště zůstává-li partner u reálných životních hodnot. Tragédii rozpadu manželství nejvíce odnášejí děti, byť by se partneři snažili o kultivovaný rozchod.

ICT oslabují vůli člověka, takže iniciativa rozhodování je přesouvána na druhého partnera.

8.12 Téma Firemní sociální vztahy

Definice kategorie: Subjektivní reflexe účastníka výzkumu firemních vztahů.

Tématická tabulka, syntéza dat:

1105-1107	... jenže oni mě z toho vynechali, protože se báli, že jsem příliš velký kamarád s E. , ale to byli ti, za které jsem bojoval, tak já jsem úplně ztratil v té mé naivitě... to je hnusný byznys.
1139-1140	A já jsem volil mezi dvěma kamarády, vůbec mě nenapadlo, vybírat ze širokých možností...
1322-1327	Já jsem vlastně nikdy moc nepotřeboval s těmi lidmi být v kontaktu příliš... nemusíš lidem stát za prdelí. ...
1421-1422	V interakci s lidmi je to jinak. Já velmi potřebuji interakci s lidmi...
1255-1256	Ale lidé... kteří u nás pracovali, tak zpětně to dodnes berou tak, že to pro ně byl zážitek.
404-410	... když k nám přijde někdo z korporace. ... Musíme ho dostat do stavu normálního člověka. ...
1261-1263	U nás je normální říct: nemůžu přijít zítra na jednání, musím jít někam se synem.... Protože všichni chápeme, že vychovat děti je důležité. A rodina.
1329-1331	...když je stále pod kontrolou, tak může jakoby ojebávat tu kontrolu. A když kontrola není, nemá co ojebávat.
1335-1337	Velice rychle jsem se potom s těmito lidmi rozcházel (s kolegy alibisty). Zajímavé je, že dost často i v dobrém, nebylo to tak, prostě on to viděl, že to není dobré.
1393-1398	...nechceme pracovat s někým, kdo nám nikdy neodporuje. ...Když ti někdo neodporuje, tak vlastně nechává na tobě zodpovědnost.
1448-1450	... firma nemá být alternativní rodinou...
1458-1460	... firma není psychoanalytická léčebna...
1460-1469	... dnes už nestačí nadšeně řečnit, musí se do toho ponořit. ... můžeš pracovat jen s těmi lidmi, které máš.
2346-2358	Jen mě to muselo přestat bolet, že ostatní mají tu svou vizi, kterou naplňují. ... Zbavit jsem se toho mohl až potom když jsem přijal svou cestu...když nepřijímáš svou cestu ...tak to bolí. A potom ani tu svou neděláš dobře. Protože vlastně nejsi na žádné. Jsi stále takový externista toho života. ... A to tě ale nemůže vůbec naplnit. Kdežto já jsem si jednoho dne řekl jednoduchou větu. Že jsem ajťák a jsem dobrý project manager a rázem mi bylo mnohem lépe.
2381-2384	Přes tu bolest možná. Ono mě to stále bolí, celé dny mě to bolí (nádorové onemocnění). Jiným věcem jsem začal přikládat váhu. Například jsem začal cítit silnější emocionální vztah. Jsem s G. (kolegou) a cítím, že ho mám rád... Já s ním jsem, sedím s ním a já ho mám rád. A je to intenzivní pocit. Zažívám to i s E. (druhým kolegou) v poslední době....

Tabulka 9 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Pro člověka, jehož základním charakterem je touha po lidskosti a vztahu, je velikým utrpením otupění citu při profesní práci v ICT.

Konflikt osobnosti a jejích potřeb je mnohdy řešen až na somatické úrovni.

8.13 Téma Zdravotní problémy

Definice kategorie: Subjektivní pohled účastníka výzkumu na problematiku nemoci a zdraví.

Tématická tabulka, syntéza dat:

46-49	... Možná už mi hráblo z toho, já nevím. To musí posoudit někdo zvenku, jestli už nejsem robot.....
473-479	...všechny ty traumata, které si neseme a k tomu se jen přidává podle mě tím, že ztrácíme kontakt s realitou ... když celý den děláš nějakou nesmyslnou práci na počítači, tak prostor na rozvinutí takového traumatu je nekonečný.
482-484	... to nemá žádný výsledek, když lidi nezmění život.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje.
494-499	... když máš trauma: dokud neprojde tvým tělem, tak se z něj nemůžeš vyléčit. ...
511-517	... lidé jsou stále jakoby slabší. Že mají stále menší schopnost zvládat problémy a těžkosti...
519-522	... kdybych já přestal pracovat s počítači a začal jsem něco dělat rukama ... určitě bych už nemusel chodit na semináře. ...Ale toto je těžké.
634-638	Víš co i mně manželka říká: když přestaneš pracovat s počítači, tak se uzdravíš.
1015-1016	Protože když zažíváš krizi a obavy a podobné, tak jsi stále na zemi.
1161-1162	Ten člověk, který vlastnil tu (IT) firmu, byl takový velký vizionář,... také autista...
1413-1415	... když budu žít sám, že čím naplním ten čas...konečně budu moct klidně dělat svoji práci. Já vím, že to je zvrácené, ale prostě to je můj pocit.
1473-1478	Mám pár ideálních (kolegů ajťáků), ti jsou úplně geniální... Byli trošku autističtí. ... ajťáci jsou úlety, běžně.
1490-1501	... Informatici od počítačů byli dlouho pyšní ...
2247-2249	Já jsem měl spoustu pochybností o svém životě, měl jsem depky, často jsem zpochybňoval i to IT ... Kdybych nebyl plný pochybností a ještě různých podivných komplexů...
2429-2430	... člověk je schopný si téměř každou nemoc vyléčit sám. Ale ne vždy máš dost výbavy a sil.
2461	Já jsem měl těžké deprese.
2439-2448	(Po zjištění neléčitelné nemoci) První věc: chceš žít. ... protože mám plán.
2450-2452	... umím napsat svou vůli tak, že to vede k uzdravení. ... A tohle zatím neumím oslovit. Stále se mi to vymyká...

Tabulka 10 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Tím, že IT poruší vůli člověka, posune se i vnímání nemoci a zdraví. Člověk znovu začne o těchto kategoriích přemýšlet, když se vnitřní rozpory projeví nemocí. Pak se začne mobilizovat vůle k životu.

8.14 Téma Identita a smysl života

Definice kategorie: Sebereflexe účastníka výzkumu, zhodnocení životní filosofie a cesty.

Tématická tabulka, syntéza dat:

1582-1584	...pro mě je těžké vycházet z jiného poznání, než z pozorování sebe samého. ...
492-496	... A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje. To je třeba i v případě lidí, kteří neustále googlují ohromné množství informací. Mají všechny, ty informace, o všem vědí, na všechno ti umí dát odpověď, ale nemají to zažité. Není to ta věc, která by prošla tvým tělem.
1609-1610	...není možné mít takový pevný postoj. Teď už to mám, už jsem osvícený a už to tak bude....
1612-1613	Klid můžeš získat v sobě, ne ale v tom, že ty sám máš jasno. ...
1625-1626	... nejhorší je, když se zdokonaluješ proto, abys ukázal, jak jsi dokonalý...
1815-1816	...Nemůžeš být úplně otevřený, to bys umřel. To bys nevyšel ani z domu...
1894-1897	Musel jsem si říct: co vlastně chceš? Já vlastně nechci nic. ...
2238-2239	Moje cesta nebyla tak silná. I kdyby byla jiná. Takže potom došlo k ...(manželskému rozchodu).
2335-2337	... vyhovují (mi) ty struktury, já jsem se tomu bránil, ale ve skutečnosti jsem musel přiznat ...
2346-2358	... když nepřijímáš svou cestu za svou, tak to bolí. A potom ani tu svou neděláš dobře. Protože vlastně nejsi na žádné. Jsi stále takový externista toho života. ... A to tě ale nemůže vůbec naplnit. Kdežto já jsem si jednoho dne řekl jednoduchou větou. Že jsem ajťák a jsem dobrý project manager a rázem mi bylo mnohem lépe. Protože každý den se přesvědčuju o tom, že jsem dobrý.
2373-2377	... Já jsem velký kus života prožil ve světě idejí, které jsem nepřijal. Jen jsem je tak komunikoval. Furt jsem něco komunikoval, tak externě. A to ti nepřinese žádné uspokojení. To je sofistika. A když jsem, díky té nemoci, začal dělat věci jinak, tak najednou přicházejí takové stavy, jaké jsem nikdy předtím nezažil.
2379-2389	(Po oznámení Dg.) ... mi začaly připadat jiné věci podstatné. Přes tu bolest možná. ... jsem začal cítit silnější emocionální vztah. ...začneš pracovat bez té hysterie kolem všeho, vyklidíš se. Tváří v tvář té smrti jsou všechny ostatní věci takové srandovní.
2396-2402	... aby lidé absolvovali zkušenost z neúspěchu ...Bez té zkušenosti to nejde...
1886-1890	.. život nemusí být...jako cesta k dosáhnutí nějakého štítu, že prostě život může být jen cesta. ... Že ten štít jsem už vynechal. Že jsem si stále myslel, že to musí být, že člověk musí něčeho dosáhnout, nemusí dosahovat vůbec nic.

Tabulka 11 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi naleznete v příloze

Shrnutí kategorie: Člověk začne se skutečným sebepoznáním pozdě, vlastně až když stojí tváří v tvář smrti. Do té doby žije jako externista života.

9 Výsledky výzkumné sondy

9.1 Validita a reliabilita výzkumné sondy

Validita výzkumné sondy je poměrně vysoká, jelikož bylo shromážděno veliké množství dat od jednoho účastníka výzkumu, který přesně vyhovoval profilu potřebnému pro výzkum. Hloubkový charakter sondy tak zvyšuje porozumění problematice.

Naopak reliabilita je nízká, jelikož se jedná o výzkumníkovu interpretaci zaznamenané subjektivní interpretace jediného účastníka výzkumu.

9.2 Diskuse

Provedený hloubkový rozhovor a výběr respondenta považuje autor práce za důležitý výzkumný počín, jelikož byl veden s odborníkem, který si již ve třinácti letech zvolil informatiku jako svou profesi a od té doby se zabývá informačními a komunikačními technologiemi přibližně čtyři desetiletí, a který pochází z generace, pro niž svět strojů, výpočetní techniky, mobilních telefonů a internetu nebyl od narození samozřejmou součástí okolí člověka. Exklusivita výpovědi se zakládá na skutečnosti, že se nacházíme na prahu doby, kdy do oboru nastupuje nová generace s odlišnou sociokulturní zkušeností s ICT a zákonitě s jinými předpoklady pro schopnost reflexe vlivu technologické redukce reality na život člověka. Zkušenosti autora práce s mladšími kolegy v pracovním týmu potvrzují významný posun ve vnímání a jednání tímto směrem. Provést podobný výzkum v budoucnosti bude s postupujícím časem stále nemožnější.

Výpověď účastníka výzkumu se vyznačuje vysokou autentičností díky výjimečnému osobnostnímu profilu, aktuální zlomové životní situaci, i vzhledem k okolnosti, že účastník výzkumu nereagoval na předem připravené otázky, ale témata rozvíjel sám v kontextu vlastního vyprávění a životních zkušeností. Další rozhovory otvíral účastník evidentně připraveným tématem, které v něm doznělo na základě rozhovoru minulého. Přesto si je autor práce vědom potřeby zkoumat problematiku na větším a pestřejším vzorku respondentů a zahrnout do výzkumu i účastníky, kteří se nenacházejí v hraniční životní situaci.

Při reflexi výzkumného šetření si autor práce současně uvědomuje existenční závislost účastníka výzkumu na ICT, což může ovlivnit pohled na obor, který je jediným zdrojem jeho příjmů. Rovněž vniklý osobní přátelský vztah se nutně projevil na průběhu výzkumu a otevřenosti výpovědí.

Dále v průběhu výzkumu účastník nastoupil do psychoterapie, pročež projevená vysoká míra reflexe i sebereflexe mohou být touto skutečností pozitivně ovlivněny. Tím se nepotvrdila většinová zkušenost

autora se ztrátou schopnosti reflexe a ztrátou náhledu na vlastní životní situaci v kontextu dlouhodobého užívání ICT.

Jednoznačnost výzkumné sondy mohla být ovlivněna i autorovým překladem rozhovorů ze slovenštiny. Případné zkreslení bylo minimalizováno tím, že se autor práce velice dobře orientuje v oboru ICT včetně odborné i slangové terminologie a dále tím, že bylo prováděno doptávání v případech, kdy bylo porozumění nejednoznačné.

Materiál získaný případovou studií obsahuje mnoho stran poznámek autora a doslovnou transkripci obsahující 2472 řádků textu, přičemž značná část pořízeného materiálu zůstala zatím nevyužita, autor předpokládá jeho použití v rámci další výzkumné práce pro axiální kódování či biografickou práci.

Autor závěrem reflektuje skutečnost, že v průběhu výzkumu došlo k prohloubení osobního vztahu s účastníkem výzkumu, což vedlo primárně k rozhodnutí nezveřejnit celý přepis rozhovorů a zachovat určité výpovědi v soukromí a rovněž budovat přátelský vztah i v budoucnu.

10 Závěr bakalářské práce

Vždy, když se mění paradigma doby, je reakce na změnu patrná i na sociokulturních podmínkách lidské společnosti. Tato práce v teoretické části shrnuje poznatky různých autorů i poznatky autora práce, které odkrývají podstatné skutečnosti psychosociálního kontextu užívání ICT a hledají cestu, jak zachovat celistvé lidství v reálném světě. Práce ve svých předešlých kapitolách předkládá množství výzev doby, před kterými stojíme jako individuality, jako vychovatelé i jako pracovníci v sociálních službách či terapeuti. Tyto výzvy bude třeba multidisciplinárně rozpracovat ještě v dalších oborech jako například ve filosofii, sociologii, pedagogice, psychoterapii, lékařské vědě a podobně.

Dále jsou shrnuty výstupy provedeného výzkumu a navazují návrhy praktického využití poznatků v sociální práci, komunikaci a terapii.

Téma Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu v kontextu ICT: Výzkumná sonda doplnila teoretickou část o zajímavý popis procesu, jakým matematicky uchopený výběr zvolených axiomů vede k naprosto přesným výsledkům, avšak pouze v uzavřeném světě, uměle ohraničeném právě volbou axiomů a předpokladů. Potvrdila a na příkladech poukázala na nebezpečnost aplikace takto zúžené reality na jednotlivé obory lidské činnosti a život člověka. Poukázala na rigiditu, panující v oblasti podstaty fungování výpočetní techniky a na skutečnost čtené nesmyslnosti práce, která panuje při realizaci projektů v oboru informatiky. Dále výzkumná sonda formulovala výzvu k nutnosti vědomého používání ICT.

Téma Virtualita a realita: V tomto okruhu byla verifikována témata teoretické části práce, týkající se problematiky vzájemného odcizení lidí i jejich vytržení či oddělení od reálného světa a přírody, které dle respondenta vede k frustraci a nenaplnění potřeb člověka. Výzkumná sonda rozšiřuje téma virtuálního světa o upozornění na jeho blízkost abstraktnímu myšlení matematiků, které, když je oddělené od duševního prožívání, může skýtat nebezpečí aplikace takto vzniklých modelů na reálný svět. Jako východisko z virtualizace byla artikulována nutnost zůstat v reálném kontaktu s vlastními dětmi, s fyzickou komunitou a plně smyslově vnímanou realitou, jež je sama o sobě ozdravující.

Téma Reflexe a artikulace doby: Výzkum verifikuje v této kapitole teoreticky zpracované poznatky o nemožnosti naplnění výzev doby k vývoji vzájemnosti přicházející s dělbou práce a strojní mechanizací, umožňující osvobození člověka od těžké fyzické práce. Rovněž potvrzuje některé významné změny v oblasti komunikace, socializace a kultury, ovlivněné informačními technologiemi. Účastník výzkumu rozšiřuje téma o problematiku lidí, kteří začínají myslet jako počítače a uvádí příklady takového myšlení z praxe. Dále zmiňuje tendenci lidí k odklonu od komplikované skutečnosti a přiklonění se ke zjednodušeným pravdám, což je jeden z příkladů fragmentizace a redukce reality.

Téma Zrychlení a trávení času: Výzkumná sonda ověřila tezi z této teoreticky zpracované kapitoly o celkovém zrychlení, které sebou svět počítačů přináší i o zbytečném maření času lidí u strojů. To je dáno na jedné straně nesmyslností práce, kterou musí realizovat IT odborníci a na straně druhé nadužíváním ICT jejich uživateli. Respondent vyjadřuje názor, že čas člověka není určen pro svět techniky, ale má být využit v realitě ke vzájemnému „spolubytí“.

Téma Komunikace: Případová studie potvrdila narůstající množství elektronické komunikace a informací a současně zpochybnila potřebu takového množství komunikace i vážnost a pravdivost informací, která se s příchodem počítačů vytrácí společně s osobní odpovědností i skutečným poznáním světa. Případová studie dále připojila k teoreticky zpracovanému tématu problematiku potřeby filtrování narůstajícího množství informací a upozornila na skutečnost, že k tomuto filtrování dochází prostřednictvím on-line komunity, která je součástí sociální sítě uživatele ICT. Tím poukázala na další z nezbytných procesů redukce reality a současně důležitost volby sociální sítě. Účastník výzkumu dále v tomto tematickém bloku poukazuje na to, že lidská nedokonalost v komunikaci se s příchodem komunikace elektronické ještě znásobila, schází osvojení si nových technologií a potřebné netikety (elektronické etikety), což dokladuje příkladem ze své praxe, ve kterém uvádí, že ze své bohaté sociální sítě i firemní praxe zná pouze jediného člověka, který zvládl přechod k elektronické komunikaci a tuto umí využívat dle pravidel netikety k efektivnímu způsobu komunikace. Na základě svého praktického pozorování vlivu zavedení elektronické pošty na mezilidskou komunikaci v devadesátých letech participant uvádí, že již tehdy byl přesvědčen o potřebě vypracování psychologické studie o vlivu e-mailů a e-mailování na mezilidskou komunikaci.

Téma Socializace ve světě ICT: Analýza výpovědí účastníka výzkumu rozvádí téma socializace o problematiku „zabitě“ tvořivosti lidí, na čemž se podílí dle jeho reflexe korporace a užívání ICT od útlého dětství místo toho, aby se děti věnovaly například sportu a dozrály v kreativní bytosti. Konstatuje, že konzumací médií pokračuje fragmentizace lidstva na unifikované skupiny uživatelů, které jsou určovány shodnými medializovanými obsahy, tedy volbou sledovaných médií. Dále poukazuje na neřešený celospolečenský sociální problém technologického pokroku, který způsobuje nižší potřebu pracovních sil a současně na to, že ti, kteří jsou v pracovním procesu zapojeni, se podílí stále častěji na nesmyslné práci u počítačů a to jako IT odborníci i jako zaměstnanci. V kontextu těchto negativních konotací účastník vnímá významný úkol Evropy pro svět. Tu vnímá jako starou kulturu, stavějící na historické zkušenosti z válek, revolucí a střídajících se zřízení, která uschopňuje lidi o věcech přemýšlet a kriticky usuzovat. Ovšem to, zda bude tento úkol naplněn, nebo zda jsme „lidstvo s nejistou budoucností“, záleží dle jeho zkušeností na tom, „jak silné je lidství v nás“.

Téma Rodinné sociální vztahy: V tématu rodinných vztahů účastník výzkumu reflektuje svou sociální zdatnost, která je mu přirozená od dětství, ale také rodinné vztahové problémy, které jsou ovlivněny

profesním působením v oboru ICT. Manželka mu vyčítá, že to co jako matematik a informatik vnímá, není svět, ale omezený model, který se projevuje i v jeho vlastní omezenosti, on sám jedná automaticky a údajně se stává robotem, jelikož splní zadané úkoly, ale nedisponuje vlastní iniciativní tvořivostí, silou vůle a rozhodností. Dále reflektuje, jak pro kreativní podstatu jeho manželky je obor informačních technologií svou rigidní podstatou oborem nezasluhujícím uznání a následování, přestože je zdrojem obživy pro rodinu. Za výzvu v partnerském vztahu považuje schopnost vytvořit otevřený vztah, který partnery vzájemně obohacuje a nestojí mu v cestě egoistická vztahovačnost, osobní bolesti a viny. Dále výzkum identifikuje potřebu obklopit se v reálném životě takovými sociálními vztahy, které vedou k vzájemné inspiraci a pomoci při hledání na životní cestě.

Téma Firemní sociální vztahy: I když oblast firemních vztahů může podléhat diktátu byznysu, podařilo se v průběhu profesní kariéry účastníkovi výzkumu společně se svými společníky vybudovat takovou firmu, která staví na otevřených kamarádkých vztazích, důvěře a odpovědnosti. Přestože zmiňuje, že firma není psychiatrická léčebna, uvádí, jak se jim v týmu úspěšně daří napravovat nezdravé návyky kolegů, přicházejících z korporací a dostávat je tak do stavu „normálního člověka“. Firmu vzhledem k jejímu smyslu nevnímá jako alternativní rodinu, ale současně je samozřejmou částí firemní kultury prvořadou péče o děti a rodinu. Umění přesvědčivé prezentace vlastních názorů vnímá jako součást zdravých pracovních vztahů a schopnosti přijímání osobní odpovědnosti za řečené. Podniková praxe přináší poznání, že ani v pracovním týmu není možné spolupracovat s tak ideálními kolegy, jaké by si člověk přál, ale pouze s těmi, kteří jsou k dispozici. Alibismus, neschopnost otevřených sociálních interakcí, nedostatek vůle k dalšímu osobnostnímu růstu, vedou v takovém firemním prostředí ke kultivovaným rozhodům se zaměstnancem. Na vlastním životním příběhu respondent demonstruje, jak je pro spokojenost člověka v jeho profesi důležité nalézt vlastní silnou vizi, anebo přijmout svou roli v týmu, která odpovídá danostem a schopnostem jedince. To potom vede k radosti z úspěchů druhých i naplnění smyslu vlastní práce. Na svém biografickém příkladu dále líčí, jak může přítomnost neustálé fyzické bolesti, způsobené neléčitelným nádorovým onemocněním, pozitivně ovlivnit hodnotový systém a otevřít smysl pro prožívání emocionálního láskyplného vztahu k vlastním kolegům.

Téma Zdravotní problémy: Výzkumná sonda v tomto tématu potvrdila u účastníka výzkumu přítomnost pochybností, komplexů, traumat i nádorového onemocnění, avšak zůstává nezodpovězenou otázkou, do jaké míry se na těchto potížích podílejí i další nezkoumané vlivy. Téma je výzkumnou sondou doplněno o příklady z praxe často se vyskytujících projevů autismu u velkých vizionářů a géníů v oboru informačních technologií. Znovu je akcentován vliv ztráty kontaktu s realitou a vykonávání nesmyslné práce v oboru ICT (podrobněji reflektované již v tématu Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu v kontextu ICT a tématu Zrychlení a trávení času) na možnost rozvinutí pýchy, traumat, psychických problémů, nemocí, poruch vůle, dále na oslabení schopnosti zvládat problémy nebo

těžkosti a ve svém extrému až na rozvinutí robotizace myšlení a konání člověka. Ozdravující východisko je pak shledáváno ve styku s plným vnímáním reality a odklonu pracovní činnosti od počítačů směrem k „práci rukama“ v reálném světě. Pak se může aktivovat také síla vůle směřující k uzdravení a v hraničních životních situacích i vůle k tvorbě životního plánu a vůle k životu samému.

Téma Identita a smysl života: Výzkumná sonda již v předešlých tématech potvrdila, ve shodě s teoretickým zpracováním, jak nesnadné je ve virtuálním světě a světě ICT při vykonávání nesmyslné práce nalézt smysl života i vlastní identitu a roli v rodinných či pracovních vztazích. Ověřila hypotézu o těžkosti nalézt se a prožít jako individualita, která navzdory tendenci k unifikovatelnosti zůstává sama sebou. Výzkumné šetření se tedy v tomto tématu soustředilo na osobní zkušenost účastníka výzkumu směřující k východiskům, přičemž artikulována byla potřeba vycházet z vlastního poznávání a pozorování sebe samého a nikoli z poznání zprostředkovaného pomocí informací nalezených na Google vyhledávači. Podstatné je dle respondenta vyhnout se hotovým a rychle uzavřeným názorům a ponechání si otevřené mysli, otevřených nezodpovězených otázek a otevřené budoucnosti. Přičemž toto umožňuje odklon od zažitých struktur a od světa falešných idejí o sobě samém, od touhy „zdokonalovat se jen proto, aby mohl člověk ukázat jak je dokonalý“, zkrátka umožňuje odklon od pouhého „externisty života“ směrem ke smíření se s vlastním osudem i neúspěchy. Tato postojová změna umožňuje přijetí své cesty za vlastní a získání vnitřního klidu a naplnění smyslu v každodennosti života. V případě účastníka výzkumu sehrála významnou roli v procesu postojových změn prožívaná bolest a zkušenost na prahu života a smrti.

Praktické využití poznatků v oblasti sociální práce, komunikace a terapie:

- **V oblasti prevence** lze na základě výstupů práce rozvíjet techniky, jak informovat rodiče, aby dětem bylo zachováno dětství; jak působit ve školách, aby děti považovaly za podstatné čtení knih a vyprávění příběhů; jak působit ve výchovně vzdělávací oblasti tak, aby rodiče požadovali po školské výuce více uměleckých aktivit (kreslení, malování, práce s hlínou, práce se dřevem, hraní divadla, zpěv a více tělocviku); jak zaujmout děti, aby preferovaly umělecké aktivity a dětské společenské hry; jakým způsobem nabídnout náhradní aktivity jako je sport, rytířské soutěže, literární a divadelní soutěže; ... a mohli bychom jmenovat řadu dalších aktivit, ale to podstatné můžeme shrnout v krátký slogan: **jak působit ve směru opuštění kyberprostoru a návratu do reálného světa.**
- **V oblasti komunikace** lze zohlednit výstupy a závěry práce v uvědomění si fenoménu nového druhu skupinové komunikace prostřednictvím sítí ICT; v pravidlech a způsobech komunikace s dětmi, dospívajícími a dospělými; při identifikaci a práci s poruchami komunikace; při zvládání konfliktů a agrese; při tréninku umění sdělovat a naslouchat; v sociální komunikaci; v práci se lží a pravdivostí (neskutečností a skutečností).

- **V oblasti krizové intervence** lze zohlednit výstupy práce pro krizovou intervenci postavenou na bližším porozumění určitým klientům, přicházejícím například s vývojovou či psycho-spirituální krizí.
- **V oblasti práce s firemními týmy a konflikty na pracovištích** lze poznatky rozvinout v práci na vědomém udržení rozdílu mezi virtuálním a skutečným světem; v uměleckých činnostech rozvíjejících kreativitu a posilujících individualitu člověka odolnou tlaku doby; v metodách směřujících k zachování ICT pouze jako pracovního nástroje; v metodách informování o vlivu PC na zdraví člověka a prevenci; v prevenci a práci se syndromem burn-out.
- **V oblasti vzdělávání sociálních pracovníků** se lze kromě edukace dále zaměřit na sebezkušenost s reflexí kontextu používání ICT a dopadem na osobnostní výbavu sociálního pracovníka.
- **V oblasti sociální opory** lze na makro (participace na aktivitách nejbližší komunity), mezo (podpůrná sociální síť jednotlivce) i mikro (intimní vztahy jednotlivce) úrovni rozvíjet kompetence a metody poskytnutí opory na základě znalostí výstupů této práce. Sociální oporu tak lze zakládat přednostně na reálném nikoli virtuálním vztahu; instrumentální hmotná pomoc se může soustředit na jinou oblast než ICT a uplatnit se zde může i vhodná edukace v rámci informační opory.
- **V oblasti zdravotních problémů narušujících psychosociální stabilitu jedince** lze poznatky této práce využít například při problematice: poruch paměti a pozornosti, poruch emotivity, vůle a jednání, poruch obrazotvornosti, poruch vztahů, pudů a instinktů.
- **V oblasti prevence a práce se závislostmi** lze rozvíjet kompetence sociálních pracovníků a metody zvládání přechodu z virtuálního do reálného světa.
- **V oblasti diagnostiky** psychosociálních, psychických či zdravotních problémů a sociálně patologických jevů lze zohlednit jako významný diagnostický údaj způsob a intenzitu užívání ICT.

Mnoho dalších příležitostí praktického využití poznatků v oblasti sociální práce i v oblastech příbuzných jistě čeká na svou identifikaci. Proto by se autor práce v jeho další výzkumné i profesní praxi rád věnoval rozpracovávání tématu a zejména metodám aplikace poznatků do praxe sociálního pracovníka.

11 Použitá literatura

- AUKSTAKALNIS, S., BLATNER, D., 1994. *Reálně o virtuální realitě, umění a věda virtuální reality*. nakladatelství JOTA, Brno, 1994. ISBN 80-85617-41-2
- BAUMAN, Z., 2002. *Úvahy o postmoderní době*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon). ISBN 80-86429-11-3.
- BROD, C. 1984. *Technostress: the human cost of the computer revolution*. Addison-Wesley. 0201112116
- BRYNJOLFSSON, E., MCAFFE, A., 2015. *Druhý věk strojů, práce, pokrok a prosperita v éře špičkových technologií*. PBtisk, a.s. Příbram, 2015. ICBN 978-80-87270-71-4
- DOSTAL, J. 2003. *Tvořivá řeč*. Opherus. 978-80-9026-475-5
- DUROZOI, G., ROUSSEL, A., 1994. *Filosofický slovník*. Praha. ISBN 80-85764-07-5
- FRANKL, V. E., 2013. *Co v mých knihách není: autobiografie*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-166-6.
- FROMM, E., 1967. *Umění milovat*. Praha: Orbis.
- GIDDENS, A., 2010. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-035-3
- HELUS, Z. 2009. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. vyd. 2., Portál. 978-80-7367-628-5
- HLADKÝ, A. a V. GLIVICKÝ, 1995. *Škodí počítač našemu zdraví?* Praha: Codex Bohemia. ISBN 80-901683-8-8.
- CHARDIN, P. T., 1991. *Vesmír a lidstvo*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-043-5.
- JASPERS, K., 2008. *Duchovní situace doby; Z německého originálu Die geistige Situation der Zeit*. Překlad PhDr. M. VÁŇA. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1646-1
- KLÍMA, L. 1995. *Traktáty a diktáty*. Olomouc: Votobia. 80-900614-9-4
- KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ J., 2006. *Vzpouza deprivantů - nestvůry, nástroje, obrana*. Galén, 2006. ISBN 978-80-7492-120-9
- LÉVY, P., 2000. *Kyberkultura*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0109-5.
- LORENZ, K., 1997. *Odumírání lidskosti*. Praha: Mladá fronta. ISRC 80-204-0645-X
- Malý encyklopedický slovník A-Ž*. 1972 Praha: Academia

- MAYER-SCHONBERGER, V. a K. CUKIER, 2014. *Big Data*. Brno: Computer Press.
ISBN 978-80-251-4119-9
- MCLUHAN, H. M., 2000. *Člověk, média a elektronická kultura, Výbor z díla*. Brno: Jota. ISBN 80-7217-128-6
- NEIDER, A. 2013. *Aufmerksamkeits DEFIZITE. Wie das Internet unser Bewusstsein korrumpiert und was dagegen tun können*. Stuttgart: Freies Geistesleben. 978-3-7725-2485-1
- NEŠPOR, K., 2000. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál. 80-7178-432-X.
- NEŠPOR, K., 2011. *Jak přežít počítač*. Prostějov: Computer Media. ISBN 978-80-7402-069-8
- POPPER, K., R., LORENZ, K., 1999. *Budoucnost je otevřená*. Nakladatelství Vyšehrad, 199.
ISBN 80-7021-203-9
- ROGERS, C., R., 1998. *Způsob bytí : klíčová témata humanistické psychologie z pohledu jejího zakladatele*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-233-5
- RŮŽIČKA, J., (ed.), 2006. *Psychosomatický přístup k člověku*. Triton. ISBN 80-7254-750-X
- SAK, P. a A KOL., 2007. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál.
ISBN 978-80-7367-230-0
- SPITZER, M., 2014. *Digitální demence: Jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host.
ISBN 978-80-7294-872-7
- ŠMAHEL, D., 2003. *Psychologie a internet - děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton.
ISBN 80-7254-360-1
- VYBÍRAL, Z. 2009. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 978-80-7367-387-1
- VYGOTSKIJ, L. S., 1976. *Vývoj vyšších psychických funkcí*. Státní pedagogické nakladatelství Praha, publikace č. 64-0-262 a UVTEI č. 7405984
- WATZLAWICK, P. 1998. *Jak skutečná je skutečnost?*. Hradec Králové : Konfrontace. 80-86088-00-6
- ZDRAŽIL, T. , HELUS, Z., KRATOCHVÍLOVÁ, J., LUKÁŠOVÁ, H., RÝDL, K., SPILKOVÁ, V. ,
2012. *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení, filosofická východiska a pedagogické souvislosti*. Frýdek-Místek: Asociace waldorfských škol ČR.

Internetové odkazy

EICHLER, P. *Trestné činy dětí jsou stále brutálnější, ovlivňují je i počítačové hry* [online]. ©2012, poslední revize 23.2.2012 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/trestne-ciny-detskych-a-mladistvych-pachatelu-jsou-stale-brutalnejsi-1em-/praha-zpravy.aspx?c=A120223_1737568_praha-zpravy_sfo

EVROPSKÁ AGENTURA PRO BEZPEČNOST A OCHRANU ZDRAVÍ PŘI PRÁCI. *Novinky v EU. Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci* [online]. ©2015, posl.revize 28.4. 2015 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: https://osha.europa.eu/fop/czech-republic/cs/news/novinky_eu

Is Your Computer Killing You?. *InformationWeek* [online]. ©2006, poslední revize 17.1.2006 [cit.2015-7-18]. Dostupné z: <http://www.informationweek.com/is-your-computer-killing-you/d/d-id/1039673?>

HAVIGER, D. *ICT* [online]. ©2010, poslední revize 2.2.2011 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/I/ICT

MALINA, F. 2013. *Využívání počítače a internetu: výsledky výzkumu ČTÚ* [online]. ©2013, poslední revize 2.4.2013 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: <https://www.ctu.cz/aktuality/tiskove-zpravy.html?action=detail&ArticleId=10190>

RYBA, A. *IT pracovníci hlásí zdravotní potíže způsobené stresem* [online]. ©2013, poslední revize 10.4.2013 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: <http://www.ictmanazer.cz/2013/04/it-pracovnici-hlasi-zdravotni-potize-zpusobene-stresem/>

ÚSTAV ZDRAVOTNÍCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. *Zhoubné nádory v roce 2011*. Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky [online]. ©2014, [cit.2015-07-18]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/zhoubne-nadory-roce-2011>

ŽÍDKOVÁ, Z. *Kyberchondrie aneb Hypochondrie „na síti“* [online]. Sestra. 2010, roč. 20, č. 4. [cit.2015-07-18]. ISSN 1210-0404. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/kyberchondrie-aneb-hypochondrie-na-siti-450945>

ŽÍDKOVÁ, Z. 2004. *Technostres*. [online]. ©2004, poslední revize 1.12.2013 [cit.2015-07-18]. Dostupné z: <http://files.zdenka-zidkova-psvz.webnode.cz/200000019-6fb2870ab5/technostres.doc>

Slovníček pojmů

Analogová - spojitá povaha zpracovávaných signálů, obrazná, intuitivní a imaginativní.

Ajt'ák - počítačový odborník, často pohlcený svým oborem, odvozeno od IT.

Big Data - velká data, soubory dat zpracovávané ve velkém měřítku, které běžnými softwarovými prostředky nelze zpracovat.

Binární - dvojková číselná soustava, která používá pouze dva symboly: 0 a 1.

Determinismus - budoucí události jsou předvídatelné důsledky předchozích událostí.

Digitalizace - převod spojitého signálu do nespojitě posloupnosti číselných údajů.

Digitální - nespojitá číselná forma několika definovatelných stavů, digitální komunikace se opírá o rozum a logiku, užívá se věcná argumentace a logické zákony.

Fragmentizace - vytrhávání z kontextu, rozčleňování, rozkládání.

Generace sítě - generace, která se socializuje v reálném i virtuálním světě, odlišuje se rozdílností kultury, hodnot, myšlení, prožívání a způsobu jednání.

GPT - energie páry a elektřiny jsou nazývány univerzálními technologiemi (general purpose technologies), charakterizují se podle třech hlavních znaků: musí být velmi rozšířené, v čase se neustále zdokonalovat a musí z nich vycházet další inovace.

ICT - Information and Communication Technologies, informační a komunikační technologie (IKT), technologie využívané ke komunikaci lidí s cílem předávání informací, k dorozumívání se bez fyzického kontaktu specifickou formou telekomunikace, při které využíváme zařízení pro přenos, šíření a uchování informace.

Informatika - obor zabývající se zpracováním informací.

IT - informační technologie.

IT stress- stres spojený s užíváním informačních technologií, nejčastější příčinou jsou požadavky na krátké termíny, práce pod tlakem a nereálné požadavky vedoucích pracovníků.

Kyberchondrie - specifická forma hypochondrie, popisuje člověka, který nadměrně získává na internetu informace o svém zdraví, sám si poté diagnostikuje nemoc a kloní se k té nejhorší možné variantě.

Kyberkultura - kulturní praxe spojená s využíváním informačních a komunikačních technologií.

Kyberprostor - virtuální světová globální počítačová síť, sloužící k online komunikaci a výměně dat.

Logický blok - má buď dva a více vstupů nebo jen jeden výstup, binární počítač zná pouze stavy ano a ne.

M2M - machine-to-machine, komunikace strojů, robotické povídání na bezdrátových sítích.

Netiketa - etiketa na internetu (počítačové síti), pravidla chování a komunikaci v internetovém světě.

Over-identifikace - nadměrné ztotožnění se s technologií.

Redukcionismus - složité skutečnosti jsou převáděny na jednoduché, rozklad na části.

SBS (sick building syndrome) - syndrom nezdravých budov.

Solipsismus - vytváření fantazií o druhém a vytváření fantazijního a nereálného světa.

Technogicko-obsedantní porucha (TOP) – stres z informačních systémů, nedůvěra k technologiím, nutkavé kontrolování práce počítačů.

Technosis – silné dobrovolné propojení člověka s technologiemi, při kterém hrozí až ztráta vlastní identity (např.: potřeba být nepřetržitě připojeni k internetové nebo mobilní síti, e-mailu apod.).

Temporalita - časovost, časová kontinuita, jak plyne čas.

Virtuální realita - počítačovou technikou simulovaná skutečnost.

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Tabulka 1 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 2 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 3 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 4 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 5 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 6 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 7 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 8 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 9 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 10 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 11 - Plné znění syntézy tématu dle doslovné transkripce v kontextu s dalšími výpověďmi

Tabulka 1 – Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu – I.

422-425	Dnes počítače myslet nemůžou. Můžou na základě dat něco usoudit, ale i ta metoda usuzování je strašně omezená. V zásadě jsou jenom dvě: buďto to usoudí na základě normální výrokové logiky, to znamená že když A tak B, jenom pouze velmi rychle a z obrovského množství dat, anebo to usoudí statisticky, to je ten princip Big data. Najdou nějakou korelaci...
440-444	Někdo mu to tam musel vložit, on to neví. Takže on nezareaguje. Samozřejmě je to teorie, ale jde o to, že počítač podle mě ani v blízké budoucnosti nebude myslet. To by se úplně muselo změnit paradigma výpočetní techniky. Umělá inteligence měla velký boom, byly celé katedry umělé inteligence, ale už o ní vůbec není slyšet. Protože zklamala. Protože žádná umělá inteligence vůbec neprobíhá.
452-456	Protože my nevíme, jak myslí člověk. ... Například taková otázka: myslí člověk tak, že je samostatná entita, nebo je napojený na takové velké vědomí všelidské, nebo vědomí vesmírné, nebo na nějaké božské, putuje do jiných dimenzí, to my nevíme. U počítačů je to úplně jasné.
537-541	Jedna je teorie jazyků, v ní modeluješ model jazyka, ale ne reálného, to nejde, i když to byl cíl, to znamená jiného jazyka, abys mohl konstruovat software na jeho pochopení. A v tomhle matematickém modelu můžeš studovat možnosti toho počítače. Ten je stále omezený, v tom se nic nezměnilo, žádná umělá inteligence neexistuje. Jsme velice daleko od toho, abychom používali umělou inteligenci.
325-327	Protože potom tady narážíme na robotiku, což je jiný problém, protože oni opravdu připravují lidi o práci. A to bude pokračovat i v budoucnu.
263-265	V tom, že jsou (počítače), jak se říká, deterministické. To znamená, jsou to Turingovy stroje. Prostě na Turingovu stroji můžeš dokázat, že některé problémy se nedají vypočítat. Na to je velmi jednoduchý matematický důkaz.
268-269	My to umíme spočítat, ale stále z toho neumíme dostat nedeterminismus, to je největší problém robotiky i umělé inteligence, že počítač nedělá chyby.
270-272	A oni se potom snaží vytvořit nástroje, které komunikují s člověkem a vlastně vytváří je tak, aby dělaly chyby. Aby byly lidštější. Aby tedy dělali chyby. Ale i tyto chyby jsou vlastně deterministické, protože jsou vymyšlené.
272	Ten vesmír počítačového světa je stále strašně omezený. Je konečný.
280-282	...tak bych musel nejdříve zformalizovat do nějakého programu. A o tom programu potom můžu říct, jestli se dá nebo nedá spočítat. A co se nedá zformalizovat, to už vůbec neumím spočítat.
220	Ale určitě ta technika poskytuje obrovské množství možností.
321-323	To znamená, že v této doméně jsou ty počítače naprosto na svém místě. Protože mnohem přesněji ve všech těchto výrobcích a bezpečnostních opatřeních jsou naprosto přesné. O tom není žádná diskuse. Že v tomto vylepšují vesmír.
528-530	Ten počítač je pro ni (kamarádku) úplně úžasný, i ten mobil. My tím můžeme být vybavení, všemi těmito komunikátory, ale nemělo by to být to, co vyplňuje náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.
106-107	No, ale to se bavíme jen o mezilidské komunikaci. To znamená, že ta komunikace, že vlastně ty počítače nemůžou ničemu uškodit, když my vědomě s nimi budeme pracovat jako s nástrojem.

943-944	Nikde v obrázkovém časopise, nikde na billboardu, o tom všem není ani slovo. Ani o tom PSY. Nikde jsi o tom nečetl. Nikde. A mají (hudební kapela) globální úspěch (myšleno pouze na internetu).
317-319	Například dneska umějí vyrobit úplně špičkový tříválec s řádově nižší spotřebou úplně všeho jen díky tomu, že ta krabička umí úplně přesně synchronizovat válce, a že umí případně i vypnout auto.
743-745	nebo třeba optimalizace předpovědí počasí, to je taky báječná věc, protože díky tomu lidi můžou plánovat. Třeba kdy vypustit přehradu. Pak je méně povodní a tam je to jasné. Když vím týden dopředu, že mám vypustit přehradu, tak je to super.
747-748	Já si myslím, že počítače tam, kde slouží v těchto oblastech, tam je to úplně v pořádku.
764-765	A další pozitivní věc počítačů je, že můžeš pracovat z domova. To znamená, že se začíná naplňovat ten ideál, že práce bude součástí života, že nebude oddělená.
773-776	U nás je třeba běžné, že lidi pracují z domova. Mám třeba zaměstnance, kteří pracují na jednom projektu a já je vůbec nemusím kontrolovat. Dokonce se ani nedívám na jejich výkazy do našeho informačního systému. Dostanou úkoly a prostě je splní
930-931	Ale řekl bys před dvaceti lety, že korejský zpěvák, který zní z každého rohu, o kterém nikdy nikdo neslyšel? To je možné jen dnes.
967-969	... a to mě taky zajímá problematika kolaborativního filtrování a to už tady máme ty Big Data. Na burze už vlastně obchodují počítače.
753-754	Ale to, že to vždy neslouží jen k prospěchu lidstva, to je jiný problém. Ale to není problém počítačů. To je problém toho, jak je uspořádaný svět.
760	Takže technologický pokrok je jakoby v pořádku. Nevracíme se do jeskyně.
549-550	Dnes děláme všichni s počítači, těch pár lidí, těch sto tisíc, na tom dělá opravdu podstatné věci. Pro ně je to nástroj a tam je to v pořádku. To je ten jejich svět.
551-553	Ale ne každý je tak uzpůsobený, aby ho to uspokojovalo nebo aby mu to vůbec k něčemu bylo (práce na PC). Je to jako podvědomé sledování televize.
553-555	Dnes už je takový pojem, kterým je „zařízení k televizoru“, předpokládá se, že každý člověk, sedící u televize, má ještě tablet. To se normálně předpokládá a já jsem opravdu zjistil, že lidi to tak dělají.
568-571	Ale my nutkavě používáme počítač, všichni. To je nutková potřeba stejně jako u televize, a když masově populace sedí u počítače anebo masová nabídka práce je díky tomu, že není potřeba nic moc vyrábět, že sedíš za tou obrazovkou, tak to dělá stále více lidí.
188-189	řekněme když i rodiče jsou v zasetí těch počítačů, takže nemají jakoby tu možnost o tom přemýšlet, o čem to ve skutečnosti je, tak potom v tomhle nemůžou těm dětem pomoci.
614-615	A toto všeobecné zrychlení s sebou přinesly počítače. Ale to zrychlení nepřineslo novou kvalitu. Ono přineslo jen rychlost.
621-626	Takže ty počítače způsobily zrychlení ve všech oblastech, všechno se dá dělat rychleji, samozřejmě někdy je tam i nová kvalita, ale otázka je, jestli jsme na to zrychlení připravení. Jestli bychom nebyli rádi, kdyby se to trochu zpomalilo. Jestli by nebylo fajn, kdyby třeba dva roky bylo všechno stejné. Já jsem přesvědčený, že kdyby se třeba na deset let zastavil vývoj veškeré výpočetní techniky, že bychom to vůbec nijak nezpозorovali. Naše kvalita života by se vůbec nijak nezhoršila. My to nepotřebujeme.

1689-1690	Ale ten problém je tady jiný. Matematika jako taková, čísla, jsou abstrakcí reality. Prostě je to formalismus.
1693-1698	To znamená, že to číslo z definice je takové, že je nezávislé na tom, jak vzniklo. Protože na to ta matematika je, aby nám dala aparát mimo tu realitu, aby nám dala aparát na to, abychom mohli zkoumat všeobecné principy těchto vztahů, těchto formalismů. Matematická logika a matematika nám umožňuje hledat vztah těchto abstrakcí. Těch čistých abstrakcí. A potom dostáváme aparát, který nám umožňuje v reálu, když děláme operace, to, co ta matematika vyzkoumala, aplikovat.
1723-1724	Ale úkol matematika není tohle zkoumat. Úkol matematika je dát dobrý matematický nástroj. On nemůže zkoumat, jestli jsi zvolil dobrou abstrakci reality.
1724-1731	Ale můžeš dostat velmi dobrý nástroj, který ti poskytne například statistika, na to, abys zkoumal například míru pravděpodobnosti, že máš správný model. To se často dělá. Že ty uděláš model a potom pracuješ statistickými metodami na tom výpočtu abys zjistil do jaké míry to tak je. A si můžeš na konci toho výpočtu říct: Je to takto. Ale zároveň vím, že tato věc může být na 50% jinak, že tato věc může být na 73% jinak, ale empiricky jsme zjistili, že se to potvrzuje. Anebo ve většině případů. Ale když je někdo úplně mešuga a něco mu vyjde v matematice a on potom řekne: takto to je, tak to je kretén. To není tak, že matematika to špatně vypočítala, ale on to špatně interpretoval.
1739-1740	Třeba Němci, když udělali zjednodušený model reality, že je jediný vyvolený národ, a to národ árijský, to dáš jako axiom, tak potom ti vyjdou šílené věci.
1740-1746	Ale existuje jedna teorie matematických systémů, která celá je jen o tom, a můžeš si o tom přečíst dlouhé knihy, že prostě ty si zvolíš axiomy, protože ty si musíš vždy zvolit axiomy. Musíš zvolit něco, co je pravda. Co je dané Bohem. Na tom je založený každý matematický systém. My žijeme v Eukleidovské geometrii a předpokládáme, že dvě rovnoběžky se nikdy neprotnou a ještě pár takových že přes bod může jít nekonečné množství čar a potom je ještě pár takových axiomů. Ale to jsme si jenom my tak řekli, protože ve vesmíru to neplatí.
1748-1754	A potom všechno počítáme a naše zkušenost, taková ta geodetická, jako je zkušenost z domácí stavbou a tak je s tím v souladu, takže nám to tak nějak vychází. Ale už kvantovou fyziku už tak řešit nemůžeš. To znamená, když vezmeš špatné axiomy, například na společnost vybereš pár axiomů...to matematika neřeší, jak jsi je získal. To si ty ten systém definuješ. Potom na to hodíš velký matematický aparát a pak ti můžou vyjít šílené věci. Ale problém je, jak jsem ti říkal, třeba s tím fašistickým Německem: když dáš tento axiom, tak potom ti nádherně všechno vychází. Gebls prostě aplikoval všechny teorie.
1766-1770	Matematika je obrovský abstraktní nástroj. A ty můžeš stavět nějaký systém. A to v matematické teorii je, o tom si můžeš přečíst knihu. Že ten systém na začátku má nějaké axiomy. Podle Gödelovy věty on sám o sobě neumí povědět či je správný a nebo ne. On to o sobě neumí usoudit. A matematiku nezajímá, jestli jsou ty axiomy pravdivé. Matematika dává nástroj na to, aby, když postavíš axiomy, abys s nimi mohl dělat nekonečné věci.

1779-1790	<p>A když sociolog prostě vybere z reality pár axiomů a na tom postaví svoji sociologickou nebo(ekonom) ekonomickou teorii, tak...že když ořízneš něco tady nahoře, tak všechno působí strašně důvěryhodně. Máš vybudovanou teorii o šesti axiomech. A na tom vybuduješ velkou teorii. Když se na ni podíváš ... Na začátku je šest axiomů, ty se podíváš na stranu 83, přečteš si ji, tak působí nesmírně konzistentně... Protože přece ta teorie je neprůstřelná J Ona je úplně neprůstřelná (pouze sama v sobě). Ano, ale působí tak (jako by byla neprůstřelná). Ona je neprůstřelná, tedy může vyvolávat až psychologický dojem takové absolutní pravdy. Ale problém je zde v těch axiomech. Jestli jsi zvolil správný popis té reality. Jakmile ty do ní přidáš jeden nový axiom, tak ....celé se to změní. Nebo se ukáže, že ten není pravdivý a celé to přestane fungovat... a všechno se zhroutí.</p>
1799-1802	<p>Ale matematika se nemýlí. Celý ten nástroj je křišťálově průzračný. V rámci naší logiky. Samozřejmě když platí naše základní výroková logika. Takže je to postavené na matematice, protože matematika se nemýlí, ale to ještě neznamená, že to je pravda. Ale to ona neříká. Matematika neříká, jestli je to absolutní pravda. Ona pojednává jen o relativní pravdě v rámci systému.</p>
1805-1808	<p>Matematika uchopí systém axiomů a vytvoří nějaký model, který můžeš potom experimentálně ověřovat, do jaké míry se přibližuje realitě. Například Newton vytvořil zákony fyziky, vytvořil pár axiomů a my z naší životní zkušenosti máme pocit, že se to celkem blíží realitě. Ale už ti, kteří zkoumají teorii jádra, tak vědí, že to vůbec není tak. Tam je to úplně jinak.</p>
1898-1905	<p>Ale ty jsi začal strašně zajímavé téma, normálně jsem dostal chuť si to nastudovat. S tou matematickou...že my opravdu vlastně žijeme a kolem nás je množství teorií, které jsou postavené na axiomech, které často neznáme. Jak jsou ty ekonomické teorie. Já tomu až tak moc nerozumím. Ale je mi jasné, že oni to umějí tak moudře všechno podat, ale oni podávají vždycky jen to nahoře. Neřeknou: Vážení přátelé, my stavíme na těchto axiomech: 10% lidí sebere peníze devadesáti procentům lidí, aby mohli investovat. Protože když mají všichni stejně, nikdo nemůže vytvořit velký podnik. To je první axiom. Druhý axiom je, že tito investují, ale z toho dotují stát. Ale stát se zdánlivě tváří jako nástroj demokracie, ale ve skutečnosti je to nástroj na udržení toho prvního axiomu. ☺</p>
2018-2020	<p>Strašně mě zaujalo, jak jsme se dostali k tomu, že... My jsme se to učili, ale člověk na to zapomene, jak ta matematika funguje, že je jen nástroj nad axiomy. Obecný samozřejmě. Každá věda je vlastně nástroj nad axiomy. Podle mě i sociologie. I ekonomika.</p>

2051-20268	<p>(Otázka výzkumníka ve třetím rozhovoru) A ta moje hlavní otázka je, je to taková trojotázka, jestli si myslíš, že pro ty, kdo jsou matfyzáci, analytici, programátoři, jestli jim to dává jakoby jinou výbavu v tom, jak ochotně přijímají nové axiomy. V té své profesi, ve svém oboru i v životě. Jestli ten jejich obor, ta jejich profese, jestli jsi vyzoroval, nebo jestli si myslíš, že nějak ovlivňuje tu ochotu přijímání nových axiomů a tím pádem přepočítání celé té teorie vesmíru. Toho jejich vesmíru. Teď jsi položil těžkou otázku. Protože teď ses podle mě dostal k podstatě. Matematika dává výbavu na to, aby člověk vnímal ty modely na pozadí reality. To nic ještě neříká o tom, že by je přijímal. Jen aby je vnímal. Aby je uměl uchopit a pracovat s nimi. To znamená, že můžu dělat pro kohokoliv. Ale to neznamena, že se s tím ztotožňuju. Já to jen dělám. Takže von Neumann mohl vyrábět atomovou bombu. (Výzkumník připomíná začátek dnešního rozhovoru) A v Osvětlení ten dozorce také to dělal. (Odpověď) Vlastně i Einstein. Špičkoví matematici mohli vyrábět atomovou bombu, protože v světě jejich matematických teorií ta atomová bomba byla mimo. Potom ex post, až když vybuchla, zjistili: Aha! To je vlastně to riziko matematiků podle mě. Umíme vnímat model, ale jakoby mimo nás, jsme naučení myslet abstraktně. Virtuální svět je nám blízký. Je to mimo nás. My to vnímáme, ale není to tu. Není to v duši. Neumíme s těmi modely pracovat. Takže to je jeden z těch darů matematiků a zároveň to může být nebezpečné. Že umíme ten model vyrobit.</p>
2080-2085	<p>To dává matematikům schopnost být v různých oblastech velmi úspěšnými a nemyslím si, že nám to dává schopnost nebo ochotu měnit paradigmaty. Protože matematika samotná je, co se týká axiomů, extrémně stabilní. Matematika rozhodně není věda, která mění axiomy. Rozhodně ne.</p>
2068-2070	<p>Druhý dar, který dostali matematici, a to jsem vnímal dobře na matfyzu, je, že tím, že je ta věda exaktní, je jakoby osvobozená...že strašně těžko jde matematika ošulit. Že prohlásit o sobě, že jsi dobrý matematik, když nejsi</p>
2089-2092	<p>Ano, je v tom rigidita. Proto lezeme Pavle na nervy (matematici a ajťáci). Protože Pavla řekne: Ale to není svět, to co ty vnímáš. To je omezené. Ty jsi omezený. Ten model je omezený. My jsme naučení vybrat model. Teorii skupin, vektorové prostory, teorie algebry, taje úplně vzrušující, úplně se do toho můžeš ponořit, úplně je to fascinující. A nic!</p>
2092-2097	<p>Nebo teorie grafů, to je hra, to je dětská hra. Nakreslíš si body, spojíš je čarami a teď z toho usuzuješ. Cesta v grafu. Samozřejmě, že to má význam, protože díky tomu jsou teď všechny ty mobilní aplikace, všechno na pozadí je teorie grafů. Programovací jazyk Python ten už má v sobě teorii grafů. Ale ve skutečnosti je to hra. Vezmeš si papír, jdeš na pláž, vezmeš si větu a dokazuješ si ji. Úplně vzrušující. Šachy, dáma, dohromady, křížek ☺ Takže matematici jsou takové velké děti. Mají k tomu prostor.</p>
2105-2115	<p>Ta matematika má takový zajímavý průměr. Že je velká teorie vybudovaná v diskretních číslech, 1, 2, 3, 4 a teorie vybudovaná na spojitě matematické, to znamená, že mezi dvěma čísly je nekonečné množství čísel, to je integrál, teorie integrálu. Mezi nimi je taková čára. A proto jsou i dvě nekonečna. Máš nekonečno diskretní, takzvané spočitatelné a potom máš nekonečno nespočitatelné. Číselná řada od jedné do nekonečna, to je spočitatelné nekonečno. A mezi každými dvěma je nekonečné množství dalších čísel. A ti, co se pohybují na pomezí algebry a analýzy, nebo špičkoví analytici, vlastně ti už se pohybují na úrovni problémů vesmíru. Protože i vesmír je teorie kvantová a je to všechno vlastně...tuto dualitu stále řeší. Stále mluvíme o částicích, ale to nejsou body. Jsou v prostoru a někdy se chovají jako body. I my jsme zdánlivě body, ale jsme body? Nejsme náhodou prostory? A ti, kteří dělají okrajové věci z matematiky, ti to vědí. Ale s tím se ty nesetkáváš. Ti tu nechodí.</p>

2125-2128	I v těch počítačích můžeš nahlédnout do toho, že to vůbec neumíš. Můžeš do toho nahlédnout a můžeš se z toho zbláznit, nebo to můžeš přijmout a říct si: ok, neumím to dělat, ale dělám to. A nemůžeš stále myslet na to, že jsem to udělal, ale je tu pořád tisíc věcí, které nejsou v pořádku. Matematika to může dobře ukázat. Ale myslím si, že na to může přijít i truhlář.
2155-2157	Ty máš vybudovanou celou svou zkušenost, celé své know how na tomto (dnešní matematice a axiomech). Naštěstí v naší vědě, v informatice se žádné revoluce nekonají. Principy jsou stále stejné.
2159-2160	Něco nového přijde, lidé se nad tím zamyslí a řeknou si: tohle je přesně to, co před dvaceti lety. Stále se řeší pár úplně základních problémů.
2161-2165	(Shrnutí výzkumníka) Což ale současně neumožňuje člověku, který se tím zabývá, se obohacovat, růst, osobnostně, jako člověk, růst tím, že se věnuje tomuhle oboru. (Odpověď) Ne to je strašně omezené... Stále je to totéž. Zkušený informatik ti na všechno nové dá hned odpověď.
2133-2139	Reálný svět je nekonečně komplikovaný. Vyjdeš z domu a to, co je před tebou, je nekonečně komplikované. Když to vnímáš. Když vnímáš ty vztahy stromů, zvířat, jak se ovlivňují chemicky, to všechno, jak si to stále jde svou cestou, ten dělá to, ten dělá to, ale v těch jevech je to stále stejné. Tak nekonečně komplikovaný systém, ale přijdeš za 10 let do toho lesa a je to stále ten les, je tam stále přibližný počet srnek, když tedy jsou tam vlci. Když tam nejsou vlci, tak se musí střílet. Tak nekonečně komplikovaný systém a my tady stále žijeme. Už miliony let tady žijeme a ten nekonečně komplikovaný systém se stále nějak chová normálně. Nevíme jak, vůbec tomu nerozumíme.
2141-2142	A ti, kteří říkají, že tomu úplně rozumí, tak to jsou ti, kteří podleli. Nerozumíme tomu vůbec. Ale to ještě neznamená, že v tom nemůžeme žít. Můžeme to pozorovat, můžeme to posuzovat...
2188	Informatika je velice omezená. Ale samozřejmě je to taková šifra. Ten, kdo o tom nic neví...
492-496	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje. To je třeba i v případě lidí, kteří neustále googlují ohromné množství informací. Mají všechny, ty informace, o všem vědí, na všechno ti umí dát odpověď, ale nemají to zažité. Není to ta věc, která by prošla tvým tělem.
531-532	(Shrnutí výzkumníka) To je to, co už jsi říkal několikrát, jinými slovy: dobrý sluha, špatný pán. (Odpověď) To je ale stále dokola, to není nic nového. Tak je to i s alkoholem, s drogami.
1004-1005	(Výzkumník) .. tys minule říkal, že záleží vlastně na přístupu, jak ten svět techniky a počítačů použijeme a k čemu. (Odpověď) Jestli nás to obohatí nebo otupí. Otupení je také velice žádané.

1628-1635	Já mám už roky takový nápad: mohl bych napsat knihu. A teď mě napadnou témata. ... Anebo: měl bych napsat článek. A teď se nad tím zamyslím a vlastně z toho všeho mi vždy zůstane jedna nebo dvě věty. Podstatné. A teď si říkám: ok, tak toto jsou ty dvě věty, které můžu dát na Facebook. A potom když čtu knihy těch lidí, tak zjišťuju, že oni vlastně píšou jen ty dvě věty, ale oni tu myšlenku tak všelijak obrací, aby lidem vstúpili. Nebo aby to pochopili. Že opravdu prostě ty dvě věty nestačí. Že ty dvě věty stačí připravené. Ale mně to přijde zbytečné. Mně se nechce dlouze vysvětlovat tyto dvě věty.
-----------	---

Tabulka 2 - Od celistvosti k fragmentizaci a redukcionismu – II.

715-716	...když jsem se ve třinácti letech rozhodl, že chci pracovat s počítači, tak jsem to tenkrát viděl jako něco nesmírně pokrokového
727-730	Dneska už si myslím, že IT je již mimo. Samozřejmě si myslím, že bude generovat ještě mnoho výdělků, stále je třeba množství programátorů, ten topic je velký, že je třeba vyřešit mnoho věcí, které ještě nejsou vyřešené, to máš třeba v oblasti distribuce elektrické energie, tam se toho dá udělat ještě mnoho.
720-721	Mám zkušenosti, že když se ve všeobecnosti někde pracuje s matematikou a s počítači, když se to dělá tak trochu matematicky, tak tam byly vždy zdravé vztahy.
1044	Když jsem pracoval na matfyzu, tak jsem byl úplně šťastný.
1056-1057	Potom přišla revoluce a idylické časy skončily. Protože přišel byznys, to že jsem se rozešel se ženou není podstatné, v tom kontextu.
1257-1258	Že mě stále zajímá, jak s těmi počítači správně pracovat a já jsem z těch pionýrů v této oblasti, co se to naučí ...
44-45	Teď když se vrátíme k těm počítačům. Celý život práce s počítači přemýšlím nad tím, jak správně používat počítač. To je takové moje hobby. Ale zakázal jsem si ten přístup, nepoužívat ho.
191-195	Ale nesouhlasím ani s tím přístupem odmítat pokrok. Protože za prvé to vždycky zavání takovým generačním soubojem, jako že... prostě já se snažím jít s dobou, i když to je někdy těžké, protože opravdu už některým věcem nerozumím.
46-49	Pracuji se vším, ale přemýšlím nad tím, jako to použít ve svůj prospěch. Možná už mi hráblo z toho, já nevím. To musí posoudit někdo zvenku, jestli už nejsem robot. Pro moji ženu jsem robot, ale ne tak zas jednoznačně, ale to chápu. Tam ještě nejsem.
529-530	My tím můžeme být vybavení, všemi těmito komunikátory, ale nemělo by to být to, co vyplňuje náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.
678-680	A ty máš do jaké míry uspokojení z toho, co děláš? (Dlouhé ticho) Víš co, to co mě uspokojuje, je ten pocit, že to umím dělat.
2309-2310	Ve výkonu já mám dobré tempo. Umím načasovat správně, instinktivně se rozhodnout, jak se zúží ta realita, v zúžené realitě to jde dobře.
735-738	(Otázka výzkumníka) Ale jako bych v tom trochu slyšel, možná to řeknu trochu extrémně, že to už považuješ za takovou slepou vývojovou větev toho, jak být člověkem. Jak jsi říkal, že rozhodující je, jak silné je to lidství v nás, protože to rozhodne, jestli počítač bude sluha, nebo pán. (Odpověď) Ano, ale to není jen počítač, to je i mobil.

651-655	... protože je to otupující, zejména my málokdy produkuje něco smysluplného. Firma XY vyrábí software, který používá 40000 lidí a opravdu je to posouvá dopředu. Já to vidím na nás, my takový sw neděláme. Většina lidí dělá nesmyslnou práci. Když třeba sedíš v bance, tak to bys musel být úplně blbej, kdyby sis myslel, že je to smysluplná práce. To už opravdu musíš být robot, abys byl přesvědčený, že tohle je TO, na tom oddělení úvěrů a revolvingových účtů.
699	Já jsem zažil málo smysluplných výsledků ve své práci.
705-708	Takže to budeme muset zase nějak ošulit na review-meatingu, budeme to muset vyhlásit za něco jiného a v tom jsem dobrý, takže se přepnu do tohoto režimu a zase to celé podám, nebo to podá někdo jiný, ale najdu spoustu takových argumentů, jak posilnit tu zprávu, že je to vlastně super. Ale vlastně je to podvod.
150	Vždyť i já s tím mám problém, že moje děti sedí za počítačem.
165-167	Takže taky sedí stále u počítače (syn), má spoustu argumentů, proč je to dobrý, stojí mě strašně moc sil dosáhnout, aby dělal něco jiného, obrovský energetický výdaj musím dát, abych ho namotivoval a většinou je to tak, že s ním někam jdu.
172-179	On (syn) si na počítači prohlíží zejména filmy, potom dělá ...taková umělecká díla. A on vytváří karty do jedné hry, vytváří návrhy a tam to pak všichni hodnotí, takže tohle dělá. Dělá toto a potom komunikuje v různých skupinách, zajímá se o hodnocení her, hodnocení filmů, on je takový docela filmový teoretik a o tom diskutuje a potom hraje takové síťové hry a to je docela nákladné(časově). ...Většinou se jednou za den podívá na nějaký film
182-184	Ale on má rád takové okrajové žánry, špičkové horory i v knihách, občas ho na něco přesvědčíme, že mu nabídneme knížku, kterou si přečte, ale víš, není to TO, že by....vlastně nemá touhu vyrazit do ulic.
791-793	Takže když nad tím tak přemýšlím, tak nebezpečné je to nevědomé používání počítačů, to je vlastně, když si tak vzpomínám, to co jsou doma konflikty, tak vlastně je to o tom, že chci, aby syn dělal něco jiného (než s počítačem), ale jeho nenapadne dělat nic jiného.
531-532	(Otázka výzkumníka) To je to, co už jsi říkal několikrát, jinými slovy: dobrý sluha, špatný pán. (Odpověď) To je ale stále dokola, to není nic nového. Tak je to i s alkoholem, s drogami.
856-859	A potom je ta druhá skupina lidí, našich rodičů, kteří prostě sedí u telky, s tím, že telka už má tak vážnou konkurenci, že tam už visí šiky, nekonečné seriály, a oni to konzumují. Prostě reality show a nekonečné seriály. Které vlastně plynou s tím časem a oni s tím žijí. Ale to jsou zase statisíce lidí, to znamená, že ono se to lidstvo tak fragmentuje.

Tabulka 3 – Virtualita a realita

115-117	Je strašný tlak na to psaní. Na tu písemnou komunikaci. Protože je méně, stále méně času, jakoby na ty schůzky. Protože lidi pracují ve virtuálních týmech.
228-231	To znamená, zúžíme tu realitu na virtuální, tak mistři virtuální reality budou vedoucí. Stejně jako moji rodiče mají zúženou realitu na televizní seriály, tak pro ně jsou ti herci v těch televizních seriálech ti VIP. A v případě, že se koukají na zprávy, tak ještě prezident. To jsou pro ně ty nejdůležitější postavy. Všichni ostatní jsou úplně neznámí.
315-316	... řekněme, že například počítače v autě nám nezužují realitu. Prostě zlepšují to auto.
254-256	Víš, filozofickou. Jakmile to co je probíhá v naší hlavě, potom opravdu stačí pouze virtuální realita. Otázka tedy je, zda ten opravdový zážitek je skutečně jiný, než virtuální. Protože přece i zážitek Boha je vlastně virtuální.
258	Nedá se třeba meditace nahradit nějakou virtuální aktivitou?
476-479	Ano, to jsou všechny ty traumata, které si neseme a k tomu se jen přidává podle mě tím, že ztrácíme kontakt s realitou, se stromy, se zemí, prostě když jsi celý den online, tak prostor pro tvé trauma, že ti rodiče v 6. třídě nekoupili kolo, byl úplně zanedbatelný. Kdežto když celý den děláš nějakou nesmyslnou práci na počítači, tak prostor na rozvinutí takového traumatu je nekonečný
529-530	My tím můžeme být vybavení, všemi těmito komunikátory, ale nemělo by to být to, co vyplňuje náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.
484-485	A jediná změna, ke které dospěli lidé kolem mě je snaha dostat se do styku s realitou a to začíná už od dětí. Dostat se do skutečného styku s vlastními dětmi.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje.
509-510	Víš, to je tak, on (počítač) ti umožní odcházet z reality, ale nenaplní tě. Takže to je jen taková malá vrstva, kterou on obsáhne a ten zbytek si jde jakoby svojí cestou.
585-587	Ale to se v rámci stroje nenaučíš. ... To se tam nenaučíš, protože chybí ten styk s realitou.
676-677	Takže ok, mluvíme o vztahu k realitě a k reálným věcem, to znamená mít i uspokojení z práce. Kdysi byli lidé dokonce hrdí na to, že pracují v automobilovém závodě.
689-696	No víš, když třeba vyfukuješ sklo, já mám známé, kteří jsou designéři skla, teď třeba vyhráli nějakou velkou designérskou soutěž, jsou to dva manželé, moje manželka s nimi také dělá nějaké věci, no a ti když k nám přijdou, to je úplně jiné kafe. Jsou to vlastně absolutně zaujatí lidé, kteří dělají krásné věci. Lidi je používají, nebo se vystavují v muzeích. ... Oni jsou vysloveně orientovaní na ten výsledek. Nebo máme kamarády, kteří dělají keramiku, tak samozřejmě musí řešit, aby to prodali, ale když vypalují, je to pro ně oslava. To znamená, že pozvou kamarády, popije se víno, udělá se výpal, a tomu já říkám mít kontakt s realitou.

779-782	<p>(Otázka výzkumníka) kde už to podle tebe v pořádku není? (Odpověď) Je to nevědomé používání. Podle mě. Anebo potom vytváření takových prací, které jsou úplně odpojené od reality. Analyzuješ toky dat, analyzuješ chování uživatelů v telekomunikační firmě a doporučuješ jim, co mají změnit. Prostě sedíš v té kanceláři a jedeš.</p>
975-998	<p>(Otázka výzkumníka) jak jsi to minule rozdělil na svět virtuální a svět reálný...(Odpověď) Víím, že jsme se k tomu dostali, a když o tom nyní mluvím v tomto kontextu i o práci, tak vlastně ten virtuální svět je velice ekologický. Protože to umožňuje lidem pracovat doma, méně cestovat zbytečně a méně hmoty, protože všechno, co potřebuješ, máš na jednom disku. A v jednom stroji. Nic víc nepotřebuješ. ... To znamená, že tě osvobozuje od hmotné potřeby. Ale samozřejmě to je protimluv k tomu, co jsme říkali minule. To je paradox. (Doplnění výzkumníka) Dvojitý hned, protože když to dotáhneš do konce, kdyby tě úplně osvobodil od hmoty, tak už jsi někde buďto v tom Matrixu nebo v tom Avataru nebo jsi mrtvý. Když budeš úplně osvobozený od hmoty. A na druhou stranu...(Odpověď)To už možná je.. (že jsme v Matrixu nebo Avataru)(Doplnění výzkumníka) A na druhou stranu je asi jasné to, co jsme naznačili, že kvalitativně je rozdíl jít do toho muzea podívat se tu sochu nebo na ten oltář, sáhnout si na něj, zkusit si tam promluvit v tom prostoru, než si to prohlížet na tom internetu.(Odpověď) Ano, mně osobně přijde virtuální galerie jako úlet, v životě bych se nepodíval na takovou galerii, nechápu, proč bych to udělal. Řeknu ti jeden příklad: já jsem hodně četl Zamarovského jako dítě, miloval jsem ho a v Zamarovském byla taková ikona a to byla Rosettská deska pro mě, taková ikona a dnes kdykoli přijdu do Britského muzea v Londýně, tak u Rosettské desky mi jde mráz po zádech. Ale musím být u ní, nemůžu ji vidět na fotce. Nebo lštařinu bránu když jsem viděl v Berlíně, jsem se z toho posral. Skoro jsem se posral. Ještě i teď mám husí kůži. Takže máme tu ten paradox. Asi v normálním životě není nic bez paradoxů, nic není černobílé. Na jedné straně říkám, ano, je to vysoce ekologické a vlastně provývojové, na druhé straně říkám, že ve styku s reálným světem některé věci nejsou možné. Nevím, co z toho je pravda, to jsou hypotézy...</p>
999-1003	<p>Všechny ty nejvyšší civilizace u vysokých církví. Žijí jen virtuálně. Jako čistý mentál. Ale jestli to tak je, to já nevím, mám to zpochybněné. Kdybych nežil s moji ženou, možná bych to už neměl zpochybněné. ☺ Možná bych prostě uvízl v tom, že to tak je, že je člověk čistý mentál, ale už si to nemyslím, že někdo říká metaforicky, že je také hlava a srdce, že ten čistý mentál nestačí. Takže musíme to asi vyvažovat.</p>
1023-1024	<p>Samozřejmě ta fyzická komunita je silnější než ta virtuální, ta virtuální nemá žádnou sílu ve skutečnosti....</p>
2064-2068	<p>To je vlastně to riziko matematiků podle mě. Umíme vnímat model, ale jakoby mimo nás, jsme naučení myslet abstraktně. Virtuální svět je nám blízký. Je to mimo nás. My to vnímáme, ale není to tu. Není to v duši. Neumíme s těmi modely pracovat. Takže to je jeden z těch darů matematiků a zároveň to může být nebezpečné. Že umíme ten model vyrobit.</p>

473-479	<p>(Otázka výzkumníka) Možná to stojí trochu vedle, ale připomněl jsi mi to, co jsi říkal minule, že čekáš na to, co od tebe potřebuje práce a rodina, že čekáš úkol a ten pak splníš, ale že jsi vlastně objevil, že jsi v tom ztratil sám sebe.</p> <p>(Odpověď) Ano, to jsou všechny ty traumata, které si neseme a k tomu se jen přidává podle mě tím, že ztrácíme kontakt s realitou, se stromy, se zemí, prostě když jsi celý den oral, tak prostor pro tvé trauma, že ti rodiče v 6. třídě nekoupili kolo, byl úplně zanedbatelný. Kdežto když celý den děláš nějakou nesmyslnou práci na počítači, tak prostor na rozvinutí takového traumatu je nekonečný.</p>
484-488	A jediná změna, ke které dospěli lidé kolem mě je snaha dostat se do styku s realitou a to začíná už od dětí. Dostat se do skutečného styku s vlastními dětmi. Ne IF dítě je v první třídě THEN dělej s ním domácí úkoly. ... IF písemma THEN učit se.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje.
1015-1016	Protože když zažíváš krizi a obavy a podobné, tak jsi stále na zemi.
228-231	To znamená, zúžíme tu realitu na virtuální, tak mistři virtuální reality budou vedoucí. Stejně jako moji rodiče mají zúženou realitu na televizní seriály, tak pro ně jsou ti herci v těch televizních seriálech ti VIP. A v případě, že se koukají na zprávy, tak ještě prezident. To jsou pro ně ty nejdůležitější postavy. Všichni ostatní jsou úplně neznámí.
315-316	... řekněme, že například počítače v autě nám nezužují realitu. Prostě zlepšují to auto.
484-492	. A jediná změna, ke které dospěli lidé kolem mě je snaha dostat se do styku s realitou a to začíná už od dětí. Dostat se do skutečného styku s vlastními dětmi. Ne IF dítě je v první třídě THEN dělej s ním domácí úkoly. Ale jak jsme to udělali s mojí ženou, i když jsme se na tom nedohodli, viděli jsme, že dcera má písemma a já jsem se s ní chtěl učit. A žena mi říká: potřebuje to? A já jsem si uvědomil, že to je ten můj automatismus. IF písemma THEN učit se. Aby měla jedničku. A tak jsem se s ní neučil. A teď jsem velmi rád, že jsem se s ní neučil. Protože jsem ji nechal zažít ten zážitek, že píše písemma z toho, co se naučila. Já jsem ji netlačil do přípravy a tím jsem získal rozsáhlý materiál získání vlastního sebevědomí anebo možnost poznání, že se musí příště učit. A o to bych ji připravil, kdybych se s ní roboticky před písemma připravoval.
587-590	To se tam nenaučíš (pomocí PC a stroje), protože chybí ten styk s realitou. Já o tom třeba debatuju s různými skupinami na Facebooku a narazit na otevřenou mysl je velmi těžké. Většinou tam každý prezentuje nějaký svůj zúžený názor, není vůbec schopen debatovat tak, že nechá problém otevřený. Každý má vždycky názor.

Tabulka 4 – Reflexe a artikulace doby

22-23	Problémem určitě nejsou počítače, které myslí jako lidé, ale lidé, kteří myslí jako počítače. To je problémem této doby.
457-472	V: Tam je to jasně ohraničené. A ten problém, o kterém jsme mluvili na začátku, když nastane ten obrácený proces, že člověk začne myslet jako počítač, myslíš si, že je to možné, nebo pozoroval jsi to někdy u svých kolegů? P: Ano, to je prostě když se z tebe stane něco v tom smyslu, že jednáš tak: když A tak B. IF Málo kávy THEN jít ven koupit kávu. To moje žena mi kvůli tomu hrozně nadává, že se jí zdá, že nějaké věci dělám úplně automaticky. Protože IF málo kávy THEN jít ven koupit kávu je pravda jenom tehdy, když tam v tom bytě všichni budou. Ale když pojedíš na 2 týdny na dovolenou, tak toto neplatí. Ale v tom robotickém myšlení tu kávu stejně nakoupíš. Je to jen taková blbost, ale vlastně jde o to, že se ti život zúží na to, že funguješ jako takový robot. Protože všechno ostatní je strašně komplikované, tak k tomu radši nezaujímáš žádný názor, prostě zúžíš si svět na mechanické přijímání toho, co ti kdo poví, s takovým lehkým filtrem a stejně to pak máš i s dětmi. IF dítě nemocné THEN ven k doktorovi. IF doktor poví dva týdny antibiotika THEN dávej 2 týdny antibiotika. IF jsi četl, že je dobré na jaře dávat vitamín C THEN dávej každé ráno C vitamín. IF na bilbordů píšou, že je třeba se nechat očkovat proti encefalitidě THEN nech se očkovat. Protože jsi zjistil, ano, v lese jsou klíšata. A potom to můžeš dovést až do extrémů IF sezóna klíšat THEN nechod do lesa. A to je ta robotizace našeho myšlení. A takto lidé fungují.
27	Počítače klidně ať jsou úplně nejvýkonnější. Jen kéž nám z toho nepřeskočí.
216-218	Počítače mají obrovský potenciál v podniku tvořivosti. Jen podle mě na to nejsou školy připravené, protože pedagogové s tím neumí pracovat. S počítači. Děti přicházejí nepřipravené, oni se naučí na těch hodinách word, excel, nic se většinou nenaučí o netiketě
186-187	Zlé je to, vždyť každý člověk má nějaké dary a když ty dary nerozvíjí, je to špatně.
806-807	Změna způsobu konzumace umění, to znamená hudby, filmu, všeho. Tam proběhla úplně zásadní změna. No vlastně na všech frontách. Protože jako kdyby se lidé rozdělili na dvě skupiny.
188-189	...řekněme když i rodiče jsou v zajetí těch počítačů, takže nemají jakoby tu možnost o tom přemýšlet, o čem to ve skutečnosti je, tak potom v tomhle nemůžou těm dětem pomoci.
106-107	No, ale to se bavíme jen o mezilidské komunikaci. To znamená, že ta komunikace, že vlastně ty počítače nemůžou ničemu uškodit, když my vědomě s nimi budeme pracovat jako s nástrojem.
321-323	To znamená, že v této doméně jsou ty počítače naprosto na svém místě. Protože mnohem přesněji ve všech těchto výrobcích a bezpečnostních opatřeních jsou naprosto přesné. O tom není žádná diskuse. Že v tomto vylepšují vesmír.
325-327	Protože potom tady narážíme na robotiku, což je jiný problém, protože oni opravdu připravují lidi o práci. A to bude pokračovat i v budoucnu.
568-571	Ale my nutkavě používáme počítač, všichni. To je nutková potřeba stejně jako u televize, a když masově populace sedí u počítače anebo masová nabídka práce je díky tomu, že není potřeba nic moc vyrábět, že sedíš za tou obrazovkou, tak to dělá stále více lidí.
549-552	Dnes děláme všichni s počítači, těch pár lidí, těch sto tisíc, na tom dělá opravdu podstatné věci. Pro ně je to nástroj a tam je to v pořádku. To je ten jejich svět. Zuckerberg, Bill Gates, Baumer, ti velcí vizionáři, ale dneska s počítačem pracují všichni. Ale ne každý je tak uzpůsobený, aby ho to uspokojovalo nebo aby mu to vůbec k něčemu bylo.

1752-1758	Ale problém je, jak jsem ti říkal, třeba s tím fašistickým Německem: když dáš tento axiom, tak potom ti nádherně všechno vychází. Gebls prostě aplikoval všechny teorie. (V. připomíná: Jak ten dozorce v Osvětimi.). A všechno ti vychází, protože toto má v axiomu, to je to, čemu věříš, to je v té velké červené knize, a tak je celá společnost vždy postavená. Že je pár axiomů, teď je to trh, kdo má námitky, tak je hned komunista.
1900-1905	Ale je mi jasné, že oni to umějí tak moudře všechno podat, ale oni podávají vždycky jen to nahoře. Neřeknou: Vážení přátelé, my stavíme na těchto axiomech: 10% lidí sebere peníze devadesáti procentům lidí, aby mohli investovat. Protože když mají všichni stejně, nikdo nemůže vytvořit velký podnik. To je první axiom. Druhý axiom je, že tito investují, ale z toho dotují stát. Ale stát se zdánlivě tváří jako nástroj demokracie, ale ve skutečnosti je to nástroj na udržení toho prvního axiomu. ☺
153-155	Takže v tomhle je problém, ale na to já nedokážu dát jednoznačnou odpověď, protože zas v té informační společnosti musí mít vztah k počítačům takový přirozený. Zas nemůžou být exoti, kteří by ještě neviděli tablet.
157-158	Takže samozřejmě. Ty to můžeš zachránit tím, že dítě chodí na waldorfskou školu, kde se možná vyznávají jiné hodnoty, ale tak jako tak si stejně děti řeknou, kdo má tablet.
78-79	A teď se vypracovala taková nepsaná etiketa, opravdu už je taková věc, že jsou lidé, kteří jsou známí jako nevychovaní na internetu, kteří neumí komunikovat
123-125	Ale stále je to o tom prodávání informací, ale potom tu máme jako problematiku propagandy a médií, která je úplně jiná než naše.
113-114	Ve všeobecnosti vzniká strašný tlak. Na to, že musíš vědět, jak prodat informaci tak, aby byla pochopená, akorát že nyní je ten tlak na mnohem více lidí než předtím.
894-896	Potom je věc dostupnosti mediálního materiálu. Že vlastně je tak dostupný, že ty si svůj vlastní život i program organizuješ sám. Když chceš. Sám si vybíráš, co budeš poslouchat, nejsi nijak omezený. Nemusíš jít ani do obchodu.
615-619	My žijeme v takovém omylu, že máme velké množství informací, ale kdyby nebylo Snowdena (pracovník NSA a zaměstnanec CIA, který do tisku vynesl informace o masivním a do té chvíle utajovaném celosvětovém sledování telefonů a elektronické komunikace ze strany bezpečnostních služeb USA), tak vlastně žádné informace nemáme. Protože on ukázal, že všechno je úplně jinak. Data, co vytáhl, tak se dodnes postupně uveřejňují.
340-342	Protože jsme podlehli konzumu. Kdybychom nepodlehli konzumu a kdybychom nepotřebovali takovou spoustu věcí, tak jsme mnohem blíž k té realitě. Ale tím, že žijeme v tržním hospodářství, které neustále potřebuje růst, všechno musí růst.
136-137	Částečně za tím je to, že IT vygenerovalo strašně mnoho potřeb, které se přetaví do peněz, takže dnes lidi dávají mnoho ze svého rozpočtu na komunikaci a na IT.
960-962	A Twitter má miliardu uživatelů. Nikdo nechápe, na čem vydělávají peníze, ale vydělávají. Ti, co tomu rozumí, ti jakoby rozuměli této době. A vždycky je to tak, že někdo rozumí době a někdo jí nerozumí.
522-525	Tady si všichni stoupnou do lajny a vítězí ti, kteří jsou podnikavější v této oblasti, často jsou to podivné postavy, které jsou v něčem geniální. Ale to není návrat k přírodě. Člověk v nové době je podle mě takový, že toto všechno perfektně zvládá a využívá, ale neovládá to jeho svět. Jeho svět je tady.
367	Já to stále mám spojené s tím vytvářením potřeb. Kam se podíváš, všude je reklama na tablety.

356-357	Na korporace je malý tlak. Protože oni si diktují. A přenášejí to všechno na občany. A tam tomu počítače neuškodí ani nepomůžou.
368-370	Vždyť v Číně se stalo, že člověk prodal svou ledvinu, aby si mohl koupit iphone. Protože ten společenský tlak byl tak velký. Čína je taková sociální laboratoř. Tam nyní probíhá ta velká společenská změna. Tam bychom to měli zkoumat.
482-484	Jeden velice známý terapeut, se kterým jsem v kontaktu, mi také řekl, že už nechce dělat s lidmi, protože zjistil, že to nemá žádný výsledek, když lidi nezmění život.
511-520	Moje pozorování ukazuje, že lidé jsou stále jakoby slabší. Že mají stále menší schopnost zvládat problémy a těžkosti. Že si uprdnou a jsou z toho na větví. A jdou k psychologovi. Někteří by zasloužili, a já možná taky, prostě zbičovat. Protože víš co, řešit ve čtyřiceti nebo v padesáti to, že se k tobě dobře nechovali rodiče, to je úlet. Chodit potom na různé takové mužské semináře a probouzet v sobě mužskou sílu, když se nad tím zamyslíš...prostě ti, kdo něco dělají, nechodí na takové semináře, aby probouzeli mužskou sílu. Prostě pracují, protože ji už probudili svým životem. Protože, a to má moje žena pravdu, kdybych já přestal pracovat s počítači a začal jsem něco dělat rukama, tak možná bych o něco přišel, ale určitě bych už nemusel chodit na semináře.
859-861	ono se to lidstvo tak fragmentuje. Že vlastně ta moje mentální vzdálenost od mých rodičů je obrovská. Protože my už nemáme téměř žádné společné téma. Moudrost od nich nepochází, moudrost věku, protože seděli celý život v paneláku anebo na nějakých schůzích.
379-383	Protože v Evropě máme ještě starou kulturu. Já si stále myslím, že Evropa má stále velký smysl pro svět. Protože je tu stará kultura. My jsme stále schopni o všem přemýšlet. Stále jsme schopni se na ty věci kriticky podívat. Zažili jsme hroznou válku, v těch generacích to je, zažili jsme revoluce, každou chvíli se tady mění zřízení, to všechno máme za sebou a spousta lidí je ze starých rodů. Takže ano, možná je to to, co můžeme dát světu.
387-389	To je otázka toho, jak silné je to lidství v nás. Jakmile je tak slabé, že ho i jiné kultury převálcují, zřejmě jsme druh určený, jak bylo řečeno v jednom mém oblíbeném filmu, planeta s nejistou budoucností.
334-335	A věřil bych, že za toho socíku by se to úplně jinak podařilo než teď, protože nyní jediné, co každého napadne, je, udělat na tom ještě nějaký větší zisk.
355-357	Ano, ale to už je vlastně mimo soukromý sektor. Ten sociální prvek je v tom, že se vytváří tlak jen na malé výrobce, to jsou chudáci. Na korporace je malý tlak. Protože oni si diktují. A přenášejí to všechno na občany. A tam tomu počítače neuškodí ani nepomůžou. To tak je.
1953-1955	Ale na to zas nemají kreativci čas (mluvit o zdroji, na který jsou napojení). Proto nám často připadají jako blázni. Protože potřebují vnímat něco jiného. Ale my je potřebujeme dát do škatulky: Kreativče, platíš daně? A umělče, z čeho zaplatíš nájem? ☺
2148-2151	Ne, ne, mladí přicházejí s těmi myšlenkami, ti staří jsou nositeli toho konzervatismu. Jenže ten je dost často pozitivní. Protože ti mladí jsou úspěšní do momentu, než to, co vytvoří, se nasadí do dlouhodobého provozu. Pak se ukáže, že se to musí úplně předělat. Takže ten systém je zdravý. Ty potřebuješ ten konzervatismus v informatice.
1920-1921	Ale z toho vyplývá, že svět vlastně není tak komplikovaný. To je jako strom. Strom je jakoby tam nahoře strašně komplikovaný. Ale kmen je strašně dobře viditelný.

1969-1970	A ve společnosti lidé také radši přijmou tu zjednodušenou pravdu, protože když je svět moc komplikovaný, tak je to strašně náročné.
856-866	A potom je ta druhá skupina lidí, našich rodičů, kteří prostě sedí u telky, s tím, že telka už má tak vážnou konkurenci, že tam už visí šiky, nekonečné seriály, a oni to konzumují. Prostě reality show a nekonečné seriály. Které vlastně plynou s tím časem a oni s tím žijí. Ale to jsou zase statisíce lidí, to znamená, že ono se to lidstvo tak fragmentuje. Že vlastně ta moje mentální vzdálenost od mých rodičů je obrovská. Protože my už nemáme téměř žádné společné téma. Moudrost od nich nepochází, moudrost věku, protože seděli celý život v paneláku anebo na nějakých schůzích. Kdyby alespoň otec byl ochotný povědět, jak to tenkrát (před rokem 1989) bylo, tak alespoň něco bych se dozvěděl, ale o tom on nechce mluvit. Takže potom tam nastala opravdu ta fragmentace. .. všeobecně prostě, jako kdybychom žili každý na jiné bázi, jediné že dýcháme společný vzduch, ale jíme i jiné věci
28-33	Ta snaha je dát lidem do jedné lajny a vnutit jim pocit, že jsou neustále pod kontrolou. Ono to má nějaký teoretický základ, nějaký Brit v 17. Století vymyslel vězení, v kterém jeden dozorce dokáže dohlížet na obrovské množství vězňů tím, že v nich vyvolá pocit, a on ho i zkonstruoval, že jsou neustále, jako kdyby se na ně díval. Ty když vyvoláš v lidech pocit, že jsou neustále pod kontrolou, tak oni už ani nemusí být pod kontrolou a začnou se tak chovat.
27-39	to jsou lidé, kteří jsou schopni dostat se mentálně do jiných dimenzí, spojovat se s jinými světy, jakoby otevírat lidem nové obzory. Inspirovat. Ty je třeba zlikvidovat vždycky.
73-74	To znamená, že na nás je teď velice náročná úloha správně pracovat se všemi těmi nástroji.
191-192	Ale nesouhlasím ani s tím přístupem odmítat pokrok. Protože za prvé to vždycky zavání takovým generačním soubojem
199	Takže to není tak, že by přišel jakoby člověk digitální doby ...
194-195	...že prostě já se snažím jít s dobou, i když to je někdy těžké, protože opravdu už některým věcem nerozumím.
314-315	Kdysi se lidé kvůli všemu nesoudili jako teď.
401	... moje otázka je, zda nás spotřební svět nezlikviduje.
598-600	Teď jsi mi připomněl jeden problém, a ten je, že poskytování informací ztratilo hodnotu. Kdysi, řekněme, když odhalili aféru Watergate, tak ti novináři byli slavní. Dělalí svoji práci a byli slavní. Dneska už by slavní nebyli.
1018-1019	Protože všechny civilizace, dokonce i všechny zvířecí společenství, které žijí v blahobytu, degenerují. Postupně. I všechny společnosti.
948	Protože paradigma reklamy se změnilo.
1295-1297	Evropská unie může všechno nadiktovat, tak tohle nedokážou nadiktovat zemím, takže se to dělá na úrovni propagandy. Evropská unie vyvíjí obrovskou aktivitu
273-274	Jak tedy přijdeš na to, jestli je upočitatelná otázka života, vesmíru a vůbec? Počítač na to nepřijde.
361-364	V: Ale to je to, co jsem říkal, že stroje přebírají práci, takže by se lidem měly uvolňovat ruce a čas, ale výsledek je obrácený. P: To máš ale problém na velmi dobrou analýzu. Kdybys na toto dal odpověď, tak budu pyšný, že mám kamaráda génia. J
802-803	Dnes by mohli být lepší učitelé, také by mohly mít sestřičky kratší služby, aby z toho nebyly tak na nervy, jenže na to nejsou peníze.
837-839	Ale to znamená, že všechno je dostupné. Proto je to možné takhle dělat. Samozřejmě, že všechno je dostupné v nějaké kvalitě. Prakticky všechna hudba je dnes dostupná.
865-866	No všeobecně prostě, jako kdybychom žili každý na jiné bázi, jediné že dýcháme společný vzduch ...

1593-1598	A jednu svoji část zkoumání věnuje tomu, napsal o tom i knihu, že existuje zlo. Zlí lidé. A že prostě s některými lidmi nemůže pracovat, protože přijdou mu do ordinace a on zjistí, že jsou zlí. On to vidí. A že se s tím nedá nic dělat, že to je potom na úrovni vymítání. To řešení jejich problému. A pěkně popisuje to zlo v těch lidech a vždy to má stejnou podobu. Vždy jsou to spořádaní, velmi bezúhonní občané. Vždycky se to maskuje stejně. Za takovou obrovskou občanskou slušnost. A já mám také takovou zkušenost
2006-2009	A I. Je také skeptický, když jsem se s ním naposled bavil, tak říkal, že semináře fajn, že by to i dokázal udělat tak, že lidé odejdou úplně nadšení, ale že dlouhodobý výsledek nevidí nikdy. Že by to lidi změnilo. Ale není z toho rozladěný, je to jeho pohled. Neustále hledá tu formu, jak to dělat, aby z toho alespoň něco zůstalo.
947-948	Ale i ta klasická reklama začne mít obrovské problémy. Proto začínají krachovat reklamní agentury. Protože paradigma reklamy se změnilo.
960-962	A Twitter má miliardu uživatelů. Nikdo nechápe, na čem vydělávají peníze, ale vydělávají. Ti, co tomu rozumí, ti jakoby rozuměli této době. A vždycky je to tak, že někdo rozumí době a někdo jí nerozumí.
967-969	... a to mě taky zajímá problematika kolaborativního filtrování a to už tady máme ty Big Data. Na burze už vlastně obchodují počítače.
416-418	Ale ta korporace zabíjí tu tvořivost. Protože když přijdeš s nápadem, tak je tam spousta moudrých hlav, pseudomoudrých z titulu svého postavení, kteří tě pošlou do prdele. Každá aktivita je po právu odměněna nějakým trestem.

Tabulka 5 – Zrychlení a trávení času

614-615	A toto všeobecné zrychlení s sebou přinesly počítače. Ale to zrychlení nepřineslo novou kvalitu. Ono přineslo jen rychlost.
621-626	Takže ty počítače způsobily zrychlení ve všech oblastech, všechno se dá dělat rychleji, samozřejmě někdy je tam i nová kvalita, ale otázka je, jestli jsme na to zrychlení připravení. Jestli bychom nebyli rádi, kdyby se to trochu zpomalilo. Jestli by nebylo fajn, kdyby třeba dva roky bylo všechno stejné. Já jsem přesvědčený, že kdyby se třeba na deset let zastavil vývoj veškeré výpočetní techniky, že bychom to vůbec nijak nezpozorovali. Naše kvalita života by se vůbec nijak nezhoršila. My to nepotřebujeme.
115-117	Je strašný tlak na to psaní. Na tu písemnou komunikaci. Protože je méně, stále méně času, jakoby na ty schůzky. Protože lidi pracují ve virtuálních týmech.
563-564	Ale problém je přesun toho obrovského kvanta času směrem ke strojům u té množiny lidí, kteří tam vlastně nemají co dělat.
1412-1413	Nakonec vždycky uvíznu u té každodenní práce a chybí mi takové to volání se něčemu věnovat, já jsem nakonec rád, že stihnu, to co mám udělat.
176-178	Dělá (syn) toto a potom komunikuje v různých skupinách, zajímá se o hodnocení her, hodnocení filmů, on je takový docela filmový teoretik a o tom diskutuje a potom hraje takové síťové hry a to je docela nákladné(časově).
840-842	Ona (hudba elektronicky komprimovaná) je samozřejmě všechna navzorkovaná do toho digitálu, takže určitě to nemůžeš pustit do obrovských beden a vyžívat se v tom, jaký máš dokonalý zvuk, ale kdo to dělá. Nestíháme.
529-530	My tím můžeme být vybavení (PC a mobil), všemi těmito komunikátory, ale nemělo by to být to, co vyplňuje náš čas, náš čas je na něco jiného. My bychom měli v té realitě spolubýt.

Tabulka 6 – Komunikace

85	Vzniká taková netiketa.
63-65	Měl jsem takové období v životě, že jsem psal maily jako náhradu nepříjemné komunikace. Někdy se mi stalo, že jsem napsal mail a potom, když přišla odpověď, tak jsem ji celý den neotevřel, protože jsem se bál, co je tam napsané, takže vlastně ta nepříjemná stránka komunikace zůstala.
68-73	A potom přišla taková věc, že se ukázalo, že dochází k přehlčení komunikací. Že prostě od jistého bodu není možné tu komunikaci všechnu registrovat, takže je vlastně největší problém s filtrováním informací. Ty potřebuješ někomu něco důležitého sdělit a teď jak to udělat. A opět jediná cesta je mu zavolat. Nebo se sejít.
53-54	Už tehdy (90-tá léta) jsem byl přesvědčený, že by bylo třeba napsat psychologickou studii o vlivu mailů, mailování na komunikaci.
70-72	Ty potřebuješ někomu něco důležitého sdělit a teď jak to udělat. A opět jediná cesta je mu zavolat. Nebo se sejít.
91-93	...můžeš sám sebe degradovat, když neumíš správně mailovat. Že tě hned začnou inteligentní lidi považovat za kreténa. Že s tímhle člověkem se nedá pracovat. To znamená, že vznikla nová etiketa vlastně. Vznikla elektronická etiketa.
96-100	Když jsi vyšší sorta, tak se to projevuje tak, že umíš komunikovat. A ta nižší sorta, ta prostě neumí komunikovat. To už z prvního mailu zjistíš, že ten člověk neumí komunikovat. Nebo z prvního Skypu to zjistíš. Nemluví k věci, obhajuje se stále, vyvolává zbytečné konflikty nebo nevyvolá konflikt tam, kde je to třeba. To znamená, že to lidské zůstalo.
115-117	To předtím nebylo. Je strašný tlak na to psaní. Na tu písemnou komunikaci. Protože je méně, stále méně času, jakoby na ty schůzky. Protože lidi pracují ve virtuálních týmech.
1648-1650	A musíš ten model udělat stručný a jasný, aby ho ta druhá strana pochopila a byl to model jejich reality. A zároveň ho musíš zkomunikovat takovou formou, která je blízká té druhé straně. Když zvolíš špatnou formu, tak to dáš dezinformaci.
117-118	například když pracujeme s Američany, tak oni mají požadavek, aby jednou týdně byla videokonference.
122-123	Já ještě tu potřebu takovou nemám, mě to ještě otravuje jako být stále tváří v tvář. Ale podle mě oni (Američani) pochopili, že ten sociální kontakt je nutný.
195-196	Nerozumím některým způsobům komunikace a tak, ale vždy se nakonec přesvědčím o tom, vždy, že na té druhé straně je člověk. S těmi úplně obyčejnými lidskými problémy.
202-207	možná znám jednoho (člověka nové doby), je to kluk, který pracuje na ministerstvu a zároveň provozuje svojí firmu, to je jediný, který mi připadá takový jako ten. Dělá s námi na projektu. (člověk nové doby)Který prostě umí komunikovat tak jako fresh, doopravdy umí motivovat, stále je usměvavý, v životě jsem ho neviděl zamračeného a perfektně komunikuje emailově a využívá všechny nástroje, rozumí tomu, je asi jediný, kterého znám. A živí se tím.
76-77	To znamená, že synchronní (komunikaci) musíš plánovat. Když má někdo zlovyk ti kdykoli zavolat, tak mu za chvíli nebudeš brát telefon. Protože nemá cit.
600-601	...takže se ztratila vážnost té informace, je to vlastně spotřební zboží, ztratila se i vážnost komunikace. A vztah k pravdě se jakoby zrelativizoval.

602-610	Samozřejmě, jak to říká jeden známý terapeut, ten pro to používá pojem mnohopočetná pravda, to znamená, že pravda není jenom jedna, a na druhé straně, když ty něco píšeš nebo když něco píšeš na Facebook já, tak mám silnou potřebu mluvit pravdu. Protože jinak mi přijde, že by to bylo nesmyslné. Pak ta komunikace nemá smysl. Nebo říkat svůj názor, za kterým si stojím. A když neříkám svůj názor, tak to podám tak, aby bylo všem jasné, že to je pouze námět do debaty. Ale to se jakoby ztrácí. V tom množství to přestává být důležité. To už jsou jen ostrovy pozitivní deviace. Jinak jakoby se osobní odpovědnost s počítači vytrácela. Umožňují člověku fungovat v rámci systému, jako takové x (neznámá), a pak jít na horské kolo. A jet do nějakého údolí. Vykonat něco adrenalinového. Víš, média úplně ztrácejí váhu.
814-816	To znamená, že z toho množství médií, že nemusíš číst šest novin, to ani nejde, ale ta komunita na Facebooku, případně na diskusních skupinách, Twitteru a podobně, pro tebe zabezpečí to filtrování a ty dostáváš takový výběr z té komunity.
817-819	Samozřejmě je mnoho lidí, kteří, ale to nikdo nevydrží dlouho, že stále sdílí všechno. Když někdo velmi tlačí na pilu s nějakým názorem, lidé přestanou poslouchat. Prostě to povypínají. Když ti bude někdo pořád říkat tak to je, tak to je, tak ty se taky vypneš.
889-892	No a když se vrátíme k té podstatě, mluvíme o těch počítačích a o tomto, tak pro to je to zásadní. Prostě jedna věc je to filtrování přes komunitu, na které jsou všechny mechanismy dnes zařízené, vlastně i Twitter, LinkedIn, diskusní skupiny jsou o tom, dnes je spousta nástrojů na internetu, které jsou o tom, tak to máš jednu oblast.
892-894	Potom je věc dostupnosti mediálního materiálu. Že vlastně je tak dostupný, že ty si svůj vlastní život i program organizuješ sám. Když chceš. Sám si vybíráš, co budeš poslouchat, nejsi nijak omezený. Nemusíš jít ani do obchodu.
894-897	Sám si zvolíš, co budeš poslouchat, sám si zvolíš, co uvidíš, třeba Čechy jsou v tom úžasné, protože u nás lehko porušujeme, tedy nevím jak ty, ale my ostatní všichni, neustále copyrighity a stahujeme filmy, nemáme s tím žádný problém.
576-578	No tam je ta otázka, jestli opravdu potřebujeme takové množství komunikace. Opravdu potřebujeme takové množství informací, které nám ten stroj poskytuje? Opravdu máme díky tomu lepší poznání světa?
1966-1969	Protože to je strašně únavné. Například víš, kolik u nás stojí energie, a to máme velmi osvědčenou firmu, jen dosáhnout, aby ten náš informační systém, který používáme, byl použitý správně? Když E. nenapíše ani subjekt do mailu? J Mnoho lidí nemá radost z té dobré komunikace

1652-1662	<p>Ano, ano. Akorát když víš, že nemá nikdo čas číst knihu, tak z toho musíš vybrat to podstatné a potom je taková technika, kterou mám rád, a to je, že v jistých bodech, to jsou takové buď neúplné pravdy, to znamená, že ty buď řekneš, nebo napíšeš na meetingu tvrzení, o kterých víš, že nejsou úplně stoprocentní a oni jen provokují k odporu, protože ty když se zeptáš, často ta odpověď není dobrá. Je zaměřená na tu otázku. To mám ověřené, že když napíšeš něco, co je kontroverzní, tak vyvoláš tu správnou reakci. To občas děláme. Takže jsem shrnul, že je to takto. A ty víš, že to tak není. A oni jsou většinou slušní a řeknou: asi jsme se špatně pochopili. Myslíme si, že je to tak. A ty úplně wow,super! ☺ Samozřejmě, že tu svou neomylnost tím ztratíš, ale to musíš uhrát. To jsem už zjistil, že jsem dělal tu chybu, že jako neomylný analytik se nedozvíš nic. To je inspektor Clouseau. Ne Clouseau, Colombo je můj velký vzor. Inspektor Colombo tak pracuje. Že vlastně celou dobu klade i takové otázky, zdánlivě jako by neuměl do pěti počítat.</p>
1850-1855	<p>Ale vždycky musíš najít společný zájem. O tom je jednání. Ještě jsem nikdy nevyhrál jednání při rozdílných zájmech. V životě jsem neuhrál ani den. Teď jednám s jedněmi Švýcary, které jsem špatně odhadl. Odhadl jsem je jako takovou maličkou švýcarskou firmu a ukazuje se, že oni sice jsou malá švýcarská firma, ale jsou sakra profesionální, teď jsem to pochopil před dvěma dny, ty bláho, to ses úplně mýlil. ☺ Jenže jsem s nimi komunikoval jako s takovým ferkem a jožkom, ale teď se ukázalo, že vůbec ne, že to jsou těžcí profíci. Tak teď se z toho musím dostat.</p>

Tabulka 7 – Socializace ve světě ICT

122-123	Já ještě tu potřebu takovou nemám, mě to ještě otravuje jako být stále tváří v tvář. Ale podle mě oni (Američani) pochopili, že ten sociální kontakt je nutný.
138-141	Už jenom proto, že si koupíš třeba televizi, která umí něco navíc. Anebo že každý musí mít tablet. Já nemám tablet, moje děti nemají tablet a už jsem zjistil, že jsem za takového jako exota. Protože už i velmi vzdělaní a rozumní lidi prostě mají tablet a vysvětlují mi, že ho dají dětem a oni se s ním báječně zabaví. No a dalších 6-8 tisíc šlo Jobsovi. Předtím děti neměly tablet.
196-204	Ještě jsem se nesešel, u koho bych měl ten pocit, jakože wow, to je ten člověk nové doby. Že je jiný jako my. Stále je to ten samý. Stále je to ten, který nějakým způsobem řeší složitě nějaké osobní problémy a neví si s nimi rady. Takže to není tak, že by přišel jakoby člověk digitální doby,... se naučí jako v té infrastruktuře tak pohybovat, aby byli jakoby úspěšní, jo, možná znám jednoho, je to kluk, který pracuje na ministerstvu a zároveň provozuje svojí firmu, to je jediný, který mi připadá takový jako ten (člověk nové digitální doby).
245-247	To je pravda, že například jeden náš vedoucí pracovník vyrostl na horské chatě s lyžemi na nohách a potom byl reprezentant v triatlonu, to mu bylo 16 a vlastně s touto výbavou přišel a je zdaleka nejtvořivější.
325-329	Protože potom tady narážíme na robotiku, což je jiný problém, protože oni opravdu připravují lidi o práci. A to bude pokračovat i v budoucnu. ... To je sociální problém. To už se nás netýká.
379-389	Protože v Evropě máme ještě starou kulturu. Já si stále myslím, že Evropa má stále velký smysl pro svět. Protože je tu stará kultura. My jsme stále schopni o všem přemýšlet. Stále jsme schopni se na ty věci kriticky podívat. Zažili jsme hrozné války, v těch generacích to je, zažili jsme revoluce, každou chvíli se tady mění zřízení, to všechno máme za sebou a spousta lidí je ze starých rodů. Takže ano, možná je to to, co můžeme dát světu. (Shrnutí a otázka výzkumníka) Jedna věc je, že máme ten náhled, ale co když někdo přijde z jiné kultury, jak mu ho zprostředkovat, jak mu ho předat. Jak jsme se bavili na začátku o té slepotě, je možné, že už je tam určitý druh slepoty. (Odpověď) To je otázka toho, jak silné je to lidství v nás. Jakmile je tak slabé, že ho i jiné kultury převálčují, zřejmě jsme druh určený, jak bylo řečeno v jednom mém oblíbeném filmu, planeta s nejistou budoucností. Možná jsme s nejistou budoucností, ale to tu nechci řešit.
452-456	Protože my nevíme, jak myslí člověk. ... Například taková otázka: myslí člověk tak, že je samostatná entita, nebo je napojený na takové velké vědomí všelidské, nebo vědomí vesmírné, nebo na nějaké božské, putuje do jiných dimenzí, to my nevíme. U počítačů je to úplně jasné.

460-472	<p>Ano, to je prostě když se z tebe stane něco v tom smyslu, že jednáš tak: když A tak B. IF Málo kávy THEN jít ven koupit kávu. To moje žena mi kvůli tomu hrozně nadává, že se jí zdá, že nějaké věci dělám úplně automaticky. Protože IF málo kávy THEN jít ven koupit kávu je pravda jenom tehdy, když tam v tom bytě všichni budou. Ale když pojeděš na 2 týdny na dovolenou, tak toto neplatí. Ale v tom robotickém myšlení tu kávu stejně nakoupíš. Je to jen taková blbost, ale vlastně jde o to, že se ti život zúží na to, že funguješ jako takový robot. Protože všechno ostatní je strašně komplikované, tak k tomu radši nezaujímáš žádný názor, prostě zúžíš si svět na mechanické přijímání toho, co ti kdo poví, s takovým lehkým filtrem a stejně to pak máš i s dětmi. IF dítě nemocné THEN ven k doktorovi. IF doktor poví dva týdny antibiotika THEN dávej 2 týdny antibiotika. IF jsi četl, že je dobré na jaře dávat vitamín C THEN dávej každé ráno C vitamín. IF na bilbordu píšou, že je třeba se nechat očkovat proti encefalitidě THEN nech se očkovat. Protože jsi zjistil, ano, v lese jsou klíšata. A potom to můžeš dovést až do extrémů IF sezóna klíšat THEN nechod do lesa. A to je ta robotizace našeho myšlení. A takto lidé fungují.</p>
494-496	<p>To je třeba i v případě lidí, kteří neustále googlují ohromné množství informací. Mají všechny, ty informace, o všem vědí, na všechno ti umí dát odpověď, ale nemají to zažité. Není to ta věc, která by prošla tvým tělem.</p>
553-556	<p>Dnes už je takový pojem, kterým je „zařízení k televizoru“, předpokládá se, že každý člověk, sedící u televize, má ještě tablet. To se normálně předpokládá a já jsem opravdu zjistil, že lidi to tak dělají. Někomu jsem to vyprávěl a on mi odpověděl: no to je jasné, my to tak taky děláme.</p>
720-721	<p>Mám zkušenosti, že když se ve všeobecnosti někde pracuje s matematikou a s počítači, když se to dělá tak trochu matematicky, tak tam byly vždy zdravé vztahy.</p>
774-776	<p>Mám třeba zaměstnance, kteří pracují na jednom projektu a já je vůbec nemusím kontrolovat. Dokonce se ani nedívám na jejich výkazy do našeho informačního systému. Dostanou úkoly a prostě je splní.</p>
786-789	<p>Že stále více lidí dělá práce, které jsou nesmyslné. Ale to je celospolečenský problém. Máme spoustu institucí, sociálních a zdravotní pojišťovny, které mají tisíce zaměstnanců, kteří se zabývají pouze evidencí toho všeho, ale to je společenský problém, to není problém počítačů, počítače by to uměly vyřešit mnohem lépe.</p>
796-800	<p>Ještě se vrátím k té problematice technologie, tím že ten technologický pokrok způsobuje nižší potřebu pracovních sil, ale my s tím společensky neumíme pracovat. My nevíme, co s nimi. ... Celý problém je jen v tom, že oni nemají peníze. Jinak problém není. Prostě nemají práci, tak nebudou pracovat, samozřejmě že všichni staří lidé potřebují pečovací služby.</p>
802-803	<p>Dnes by mohli být lepší učitelé, také by mohly mít sestřičky kratší služby, aby z toho nebyly tak na nervy, jenže na to nejsou peníze.</p>

821-823	Ale to je výhoda toho, že máš mnoho stupňů vypnutí, prostě máš kamaráda (na sociální síti), kterého nevidíš, prostě mu povíš, že už nechceš být kamarád. To je jeden klik. A jak na jeden klik ho můžeš získat, tak na jeden klik se ho můžeš i zbavit. To vyžaduje opět ten aktivní přístup
833-834	Potom máš druhý koncept a to je že máš lidi kolem sebe, aby tě inspirovali, aby ti pomohli hledat. I partnerství můžeš tak postavit, ale ono to trochu bolí. Ta jistota je menší.
856-859	A potom je ta druhá skupina lidí, našich rodičů, kteří prostě sedí u telky, s tím, že telka už má tak vážnou konkurenci, že tam už visí šiky, nekonečné seriály, a oni to konzumují. Prostě reality show a nekonečné seriály. Které vlastně plynou s tím časem a oni s tím žijí. Ale to jsou zase statisíce lidí, to znamená, že ono se to lidstvo tak fragmentuje.
933-934	Ano, na Youtube vyděláš. Například existuje velká skupina takzvaných Youtuberů, kteří dělají různé věci na Youtube, takže vydělávají na tom.
416-418	Ale ta korporace zabíjí tu tvořivost. Protože když přijdeš s nápadem, tak je tam spousta moudrých hlav, pseudomoudrých z titulu svého postavení, kteří tě pošlou do prdele. Každá aktivita je po právu odměněna nějakým trestem.
482-486	Jeden velice známý terapeut, se kterým jsem v kontaktu, mi také řekl, že už nechce dělat s lidmi, protože zjistil, že to nemá žádný výsledek, když lidi nezmění život. A jediná změna, ke které dospěli lidé kolem mě je snaha dostat se do styku s realitou a to začíná už od dětí. Dostat se do skutečného styku s vlastními dětmi. Ne IF dítě je v první třídě THEN dělej s ním domácí úkoly.
582-583	A my ani nevíme, kdo (jaký stát) je náš kamarád, ani to, proč se něco píše, tak jak se to píše. A kdo to vlastně píše.
680-684	Víš co, to co mě uspokojuje, je ten pocit, že to umím dělat. ... Že musím stále řešit nějaké problémy. Které jsou složité. Já je vyřeším a to mě uspokojí. Vykličuju z té situace nebo použiju nějakou jinou metodu. A že řeším i mezilidské problémy, ale samotný výsledek práce...pro mě je asi důležitější ten proces, než výsledek.
971-974	No a já jsem byl od dětství docela sociálně zdatný, uměl jsem ty fenomény poměrně rychle vyhmátnout, abych mohl projít s minimální námahou. Ale syn to nemá. On se to nenaučil a já ho to ani nechci učit. Protože to má i nějaké negativní souvislosti.
1023-1024	Samozřejmě ta fyzická komunita je silnější než ta virtuální, ta virtuální nemá žádnou sílu ve skutečnosti....
1772-1774	A když sociolog prostě vybere z reality pár axiomů a na tom postaví svoji sociologickou nebo ekonomickou teorii, tak....Zajímavé na tom je, že když ořízneš něco tady nahoře, tak všechno působí strašně důvěryhodně.

1866-1868	To je stárnutí. To je to, čemu se musíš vyhnout v životě. To musíš dělat co nejpozději. Já tomu říkám utábořit. Život je pro mě metaforicky pro mě takový mech. A lidé se prostě jednoho dne utáboří. Někde. Řeknou si, je tam pěkně a tak. A už navždy jsou potom v lese. Už se s nimi nemůžeš bavit...víš.
1880-1883	A tam začíná stárnutí. Ale samozřejmě to není negativní, protože jsou lidé, a to jsem nedávno pochopil, jsou nositelé konzervativní části, té konzervativní stability, kteří ty hodnoty připomínají. Nemůžou stále všichni jít dopředu, potom to také není dobré. Protože když jdeš dopředu, tak nemáš takové hluboké poznání. Ten, kdo utáboří, tak ví přesně. Ale samozřejmě dá se i tady utábořit.
1990-1993	Nemusíš cítit potřebu posouvat všechny dopředu. Můžeš dojít k závěru, že to nemá smysl. Že to tak má být, že to je v pořádku. A malovat pro Ludvíka XIV. Leonardo da Vinci žádné sociální hnutí nezaložil. Určitě do toho perfektně viděl. Protože už ten svět je tak bohatý, že to ostatní tě vůbec nemusí zajímat.

Tabulka 8 – Rodinné sociální vztahy

971-973	No a já jsem byl od dětství docela sociálně zdatný, uměl jsem ty fenomény poměrně rychle vyhmátnout, abych mohl projít s minimální námahou. Ale syn to nemá. On se to nenaučil a já ho to ani nechci učit. Protože to má i nějaké negativní souvislosti.
1056-1057	Potom přišla revoluce a idylické časy skončily. Protože přišel byznys, to že jsem se rozešel se ženou (první) není podstatné, v tom kontextu.
1059-1061	My jsme se vzali, to mi bylo 26, a když přišla revoluce, tak to bylo strašně náročné, kromě toho, že jsme se rozcházel se ženou, tak syn toho komunisty, na kterého jsem nemohl nic špatného říct, jsem měl problém s revolucí.
1085	No, dnes jsme velcí kamarádi (s první ženou).
46-49	Pracuji se vším, ale přemýšlím nad tím, jako to použít ve svůj prospěch. Možná už mi hráblo z toho, já nevím. To musí posoudit někdo zvenku, jestli už nejsem robot. Pro moji ženu jsem robot, ale ne tak zas jednoznačně, ale to chápu. Tam ještě nejsem.
2230-2233	Nejen slabosti, ale třeba neschopnost vytvořit otevřený vztah. Já jsem byl donucený tu cestu absolvovat, protože moje žena po mně chtěla, abych se zajímal o děti, abych se zajímal o domácnost, ale myslím si, že kdybych já se prezentoval nějakým velkým svým zájmem, že bych něco svého vášnivě dělal, tak je klidně možné, že žena by to ode mě nechtěla.
2236-2238	Kdybych dělal něco, co by bylo mým posláním a byl bych s tím vnitřně spokojený, tak je klidně možné, že moje žena by to po mně vůbec nechtěla. Že by moje cesta byla tak silná, že by ji přijala
2243-2245	Je to tak, že muž nemůže....že z něj nic nejde, je celý takový nijaký, nespokojený, a ještě být nezávislý a chtít, aby ho jeho žena v tomto následovala. Když je co následovat, tak žena tě může následovat. Ale musí být co následovat.
2254-2255	Ona vycítila tu slabost a musela to začít řešit ona. A není to tak postavené, že žena má převzít úlohu manžela.
2259	U nás všechny rozhodnutí doma musela udělat moje žena.
2273	Ale Pavla (manželka)...toto ji zničilo. Že ona by potřebovala iniciativního muže.
2303-2306	Tohle jsou ty věci (nerozhodnost apod.), co Pavle lezou na nervy. Ale protože nejsem úplně uzavřený, tak do toho nahlížím a vyvíjím se v tom. Pomalu....Pavla vždycky říká To tvoje tempo...No to je prostě moje tempo, já to tak mám. A ona říká Tak snad, jednoho dne to pochopíš, uděláš...Ale ona také říká, že musí akceptovat ten můj přístup, prostě Ty to máš tak, možná je to tak správné.
461-462	To moje žena mi kvůli tomu hrozně nadává, že se jí zdá, že nějaké věci dělám úplně automaticky.
2089-2090	Ano, je v tom rigidita. Proto lezeme Pavle (manželce) na nervy (matematici a ajťáci). Protože Pavla řekne: Ale to není svět, to co ty vnímáš. To je omezené. Ty jsi omezený. Ten model je omezený.
1424	ale tam je to stále tak, že já si něco vezmu osobně (při rozhovoru s manželkou).
1428-1431	To je vlastně na tom to zajímavé, že lidé, místo aby se navzájem obohatili, tak to začnou brát osobně. Ale já znám lidi, kteří to dokázali. Mohli by se strašně rozvíjet a všechno, ale prostě všechny ty osobní bolesti a viny a to všechno tomu brání. Postaví tomu bariéru, potom ten vztah se nedá ani vybudovat, aby ses obohatil. Potom spadneš do takové tiché dohody

833-834	Potom máš druhý koncept a to je že máš lidi kolem sebe, aby tě inspirovali, aby ti pomohli hledat. I partnerství můžeš tak postavit, ale ono to trochu bolí. Ta jistota je menší.
2368-2370	Takže vlastně něco mu můžu dát (synovi). Svůj postoj k životu, to, že se z toho celý neposeru, když se něco děje, může vidět, že se lidé mohou kultivovaně rozejít, to je obrovský dar.
	Obecně
2225-2226	Mám kolem sebe spoustu žen, pěkné, sympatické, na prahu čtyřicítky, které nemají vztah ani chlapa, ani ho nemůžou najít, protože všichni dobří chlapi jsou ženatí nebo rozvedení.
2228	A než být s někým a trápit se všemi jeho slabostmi, to je strašně únavné.

Tabulka 9 – Firemní sociální vztahy

1091-1093	Takže když potom došlo ke konfliktu s tímhle kolegou, kvůli úplně absurdním důvodům, základ konfliktu byl, že on .....
1097-1103	No a potom byl s E. takový kšeftař, že dělal takové věci i na sebe, ne stoprocentně jsem mu věřil, a do toho přišel jeden člověk, kterého E. jmenoval ředitelem a který nás trochu rozeštvával, no a potom začaly vznikat konflikty, vznikaly takové absurdní věci, že E. chtěl, abychom tedy byli spolujemitelé, i já, a já jsem chtěl, když spolujemitelé, tak více lidí, ne jen my dva, a on nechtěl, on už tehdy věděl, že .....a potom vznikly ještě další konflikty a dospělo to až k tomu, že jsem zjistil, že chlapci....my jsme se tak scházeli a debatovali, co s tím E., a potom jsem zjistil, že chlapci si založili paralelní firmu, na kterou přetáhli aktivity E. firmy.
1105-1107	No a to byli chlapci, s kterými jsem se normálně bavil, jenže oni mě z toho vynechali, protože se báli, že jsem příliš velký kamarád s E. , ale to byli ti, za které jsem bojoval, tak já jsem úplně ztratil v té mé naivitě, úplně jsem ztratil chuť, ještě jsem se cítil takový velký, že to je hnusný byznys.
1139-1140	A já jsem volil mezi dvěma kamarády, vůbec mě nenapadlo, vybírat ze širokých možností, které poskytuje svět, když můžu pracovat pro moje dva dobré kamarády.
1186-1189	Já jsem byl úplně šťastný, že toto je úplně ono. Mezinárodní firma, ještě jeden kamarád sem také přišel, takže jsme byli spolu, s vynikajícím klukem jsem pracoval, s dobrým kamarádem, se kterým jsem si rozuměl, prostě úroveň, perfektní projekty, mezinárodní, lidé mladí, z těch samých start-upů, sdílení informací.
1322-1327	Já jsem vlastně nikdy moc nepotřeboval s těmi lidmi být v kontaktu příliš, že bych jim stále něco vysvětloval, nakonec jsme dospělí lidé, vědí, že mají něco udělat. To mi zas potom dávalo právo, když se něco neudělalo nebo když to vypadalo, že se to neudělá, zavolat v sobotu v 6 a říct: jak to? Tak pojď, musíme to dokončit, jinak bude průser. Kdy to můžeš dokončit? Mám to ověřené, že to funguje, nemusíš lidem stát za prdelí. Musíš na ty lidi dohlédnout. S každým to nejde. Ale na ty signály přijdeš rychle.
1421-1422	V interakci s lidmi je to jinak. Já velmi potřebuji interakci s lidmi. Já si tak jakože dávám ty svoje názory dohromady.
1255-1256	Ale lidé, co u nás pracují, i kteří u nás pracovali, tak zpětně to dodnes berou tak, že to pro ně byl zážitek.
404-410	Jediné případy, kdy někomu (z kolegů) přeskakuje, je, když k nám přijde někdo z korporace. A to jsem ti vyprávěl, že to musíme poměrně rychle z něj vymítit. Musíme ho dostat do stavu normálního člověka. To je mimochodem zajímavé, protože ta nenormálnost je v tom, že se najednou střetne s tím jiným světem: není schopen přijmout zodpovědnost, není schopen otevřeně komunikovat, má nízkou informační hustotu, když se s ním bavíš, jako kdyby potřeboval stále všechno prodávat. Mluvíš s ním, ale on ti neřekne všechno. Něco si nechá pro sebe, to je ten zvyk z korporací.
1261-1263	U nás je normální říct: nemůžu přijít zítra na jednání, musím jít někam se synem....prostě to je normální legální důvod: musíš jít někam se synem, nemůžeš přijít na jednání. Protože všichni chápeme, že vychovat děti je důležité. A rodina.

1329-1336	<p>To hned vidíš příznaky alibismu, on to nemůže stále takhle dělat, on potřebuje potvrzení, jistě má s touto prací problémy každý, kdo chce ojebávat. Nebo paradoxně: když je stále pod kontrolou, tak může jakoby ojebávat tu kontrolu. A když kontrola není, nemá co ojebávat.</p> <p>Prostě to chce jen: udělal jsi to? Neudělal. Proč jsi to neudělal? Noooo...Ale ty jsi to měl udělat. Řekl jsi, že to uděláš a neudělal jsi to. Tak co teď budeme dělat? Co navrhuješ? No ten počítač a to a to....Tak jsi měl říct, že je pomalý, ten počítač. Velice rychle jsem se potom s těmito lidmi rozcházel. Zajímavé je, že dost často i v dobrém, nebylo to tak, prostě on to viděl, že to není dobré.</p>
1329-1331	<p>To hned vidíš příznaky alibismu, on to nemůže stále takhle dělat, on potřebuje potvrzení, jistě má s touto prací problémy každý, kdo chce ojebávat. Nebo paradoxně: když je stále pod kontrolou, tak může jakoby ojebávat tu kontrolu. A když kontrola není, nemá co ojebávat.</p>
1335-1337	<p>Velice rychle jsem se potom s těmito lidmi rozcházel (s kolegy alibisty). Zajímavé je, že dost často i v dobrém, nebylo to tak, prostě on to viděl, že to není dobré.</p>
1393-1398	<p>Protože všichni, kdo jsme zkušení, nechceme pracovat s někým, kdo nám nikdy neodporuje. Úplně si říkám, kdy mi konečně začne odporovat. Už jsem si s ním i potykal, aby mi konečně začal odporovat. Tak už začal. To bylo štěstí. Konečně to není jen na mně. Když ti někdo neodporuje, tak vlastně nechává na tobě zodpovědnost.</p>
1434-1444	<p>(Výzkumník) Dovedeš si představit, co by to udělalo ve firemní kultuře, nejenom v rodinách, mezi přáteli, kdyby se dokázalo komunikovat ne proti osobě, ale vždycky jenom k věci?</p> <p>Vím velmi dobře, co to udělá s firemní kulturou, protože u nás G. prostě jednoho dne si řekl, že už toho má plné zuby, a přestal se s tím srát a prostě když někdo začal nějaké takové věci s ???Nebud' alibista. Prostě tyto své osobní komplexy tu neřeš. ...Začal to dělat. A protože našťestí nejsme malí, jsme velcí, tak každý jsme promítli ?? tu svoji osobní bolest a zjistili jsme, že to je vlastně super.</p> <p>(Výzkumník) Ustáli to všichni, zůstali?</p> <p>Ano, ustáli to všichni.</p> <p>(Výzkumník) A je tam i nějaká vůle nebo tendence k tomu něco dělat s těmi slabostmi těch lidí?</p> <p>Když víš, že někdo je alibista...</p> <p>No tak mu to řekneš.</p>
1448-1450	<p>Protože si myslím, že firma nemá být alternativní rodinou, že lidé mají jít domů a to má být pro ně nejdůležitější. A že ve firmě mají být ve firmě. Ale zároveň si myslím, že je třeba dosáhnout toho způsobu komunikace, kdy můžeš každému říct velmi přesně, co je špatně. Okamžitě.</p>
1458-1460	<p>Tak firma není psychoanalytická léčebna, dá se vycházet z toho, že jsme velcí a že tedy lidé nechtějí být alibisté. Takže nějaká sebereflexe by tam měla být, protože člověk, který není schopen sebereflexe, na úrovni vedení nemá co hledat. S ním nikdo nebude chtít pracovat.</p>
1460-1469	<p>Teď máme problém, protože jsme přijali ředitele před půl rokem, který měl zdynamizovat firmu a přinést nový vítr a už jsme se všichni shodli, že se vůbec nechytá. Že prostě je skoro úplně ztracený v té firmě. A přitom energický, všechno. Ti lidé nejsou hloupí, ale prostě dnes už nestačí nadšeně řečnit, musí se do toho ponořit. A do nějakého hovna tu nohu namočit. Jinak to nejde. Nemůžeš pracovat v nějaké oblasti bez toho, abys v ní pracoval. Když náš ředitel je velký vizionář, tak lidé si řeknou: tak jsme si poslechli, slyšeli jsme slovo Boží ☺ a teď můžeme pokračovat v práci. My jsme se shodli, že mu musíme pomoci. Chceme mít ředitele, tak mu musíme nějak pomoci. Musíme mu najít nějaké téma, směr, něco, kde se chytí. Mohli bychom ho potopit, mohli bychom mu ukázat, jak se to dělá špatně. Ale na to jsem už přišel dávno, že můžeš pracovat jen s těmi lidmi, které máš.</p>

2346-2358	<p>Ale musel jsem přiznat, že G. (kolega) je prostě dobrý. Jen mě to muselo přestat bolet, že ostatní mají tu svou vizi, kterou naplňují. Já jsem se sešel s mým nejlepším přítelem, který vybudoval vydavatelství, mě to bolelo, že on má tu životní vizi a že za ní jde. Samozřejmě že ho to omezuje. Vždycky, když jsem se sešel s lidmi, kteří naplnili své životní výzvy, tak mě to strašně bolelo. Zbavit jsem se toho mohl až potom když jsem přijal svou cestu. To znamená, že ty když nepřijímáš svou cestu za svou, tak to bolí. A potom ani tu svou neděláš dobře. Protože vlastně nejsi na žádné. Jsi stále takový externista toho života. ... A to tě ale nemůže vůbec naplnit. Kdežto já jsem si jednoho dne řekl jednoduchou větu. Že jsem ajťák a jsem dobrý project manager a rázem mi bylo mnohem lépe. Protože každý den se přesvědčuju o tom, že jsem dobrý. (Výzkumník) Současně jsi tam asi nenašel tu nejsilnější vizi toho tvého života. (Účastník) Ale tím, že jsem žádnou další nenašel, tak se tím už netrápím.</p>
2381-2384	<p>Přes tu bolest možná (způsobenou nádorovým onemocněním). Ono mě to stále bolí, celé dny mě to bolí. Jiným věcem jsem začal přikládat váhu. Například jsem začal cítit silnější emocionální vztah. Jsem s G. (kolegou) a cítím, že ho mám rád. Není to to, že s ním komunikuju, to je úplně jiný zážitek. Já s ním jsem, sedím s ním a já ho mám rád. A je to intenzivní pocit. Zažívám to i s E. (druhým kolegou) v poslední době. Že s ním sedím a úplně... úplně...</p>
	<p>Viz také firemní vztahy v biografické části vyprávění (1025 a dále).</p>

Tabulka 10 – Zdravotní problémy

46-49	Pracuji se vším, ale přemýšlím nad tím, jako to použít ve svůj prospěch. Možná už mi hráblo z toho, já nevím. To musí posoudit někdo zvenku, jestli už nejsem robot. Pro moji ženu jsem robot, ale ne tak zas jednoznačně, ale to chápu. Tam ještě nejsem.
368-369	Vždyť v Číně se stalo, že člověk prodal svou ledvinu, aby si mohl koupit iphone. Protože ten společenský tlak byl tak velký.
387-389	To je otázka toho, jak silné je to lidství v nás. Jakmile je tak slabé, že ho i jiné kultury převálcují, zřejmě jsme druh určený, jak bylo řečeno v jednom mém oblíbeném filmu, planeta s nejistou budoucností.
473-479	(Otázka výzkumníka) Možná to stojí trochu vedle, ale připomněl jsi mi to, co jsi říkal minule, že čekáš na to, co od tebe potřebuje práce a rodina, že čekáš úkol a ten pak splníš, ale že jsi vlastně objevil, že jsi v tom ztratil sám sebe. (Odpověď) Ano, to jsou všechny ty traumata, které si neseme a k tomu se jen přidává podle mě tím, že ztrácíme kontakt s realitou, se stromy, se zemí, prostě když jsi celý den oral, tak prostor pro tvé trauma, že ti rodiče v 6. třídě nekoupili kolo, byl úplně zanedbatelný. Kdežto když celý den děláš nějakou nesmyslnou práci na počítači, tak prostor na rozvinutí takového traumatu je nekonečný.
482-484	Jeden velice známý terapeut, se kterým jsem v kontaktu, mi také řekl, že už nechce dělat s lidmi, protože zjistil, že to nemá žádný výsledek, když lidi nezmění život.
492-494	Ale ten styk se skutečnou realitou, její plné vnímání, je ozdravující. A počítač toto nazírání reality jakoby odděluje. Respektive při nesprávném používání nás odděluje.
494-499	To je třeba i v případě lidí, kteří neustále googlují ohromné množství informací. Mají všechny, ty informace, o všem vědí, na všechno ti umí dát odpověď, ale nemají to zažité. Není to ta věc, která by prošla tvým tělem. To je jako když máš trauma: dokud neprojde tvým tělem, tak se z něj nemůžeš vyléčit. Dokud to trauma kompletně nezažiješ. Nedá se to udělat externě, že ty máš trauma, ty ho nějak opraviš a vyhneš se tomu, aby to prošlo tělem. Nedá se tomu vyhnout. Zkoušel jsem to, nejde to.
511-517	Moje pozorování ukazuje, že lidé jsou stále jakoby slabší. Že mají stále menší schopnost zvládat problémy a těžkosti. Že si uprdnou a jsou z toho na větví. A jdou k psychologovi. Někteří by zasloužili, a já možná taky, prostě zbičovat. Protože víš co, řešit ve čtyřiceti nebo v padesáti to, že se k tobě dobře nechovali rodiče, to je úlet. Chodit potom na různé takové mužské semináře a probouzet v sobě mužskou sílu, když se nad tím zamyslíš...prostě ti, kdo něco dělají, nechodí na takové semináře, aby probouzeli mužskou sílu. Prostě pracují, protože ji už probudili svým životem.
519-522	... a to má moje žena pravdu, kdybych já přestal pracovat s počítači a začal jsem něco dělat rukama, tak možná bych o něco přišel, ale určitě bych už nemusel chodit na semináře. Samozřejmě že by to muselo být tak, že já to chci, protože bych tu mužskou sílu v sobě nějak probudil a nějak realizoval. Ale toto je těžké.

634-638	<p>Víš co i mně manželka říká: když přestaneš pracovat s počítači, tak se uzdravíš. A já na to: ale já jsem v tom dobrej. Proč bych měl přestat dělat s počítači a začít být zemědělcem, když já jsem dobrej v počítačích. Když je to moje profese. Proč by měl bankovní úředník přestat pracovat v bance a pracovat na poli? Proč by to měl dělat, když vlastně ten život není tak zlý? Protože my nestrádáme. (Otázka výzkumníka) A kdyby to byla pravda, že se vyléčíš, když přestaneš dělat s počítači? Stálo by ti to za to?(Odpověď) Nevěřil bych tomu.(Otázka výzkumníka) Takže ty tomu nevěříš, ale kdyby to tak bylo, tak jestli bys byl ochoten začít dělat něco jiného.(Odpověď) No kdybych neměl existenční tlak, tak klidně. (Otázka výzkumníka) Jako myslíš děti a uplatit složenky?(Odpověď) Nemyslím si, že v nějaké jiné oblasti dokážu vydělat tolik, kolik potřebuju. Ani zítra a možná ani za rok. Protože ty peníze se točí zde. (Otázka výzkumníka) A kdyby přišla příležitost výdělků v jiném oboru? Zkusil bys to, když nemáš tu jistotu, že by to tak bylo? Jak jsi říkal, že nemáš tu jistotu, že tomu nevěříš. Jestli bys to přesto zkusil, kdyby ti činnost v jiném oboru přinesla tolik peněz, že by tě zabezpečila, tak jestli by ti to stálo za pokus. (Odpověď) Kdybych věděl, že to budu umět dělat, tak ano. Kdybych nemusel dělat DPHčko, určitě ano. ...Určitě ano, protože je to otupující, zejména my málokdy produkujeme něco smysluplného. Firma XY vyrábí software, který používá 40000 lidí a opravdu je to posouvá dopředu. Já to vidím na nás, my takový sw neděláme. Většina lidí dělá nesmyslnou práci. Když třeba sedíš v bance, tak to bys musel být úplně blbej, kdyby sis myslel, že je to smysluplná práce. To už opravdu musíš být robot, abys byl přesvědčený, že tohle je TO, na tom oddělení úvěrů a revolvingových účtů.</p>
568-571	<p>Ale my nutkavě používáme počítač, všichni. To je nutková potřeba stejně jako u televize, a když masově populace sedí u počítače anebo masová nabídka práce je díky tomu, že není potřeba nic moc vyrábět, že sedíš za tou obrazovkou, tak to dělá stále více lidí.</p>
1015-1016	<p>Protože když zažíváš krizi a obavy a podobné, tak jsi stále na zemi.</p>
1161-1162	<p>Ten člověk, který vlastnil tu (IT) firmu, byl takový velký vizionář, velmi zajímavá postava, také autista, chtěl dělat nové věci.</p>
1413-1415	<p>Ptala se mě psychoanalytička, že když budu žít sám, že čím naplním ten čas, a já jsem jí na to řekl, že konečně budu moct klidně dělat svoji práci. Já vím, že to je zvrácené, ale prostě to je můj pocit.</p>

1473-1478	<p>(Účastník) Mám pár ideálních (kolegů ajťáků), ti jsou úplně geniální, naučili se pracovat s klienty, i když se tomu vyhýbali, to už umí. Byli trochu autističtí.</p> <p>(Výzkumník) To se taky opakuje, ten autismus.</p> <p>(Účastník) Speciálně u ajťáků.</p> <p>(Výzkumník) Vidiš tam nějaké spojení toho autismu s tím oborem?</p> <p>(Účastník) Ano, samozřejmě, ajťáci jsou úlety, běžně.</p>
1490-1501	<p>On vůbec nechápe (klient), že ty už jsi to měl vybudované. Jak to může vůbec tak říct, teď říká úplně logicky nesprávné věty, protiřečí si, jednou větou protiřečí druhé, mluví úplně jazykem jiného kmene. Takže to chápu, ten autismus, já jsem jednu dobu měl o tom i přednášku, ve firmě, na konferenci, o té pýše, že to je jistý typ pýchy, musel jsem to vysvětlit programátorům, že to není tak, že ti druzí jsou blbí. Protože někde jsem se dočetl, v nějaké debatě jsem zaslechl: blbý klient. Že je to blbec. To jsem se fakt vytočil, klient prostě není blbec. Jen proto, že ty to nevidíš správně, on není blbec. Protože on přesně dělá něco, o čem ty nemáš ani páru, v životě jsi to nedělal. To je jako by se ti smál opravář splachovadel, že neznáš princip splachovadla. Ještě cestou ven by se smál, jako že ježíš takového kretěna, on absolutně netuší, na co je tadyta rourka, ale absolutně. Takže částečně je to i z toho, je tam velká pýcha. Informatici od počítačů byli dlouho pyšní, teď už to není takové velké. S počítači. Už to dělá každý. Každý má doma počítač.</p>
1593-1598	<p>A jednu svoji část zkoumání věnuje tomu, napsal o tom i knihu, že existuje zlo. Zlí lidé. A že prostě s některými lidmi nemůže pracovat, protože přijdou mu do ordinace a on zjistí, že jsou zlí. On to vidí. A že se s tím nedá nic dělat, že to je potom na úrovni vymítání. To řešení jejich problému. A pěkně popisuje to zlo v těch lidech a vždy to má stejnou podobu. Vždy jsou to spořádaní, velmi bezúhonní občané. Vždycky se to maskuje stejně. Za takovou obrovskou občanskou slušnost. A já mám také takovou zkušenost</p>
2006-2009	<p>A I. Je také skeptický, když jsem se s ním naposled bavil, tak říkal, že semináře fajn, že by to i dokázal udělat tak, že lidé odejdou úplně nadšení, ale že dlouhodobý výsledek nevidí nikdy. Že by to lidi změnilo. Ale není z toho rozladěný, je to jeho pohled. Neustále hledá tu formu, jak to dělat, aby z toho alespoň něco zůstalo.</p>
2247-2249	<p>Já jsem měl spoustu pochybností o svém životě, měl jsem depky, často jsem zpochybňoval i to IT, ale problém nebyl IT, ale to, že já sám jsem nebyl pevný. Kdybych nebyl plný pochybností a ještě různých podivných komplexů a tak možná bych byl následování hodný</p>
2257	<p>Protože já sám jsem z toho byl na nervy.</p>
2000-2002	<p>To doma také řešíme, protože Pavla se s tím také setkává a také to řeší a debatuje o tom a říká, že už nemá chuť nikoho nikam posouvat. Že už tomu věnovala spoustu času, a že to je k ničemu, že lidé se na ni často za to ještě zlobí. A že jim ukáže, jaký svět ve skutečnosti je.</p>
560-562	<p>Tak jak podvědomě sledujeme televizi, když přijdeme z práce, a otupuje nás to, tak stejně tak nás otupuje ta nabídka komunikace přes počítač. Vůbec ty počítačové aktivity.</p>
2429-2430	<p>Jsem přesvědčený, že člověk je schopný si téměř každou nemoc vyléčit sám. Ale ne vždy máš dost vybavy a sil.</p>
2461	<p>Já jsem měl těžké deprese.</p>

2439-2448	(Po zjištění neléčitelné nemoci) První věc: chceš žít. ... protože mám plán. Vidím před sebou spoustu zajímavých věcí. Strašně moc věcí se mi otevřelo. Takových co vidím, že toto by bylo zajímavé, že toto bych chtěl ještě zažít. Nebo udělat. ...Něco, ale nemám to tak konkrétně, ale vidím spoustu možností. Co ještě bych mohl zažít. A není to tak, že si udělám seznam, vylézt na Himálaj, není to o tom. Ale jen tak normálně existovat. Takže toto už mám splněné. Teď ještě musím najít nějakou tu sílu, jak to překonat, musím najít ten klíč k tomu, ještě jsem ho nenašel. Zkoušel jsem to. Nenašel. Neumím to oslovit. S tím vědomím, že to možná ani nenajdu že to možná tak bude.
2450-2452	Mám to tak, že umím, nevím jak to říct, ne prostě umím napnout svou vůli tak, že to vede k uzdravení. Něco jsem měl a uměl jsem vždycky napnout vůli, abych se za den uzdravil. Nikdy jsem neměl chřipku déle než dva dny. A tohle zatím neumím oslovit. Stále se mi to vymyká...
404-410	Jediné případy, kdy někomu přeskakuje, je, když k nám přijde někdo z korporace. A to jsem ti vyprávěl, že to musíme poměrně rychle z něj vymítit. Musíme ho dostat do stavu normálního člověka. To je mimochodem zajímavé, protože ta nenormálnost je v tom, že se najednou střetneš s tím jiným světem: není schopen přijmout zodpovědnost, není schopen otevřeně komunikovat, má nízkou informační hustotu, když se s ním bavíš, jako kdyby potřeboval stále všechno prodávat. Mluvíš s ním, ale on ti neřekne všechno. Něco si nechá pro sebe, to je ten zvyk z korporací.
416-418	Ale ta korporace zabíjí tu tvořivost. Protože když přijdeš s nápadem, tak je tam spousta moudrých hlav, pseudomoudrých z titulu svého postavení, kteří tě pošlou do prdele. Každá aktivita je po právu odměněna nějakým trestem.

Tabulka 11 – Identita a smysl života

1582-1584	Víš, pro mě je těžké vycházet z jiného poznání, než z pozorování sebe samého. A víš já to vidím u sebe jak mám ten sklon k podvodu a ke krádeži. A já se vlastně při tom i tak přichytím, že si povím, že mě úplně napadne, že to teď bylo vzrušující. Že si povím: aha!
1609-1610	Asi není možné mít takový pevný postoj. Teď už to mám, už jsem osvícený a už to tak bude navždy. Že hned druhý den se setká s tím stínem a zase musí žít, není klid.
1612-1613	Klid můžeš získat v sobě, ne ale v tom, že ty sám máš jasno. Že takto to chci. Jakože navždy už bude mír a klid a svoboda....To máš jako s dětmi. S dětmi nikdy nemáš vyřešenou výchovu
1625-1626	Tohle není ještě nejhorší, nejhorší je, když se zdokonaluješ proto, abys ukázal, jak jsi dokonalý. Abys to potom mohl hned prezentovat nebo učit. Jak je teď moderní.
1815-1816	To je vlastně jen kopie našeho poznání (vycházet z námi redukované reality). My také tak poznáváme. Nemůžeš být úplně otevřený, to bys umřel. To bys nevyšel ani z domu. Zastavil by ses už u dveří.
1861-1863	(Výzkumník) To je ale to, že máš vlastně radost z toho, že jsi objevil nový axiom a že jsi ho mohl zařadit do té komunikace. (Účastník) Ale to je nové v mém životním postoji, ještě před pěti lety bych z toho byl na nervy.
1894-1897	Musel jsem si říct: co vlastně chceš? Já vlastně nechci nic. Jenže to by bylo v pořádku, kdyby potom člověk z toho neměl deprese. Že nic nechce. Potom musíš říct: ok, jsem buddhista, nechci nic a přijal jsem to. Ale hlásat, že nechci nic a potom se každých 14 dní hroutit, to není dobré. To asi není v pořádku.
2247-2249	Já jsem měl spoustu pochybností o svém životě, měl jsem depky, často jsem zpochybňoval i to IT, ale problém nebyl IT, ale to, že já sám jsem nebyl pevný. Kdybych nebyl plný pochybností a ještě různých podivných komplexů a tak možná bych byl následování hodný
2238-2239	Moje cesta nebyla tak silná. I kdyby byla jiná. Takže potom došlo k tomuhle (manželskému rozchodu).
2327-2328	Když jsem byl upřímný, tak jsem musel říct i mojí ženě, že jedno z nejlepších období mého života bylo, když jsem byl na vojně.
2335-2337	Pavla (manželka) říkala, že tobě vlastně vyhovují ty struktury, já jsem se tomu bránil, ale ve skutečnosti jsem musel přiznat, že jsme s první ženou přemýšleli, že bychom se zaměstnali v armádě, protože nám to oběma tak trochu vyhovuje...

2346-2358	Ale musel jsem přiznat, že G. (kolega) je prostě dobrý. Jen mě to muselo přestat bolet, že ostatní mají tu svou vizi, kterou naplňují. Já jsem se sešel s mým nejlepším přítelem, který vybudoval vydavatelství, mě to bolelo, že on má tu životní vizi a že za ní jde. Samozřejmě že ho to omezuje. Vždycky, když jsem se sešel s lidmi, kteří naplnili své životní výzvy, tak mě to strašně bolelo. Zbavit jsem se toho mohl až potom když jsem přijal svou cestu. To znamená, že ty když nepřijímáš svou cestu za svou, tak to bolí. A potom ani tu svou neděláš dobře. Protože vlastně nejsi na žádné. Jsi stále takový externista toho života. ... A to tě ale nemůže vůbec naplnit. Kdežto já jsem si jednoho dne řekl jednoduchou větu. Že jsem ajťák a jsem dobrý project manager a rázem mi bylo mnohem lépe. Protože každý den se přesvědčuju o tom, že jsem dobrý. (Výzkumník) Současně jsi tam asi nenašel tu nejsilnější vizi toho tvého života. (Účastník) Ale tím, že jsem žádnou další nenašel, tak se tím už netrápím.
2373-2377	Protože jedna věc je něco říct, druhá věc je to přijmout. A to je obrovský rozdíl. Já jsem velký kus života prožil ve světě idejí, které jsem nepřijal. Jen jsem je tak komunikoval. Furt jsem něco komunikoval, tak externě. A to ti nepřinese žádné uspokojení. To je sofistika. A když jsem, díky té nemoci, začal dělat věci jinak, tak najednou přicházejí takové stavy, jaké jsem nikdy předtím nezažil.
2379-2389	(Po oznámení neléčitelného nádorového onemocnění) Ale není to tak, že jsem si teď uvědomil, že už mám v životě málo času. Prd. To se stalo nějak jinak. Není to tak. Neuvědomil jsem si, že mám málo času. Ale že mi začaly připadat jiné věci podstatné. Přes tu bolest možná. Ono mě to stále bolí, celé dny mě to bolí. Jiným věcem jsem začal přikládat váhu. Například jsem začal cítit silnější emocionální vztah. Jsem s G. a cítím, že ho mám rád. Není to to, že s ním komunikuju, to je úplně jiný zážitek. Já s ním jsem, sedím s ním a já ho mám rád. A je to intenzivní pocit. Zažívám to i s E. v poslední době. Že s ním sedím a úplně... úplně..., je to tak, že on se baví s B. o té škole...a já se teď o to zajímám, už nemám tu bolest z toho, že vybudoval waldorfskou školu, jako jsem měl předtím a říkám si: Já ho mám rád, že to je super chlap. Také s B. spolu komunikujeme a máme se rádi a to je úplně perfektní pocit. A potom samozřejmě přichází i ty další věci i v práci, že začneš pracovat bez té hysterie kolem všeho, vyklidíš se. Tváří v tvář té smrti jsou všechny ostatní věci takové srandovní.
2396-2402	Neustále všichni děláme chyby a sami se bičujeme k tomu, abychom byli dokonalí, když to nejde. Být neomylní. Takže v tomto je ta změna a vlastně zkušenost a proto je důležité, aby lidé absolvovali zkušenost z neúspěchu, Čím dřív, tím lépe, zkušenost toho, že všechno nedokážou sami udělat, zkušenost osamělosti, zkušenost z opuštění a ukončení vztahu a zkušenost smrti. A to jsou všechno věci, které jsou důležité. Bez té zkušenosti to nejde, člověk, který nikdy neměl problém, tak se s ním nedá nic dělat. To je nepoužitelný materiál. Protože já jsem takový byl.
1424	ale tam je to stále tak, že já si něco vezmu osobně (při rozhovoru s manželkou).
1886-1890	Akorát že život nemusí být, a to jsem také pochopil, že nemusí být jako cesta k dosáhnutí nějakého štítu, že prostě život může být jen cesta. ... Že ten štít jsem už vynechal. Že jsem si stále myslel, že to musí být, že člověk musí něčeho dosáhnout, nemusí dosahovat vůbec nic.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Daniel Bezányi

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Psychosociální kontext užívání ICT: technologická redukce reality

Počet stran (bez příloh): 67

Počet titulů české literatury a pramenů: 31

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 2

Počet internetových odkazů: 9

Vedoucí práce: PhDr. Martin Kuška, PhD.

Rok dokončení práce: 2015

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/ky: Daniel Bezányi

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Psychosociální kontext užívání ICT: technologická redukce reality

Vedoucí/oponent práce: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 67

Počet stránek příloh: 35

Počet titulů v seznamu literatury: 42 (31 CZ, 2 zahr., 9 i-net)

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Zda – a jak – hodlá autor využít výstupy své bakalářské práce ve své další profesionální dráze?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předkládanou bakalářskou práci si dovolím zařadit do nevelké skupiny děl, pro která je charakteristické, že jsou vytvořena staršími studenty a věnují se jejich specifickým „životním tématům“, kvůli kterým se obvykle rozhodli ukončit, změnit nebo kriticky revidovat dosavadní, mnohdy velmi úspěšně rozběhnutou profesionální (někdy i životní) dráhu – a šli (i) proto studovat PVŠPS. Pro tyto studenty je specifické, dovolím si tvrdit, že mnohé, při studiu získávané poznatky, zasazují do svých již značně rozsáhlých trsů životních zkušeností a právě studium psychosociálně zaměřené jim umožňuje (celostně) reflektovat sebe a svět v souvislostech, o kterých předtím možná jen tušili, přičemž toto tušení vyzrálo během studia a sepisování absolventské práce do strukturovaného, v kontextu studovaného oboru zasazeného a originálního díla.

K předkládané bakalářské práci nemám žádné podstatnější výhrady.

Doporučení k obhajobě: doporučuji / ~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 10. 9. 2015

*
nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Daniel Bezányi

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Psychosociální kontext užívání ICT: technologická redukce reality

Vedoucí/oponent* práce: Mgr. Et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 67

Počet stránek příloh: 35

Počet titulů v seznamu literatury: 33+9

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

x				
---	--	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Domnieva sa autor, či vôbec a čo prináša ICT pre rozvoj ľudského ducha?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Daniel Bezányi prináša pozoruhodnú štúdiu venujúcu sa vplyvu informačných technológií na človeka a jeho ľudskosť. Osobitný prínos vnímam v jedinečných a nápaditých myšlienkach, ktoré autor prináša, ako napríklad vplyv ICT na miznutie detstva, odklon od prirodzeného sveta a jeho upozadenie svetom virtuálnym, strata citu pre prirodzený čas, ktorého výrazom je rok, či myšlienky iné. Odporúčam, aby tému autor naďalej rozvíjal s tým, že ju ukotví v jej základe, a to filozoficky. Originalita práce, ktorej súčasťou je i zaujímavá prípadová štúdia, prekrýva niektoré nedostatky vo formálnom spracovaní práce (formálna úprava, nejednoznačnosť citovania v zozname literatúry).

Napriek nápaditosti a jedinečnosti vnímam takmer jednostranné kritické nastavenie autora na vplyv informačných technológií, špeciálne ICT, na človeka a jeho ľudskosť, čo pravdepodobne vyplýva z jeho dlhoročnej praxe v tejto oblasti. Vystupuje otázka, čo všetko vplýva okrem informačných technológií na úpadkovosť kultúry, redukcionizmus a potláčanie, či vôbec nerozvinutie ľudského ducha a ľudskej prirodzenosti. Odpoveď, či vstup do otázok tohto typu, poskytuje práve filozofia. Médiá a informačné technológie nesporne v tejto degradácii hrajú významnú úlohu. Oceňujem však, že v diskusii autor pripomína nedostatky svojej práce.

Prácu odporúčam k obhajobe s hodnotením „výborne“.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborne

Datum, podpis: 21.8.2015

Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

*
nehodící se, škrtněte